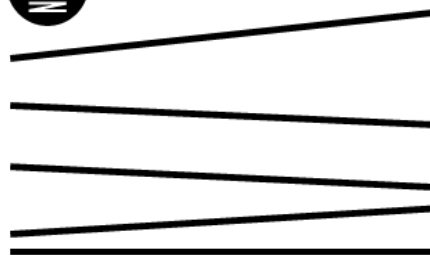

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgavebetegnelse | Edition Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Det er H. Pestalozzis Lienhard und Gertrud,
forkortet og overs. ved R. Nyerup.

Om Herremanden Brahe og Bønderne i Ørby

2. Opl. gennemseet og rettet.

Kjøbenhavn : Schubothe, [1852]

229 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

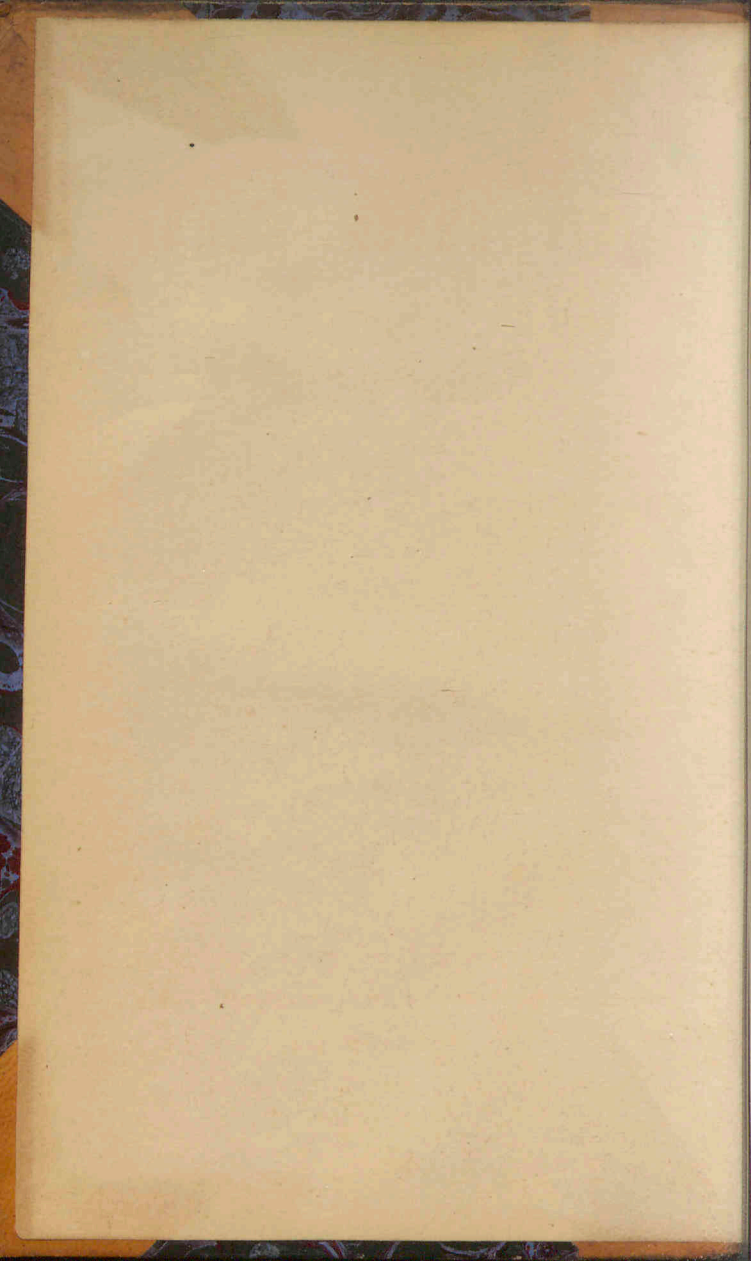
14. - 493.

Det Kgl. Bibliotek

130025451229

Om
Herremanden Brabe

og
Bønderne i Drby.

Det er Pestalozzis
Eugenhard und Gertrud,

førkortet og oversat

ved

Prof. H. Nyerup.

Andet Oplag
gjennemseet og rettet.

Kjøbenhavn.

J. S. Schubothes Bøghandling.
Græbes Bogtrykkeri.

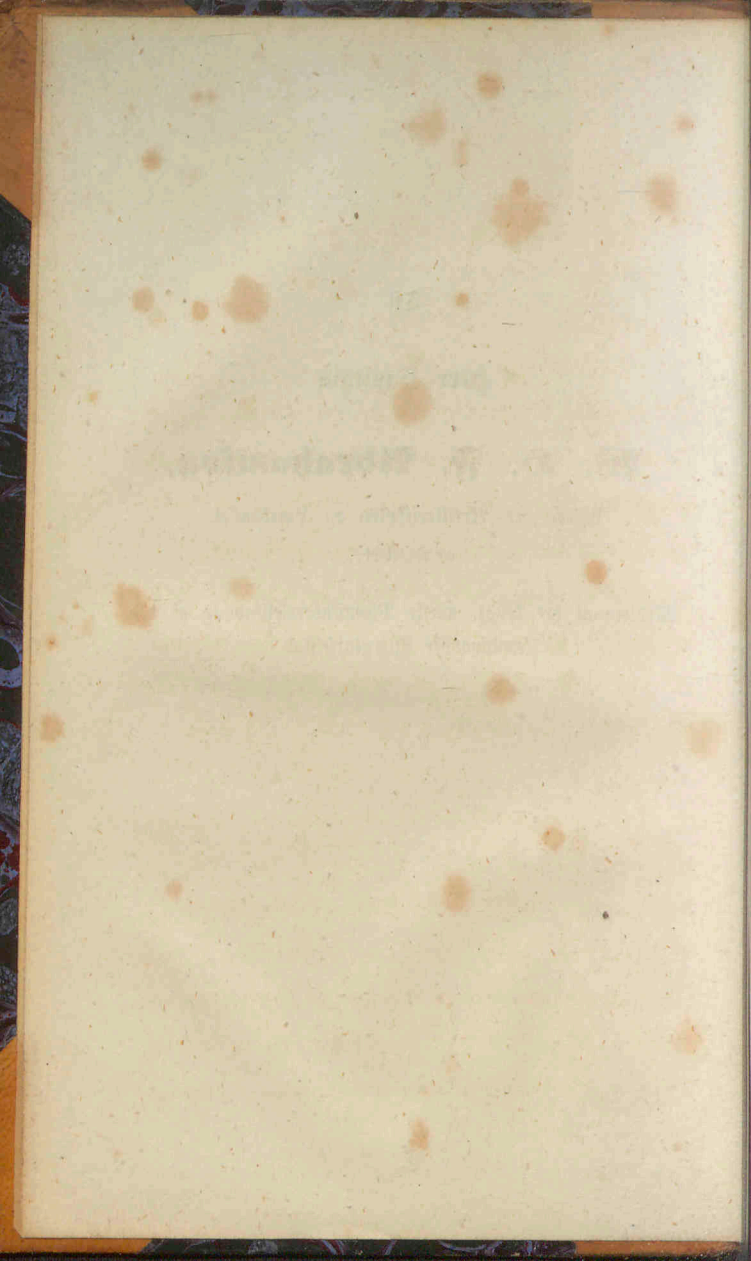
Til

Herr Capitain

M. S. F. Abrahamson,

Lærer ved Artilleriskolen og Landeadet=
academiet,

Medlem af det kengl. norske Videnskabselskab og af det
scandinaviske Literaturselskab.

Her har De Begyndelsen — jeg tør ikke sige — af Deres saa kjære Pestalozzi —; thi det er kun hans Skyggetegning, — svage usikre Omrids af et indtil de fineste Nuancer mesterlig udarbejdet Malerie.

Som Ingen mere levende end De vil føle, hvormeget Originalen har tabt i Kraft og Interesse under mine Hænder, saa vil heller Ingen være mere villig til at bære over med mit Arbejds Mangler.

De, som kan Lienhard und Gertrud uden ad, De kjender de Vanskeligheder, man har at overvinde, og De veed, at jeg ikke trangte mig frem til dette Arbejde. Da Rothe, Riber, Hassse, Borch, og Pestalozzis de andre Beundrere, enten vare gangne heden eller havde opgivet Forsættet at fordanfke denne mærkelige Bog; da først paatog jeg mig — ikke at levere en dansk Lienhard og Gertrud — men at

forsøge paa, ved at lægge den til Grund, at tilbej=bringe en taalelig Læsebog for Almueen paa Landet.

Maaskee opflammer dens Læsning en eller anden dansk Forfatter til at skildre os ægte danske Lands=byscener istedenfor mine, som, jeg gjerne tilstaaer, hver=ken ere schweitzerske eller danske. De sidste ere, i de 24 Aar jeg har været borte fra dem, næsten ganske blevne udslettede af min Hukommelse.

Til Gjengjæld for denne Dedication, venter jeg, at De om føje Tid dedicerer mig Deres Bearbejdelse af Niala=Saga.

Kjøbenhavn d. 1 Marts 1798.

Nasmus Myerup.

Om en Kone som er at beklage, og en
Herre som tager sig af hende.

Der boer en Kone i Orby, som opdrager sine syv Børn langt bedre end Andre. De arbeide fra Morgen til Aften, ere lydige og muntre, holde af hinanden, og ere eftertænksomme og omhyggelige i alt hvad de foretage sig. Denne brave Moder hedder Gertrud, og hendes Mand, som er Murmester, hedder Niels.

Byen, de boer i, er i de sidste tredive Aar bleven rent forarmet, og bestaaer mest af noget liderligt Paa. Den gamle Herre, der døde for nogle Uger siden, brød sig intet om dem, han brød sig kun om sine Hunde og sin Jagt. Paa hele Godsset lod han de Trædskeste gjøre hvad de vilde og udsuge de Dyrige.

Blandt disse Udsuere var Ladefogeden Lars Brems, som boede i Orby, en af de værste. I hans Hus vrimler det altid af Skjelmer som gjøre et Haandverk af ved alle Leiligheder at lokke de Enfoldige Pengene af Lommen. Disse kjendte den godtroende Niels, vidste at han ved Brændevinsflasken var let at narre, og ranede saaledes ved Spil og Drik alt hvad

han med sit Slid og Slæb fortjente. Naar det var skeet, saa fortrød han det altid Dagen derpaa; det gjorde ham ondt at see at Gertrud og Børnene manglede det daglige Brød, men sædvanligvis lod han sig selvsamme Aften igjen lokke i Garnet.

Gertrud indsaae hvad Ulykke der forestod. Naar hun tog Hø ned fra Slyden, naar hun siede Mælk i Karrene, ved hver en Haands-Gjerning hun foretog sig, ængstede denne Tanke hende: hvor let kunde ikke jeg og mine Børn miste vor Eng, vor Tøft, vor Hytte! — Og naar de Smaa stod om hende, og holdt af hende, eller bad til vor Herre, gik hendes Tilstand hende endnu mere til Hjerte.

En Onsdagaften da hendes Mand blev alt for længe borte, kunde hun ikke længere skjule sin Kummer for Børnene; og da disse, selv nedslagne, spurgde om Marsagen til hendes Sorg, græmmede hun sig endnu mere, og Sorg og Betyrning var udbredt over hendes hele Ansigt.

De Smaa stod ængstelige omkring hende, holdt, tause og vemodige, Øje med hende; hun kunde nu ikke længere bare sig; hun græd, og alle Børnene, selv den spæde ved Patten, græd med. —

I det samme kom han hjem; Guds Forbarmelse viste ham dette Syn. Neppe formaaer han at sige: i Jesu Navn, hvad feiler I? — Da først bleve Børnene ham vaer, og sige: Her er Fader; og da først blev den forrigfulde Moder ham vaer.

Hun lod være at græde.

Børnene lode og være.

Med Bæben tager han hende ved Haanden. Med en ond Samvittighed spørger han: hvorfor græder Du? hvorfor græder I allesammen?

Hun svarer intet.

Hun seer paa ham med Taarer i Øinene.

Han udbryder med Gysen: Gud naade mig arme Mand! — Hun lader Børnene gaae ind i den anden Stue. Han helder sit Hoved til hendes Barm og taler ikke et Ord. Hun er ogsaa nogle Dieblif taus, fatter sig, og taler da saaledes til ham: Du er forresten saa flink i mange Ting, og er mig saa kjær; men gjør for Guds Skyld ogsaa deri hvad Du bør og bliv fra det slemme Hus. — Lidt efter siger hun: Jeg sparer hver Mundfuld Mad jeg kan, spiser hele Ugen igjennem tillige med mine Børn med Fornoielse Kartofler, og de fortjene selv deres Føde hver Dag. Du veed selv, at mangen Gang naar Du er kommen hjem langt ud paa Natten, har Du endnu funden de fleste ved deres Arbejde. — Vi kunde dog leve saa godt med hinanden.

Endnu taug han og sukede. Hun begyndte da igjen: Tænk paa, hvorledes Du vilde være tilmode, om Du maatte skilles fra mig og disse Stakels Børn; om de for vor Skyld bleve tiggefærdige og ikke mere elskede os eller brød sig om os, men snarere foragtede os, og det med Rette. Al, kunde Du taale at see paa, at Din Fader, Din Hans, Din Lise, og Din Anne, for vor Skyld maatte, saa smaa de ere, ud at tjene for deres Brød hos Fremmede? Jeg kunde ikke holde det ud.

Alt det gjorde ham blødhjertet. Al Gertrud! Gertrud! udbroød han, jeg har i mange Aar skyldt Lædefogeden 15 Daler; jeg kan ikke slippe fra ham; hvormeget jeg end afbetaler bliver Gjelden dog altid den samme; det er, sagde han, Tøp og Rod til min Ulykke. Bliver jeg borte fra hans Hus, saa truer han med at han vil stævne mig, og gaaer jeg derhen, saa er Pengene borte.

Gertrud, uden at være raadvild, svarede: Du maa gaae til den unge Herre, og sige rent ud, hvoreledes Du er kommen i 'et med dette Skarn; han tager Dig vist i Forsvar.

Men Niels torde ikke. Han svarede sin Kone: det kan jeg ikke, jeg tør ikke; hvad kan jeg forebringe mod Lædefogeden, der er dristig og snu, og har hundrede Hjelpershjelpere til at sætte en fattig Mands Stol saaledes hos Øvrigheden, at hans Ord ikke staae til Troende.

Gertrud svarede: vær kun ikke bange, tænk paa mig og dine Børn, og gaae!

Jeg tør ikke, sagde han igjen, nej jeg kan ikke. Han kalder hele Byen til Vidne paa, at jeg er en liderlig Krabat. Al Gertrud! Jeg har ingen ren Fod at staae paa. — Hvad skal jeg svare, naar han faaer alle Bymændene til at bevidne, at jeg tusinde Gange har manet og bedet ham om det, hvormed han udsuger mig.

Du maa endelig gaae, sagde hun. Tænk paa, at, da den gode Herre nylig sagde i Alles Paahør: han ønskede at kunne gjøre Alle paa Godset saa lyk-

felige som om de vare hans egne Børn, saa vil han vist ikke forstøde en Fader til syv Børn, der anraaber ham om Hjælp. — Men det hjalp altsammen intet. Han blev ved sit: jeg tør ikke.

Gertrud. Tør Du ikke, saa gaaer jeg. Vi maa engang see Ende paa vor Jammer.

Niels. Af! om Du tør, saa gaa og siig ham alleting.

Gertrud. Det skal skee! gaaer ikke Du, saa gaaer jeg.

Hun sukkede ikke sine Dine til den Nat, men bad til Gud som saa ofte i Nødens Tid havde staaet hende bi. Hun stod aarle op, tog sin Pattedlut paa Armen, og gik til Herregaarden.

Den unge Herre spurgte hende med saa megen Godhed: hvem er Du min Datter? at hun strax fattede Mod og aabenbarede ham al sin Kummer. Han lod hende fortælle Ladefogedens og hans Kanuters Udfærd og saa mange Mars Møjsommeligheder, hørte agtsom paa hende, og sagde omsider: Det er min Pligt som Husbond at hjælpe mine Bønder tilrette, og at gjøre Ende paa al Udsugelse og Vold som de plages med; det er mig kjær, at Du har vist Tillid til mig. — Han lovede at komme Dagen derpaa og skaffe hendes Mand Fred for Ladefogeden.

Gertrud skøndte sig glad hjem, fortalte sin Mand sin hele Samtale med den unge Herre, kyssede og klappede sine Børn, lavede til Aften en Livret til sin Mand, og glædede sig paa den følgende Dags Komme.

Et Unennesske viser sig.

Brabe havde bestilt Ladefogeden til sig samme Aften.

Den afdøde Herre havde ikke vist mere Ombu for Kirkerne og Skolerne paa sit Gods end for Folkenene. Især var i Drby Kirkeetaarnet næsten rent falden ned, og i Kirkevæggene vare adskillige Abninger, saa Folk i Kirken ikke stode sikke for Sne og Regn.

Det havde den unge Herre syntes saa ilde om fra første Gang han var der i Kirke efter sin Faders Død, at han strax befalede, den skulde sættes istand.

Det var endnu ikke skeet, og da Ladefogeden nu kom til ham efter given Ordre, sagde han, at han vilde have den Muur ufortøvet istand.

Lars Brems svarede: Jeg troer, at naadige Herres Murmester nu knap har Stunder dertil.

Brabe svarede: men der er Nicks Murmester i din By, ham ønskede jeg gjerne den Fortjeneste, hvorfor bringer Du ikke ham i Forslag?

Lars Brems bukkede sig dybt og svarede: jeg torde ikke vove at anbefale den fattige Murmester til Deres Naades Arbejde.

Brabe. Er det en Mand man kan sætte Lid til?

Lars. Jo det er ret en godtroende Stakkel.

Jeg hører, sagde Brabe, at han har mange Børn og en ferm Kone; men er hun ingen Sladderhank?

Nej intet mindre, hun er en stille og stræbsom Kone, forsikrede Lars.

Godt, sagde Brabe, mød paa Kirkestejne i Morgen Klokken 9, da kommer jeg der.

Nu glædte Lars sig over, at Murmesteren blev ham en god Malfeko, og paa hele Vejen tilbage tænkte han paa intet andet end hvorledes han kunde lokke ham de Penge af Lommen som han fortjente ved denne Bugning. Saa snart han kom til Orby, gik han, uagtet det var mørk og sildig, lige til hans Huus, bankede paa, og raabte: Luk op!

Niels og Gertrud sad endnu begge ved Bordet, og Levningerne af Maaltidet stod for dem. Da Gertrud hørte Ladefogedens Røst, skyndte hun sig og tog af Bordet, og Niels lukkede op. Lars lugtede med sin store Næse som en Jagthund de hensatte Levninger.

Naa, I kræser op, sagde han smilende; det er nok bedre end at sidde i Kroen, Niels?

Murmesteren blev forvirret og vidste ikke hvad han skulde svare, men Gertrud var dristigere og svarede: Hvad godt Ladefoged? Det undrer mig, at I beviser vor usle Hytte den Ære at gaae ind i Stuen.

Det Sprog var Lars Brems ikke vant til; han ærgrede sig derover men dulgte sin Fortrydelse, og svarede med forstilt Venlighed: ganske rigtig, Moder! havde jeg troet, at man her levede saa flot, saa skulde I oftere have haft mit Besøg.

Gertrud blev ham intet skyldig. Hans Svar

opbragde hende; hun sagde: I kan mærke hvad vi har haft til Nadver,, og misunder os det; I skulde dog skamme Jer at forsure en fattig Mand en lille Livret som han Mæret om ikke har Naad til at have tre Gange af paa sit Bord.

Det er ikke saa ilde meent, svarede Lars, med en tvungen Latter, og lidt efter lagde han til i en alvorlig Tone: Du trodser, Gertrud! det klæder ikke fattige Folk godt. Du skulde betænke, at vi har dog noget sammen; men det vil vi nu ikke tale om. Jeg tjener gjerne Din Mand i hvad jeg kan, det kan jeg vise Jer Prøve paa.

Ja, min gode Ladefoged! i Jert Huus forledes min Mand daglig til Spil og Drif, imidlertid jeg hjemme med mine stakkels Børn lider Nød. Det er den Tjeneste I gjør os.

Endnu gjorde Lars sig Umage for at forstille sig, og sagde: Du gjør mig Uret Gertrud; det er rigtig nok, at Din Mand tager sig en Taar over Tørsten; jeg siger ham det nok; men forbyde ham det, kan jeg ikke, thi i mit Huus maa jeg jo i Guds Navn skjænke for hver den som forlanger det, saa gjør enhver.

Men ikke enhver, faldt Gertrud ham ind i Ordet, gjør sig Umage for at faae en stakkels Mand saa gjeldbunden, at han aldrig kan slippe løs.

Nu kunde Lars Brems ikke tvinge sig længere; han overfusede nu Niels: Siger Du mig det paa, god Karl! Skal jeg leve den Dag at I Kjeltringspak tør sige mig det lige i mine Øjne? Har jeg ikke

Vidner paa, at jeg ofte har villet gjøre Afregning? Det er godt jeg har gjemt Beviset for hvad jeg har tilgode hos Dig. Du vil dog vel ikke gaae fra Din Haand?

Det tænker der ingen paa, svarer Niels; min Kone vil kun at jeg for Fremtiden ikke skal gjøre mere Gjæld.

Lars Brems fattede sig og forandrede igjen Tonen, og sagde: Det er ikke ilde betænkt; var dog saa ilde tilmode, at han ikke gad sagt sit Grinde, og gif hjem, da det alt var hen imod Midnat.

Lars Brems havde ikke No paa sig før han fik udsponeret hvad der havde givet Anledning til, at de hos Murmesterens havde været saa kjæphøje. Da han fik at vide, at Gertrud havde været paa Herregaarden, og hendes Datter Lise havde til Naboens Børn snakket om at Junkeren var saadan en grumme god Mand, blev han bleg af Uergrelse. Han kunde ikke uden at blegne høre Junkeren nævne, lige fra den Dag han engang søgte at føre ham bag Lyset, men kom skrækkelig til kort.

Sagen var denne:

Junker Bræbe havde, ligesaasnart han var bleven Ejer af Godsset, udladt sig med, at han ønskede der blev flyttet Gaarde ud paa Ørby-Hede, hvor der var overflodig Jord, som henlaae udyrket, fordi den laae meget langt af Led. Ladefogeden og de fornemste Lodsejere sagde ja, at det godt kunde skee, men gif lige hjem og fik alle de andre Bymænd til at sige, at de ikke godvillig gav deres Minde dertil; og saa

gik da Ladefogeden til Gaarden og sagde Junkeren, at i hele Sognet var alle som en Mand derimod.

Junkeren vendte ham Ryggen, og da han listede sig efter ham, og søgte at gjøre sig ren, talde han ham til i saadan en Tone, at han nu bliver bange hver Gang han blot hører Junkeren nævne.

Til den bestemte Tid mødte Bræbe ved Kirken. Folk stimlede til, de vilde alle see deres gode ny Herre.

Det var ikke efter Lars Brems's Kogebog. Han kunde ikke lide, at Nogen skulde høre hvad Junkeren sagde til ham.

Han oversnøflede dem: Har I intet at bestille, eller er det Helligdag, at I saaledes har Tid til at gaae og drive?

Men Junkeren der havde stibt og fast besluttet, i Dag at lade denne Bondeplager føle, hvad han aldrig havde følt under hans Fader — at han havde en Herre — vendte sig til ham, og sagde saa høit at det kunde høres over hele Kirkegaarden: Jeg kan godt lide mine Børn om mig, hvorfor jager Du dem bort?

Brems bukkede dybt, og kaldte ad dem: Kommer kun, den naadige Herre fortruder ikke paa, at I ere her!

Bræbe spurgte derpaa Brems: har Du seet Overslaget over Kirkereparationen?

Brems. Ja, naadige Herre!

Bræbe. Troer Du, at Niels kan staae ved at gjøre det Arbejde godt og trofast for den Betaling?

Brems svarede: Ja han kan, naadige Herre!

og hvisskede: da han boer i Byen, kan han nok gjøre det for lidt bedre Kjob.

Saa meget jeg maatte give Murmesteren paa Gaarden, sagde Junkeren højt, saa meget skal denne Murmester ogsaa have. Skif strax Bud efter ham.

Der gik Bud efter ham. I hans Sted kom Gertrud, hvorover Brems blev ganske forskrækket. Junkeren sagde til Gertrud: Du maa sige til Din Mand, at han kommer herhen. Jeg vil lade ham faae dette Kirkearbejde.

Gertrud torde ikke strax tale, da der var saa mange som stod og hørte derpaa; hun var blodrød; endelig samlede hun sine Tanker, og sagde med bævendende Stemme: Naadige Herre! Kirken ligger saa nær ved Kroen.

Alle begyndte at lee, og for at Brems ikke skulde see, at de loe, vendte alle sig om imod Bræbe.

Brems saae det, vendte sig forbittret om mod Gertrud og sagde snysende: hvad har Du at sige paa mit Vertshuus? Men Bræbe afbryder ham: Tager Du Dig det til? og siger saa til Gertrud: hvad vil Du sige med det? hvad kan det give Dig, at Kirken er saa nær ved Kroen?

Naadige Herre, svarer hun nu uden mindste Frygt, naar min Mand ved sit Arbejde der altid har de Svirebrødre for Dje, og de med Kortene og Glasene søge at lokke ham ind til sig, saa er jeg bange, at han ikke allestider kan modstaae Fristelsen. Og kommer han saa engang igjen paa Brettet, saa bliver det sidste værre end det første.

Nu vendte Brahe sig til Ladefogeden og sagde til ham; denne Kone er ikke den eneste, som klager over, at Du misbruger den Rettighed Du har til at holde Bertshuus.

Saa længe jeg har levet, er sligt aldrig før vederfaret mig, naadige Herre! Saalænge jeg har været Foged — stammede han, og tørrede Sveden af Panden — Det er skrækkeligt. —

Brahe. Vær rolig. Spørgsmaalet er ganske simpelt. Er det sandt, at fattige Folk i dit Hus ruinere dem selv i Bund og Grund?

Brems. Nej det er ikke, naadige Herre! Det er Taffen man har af det Kjeltringstøj.

Brahe. Vær Du kun ikke bange for Din Betaling! Jeg vil kun vide, om Konen lyver.

Brems. Ja visseelig lyver hun, det kan bevises tusind Gange.

Brahe. En Gang er nok. Men Du har nok glemt, at det er ikke længere end siden igaar, at Du sagde mig, at hun var en brav Kone og ingen Glæderhanke.

Brems. Jeg husker det ikke — Jeg befinder — Hun har — jeg har anseet hende derfor, — fremstønnede Fogeden.

Brahe svarede: Du er saa betaget, at man ikke godt nu kan snakke med Dig. Jeg har kun et Ord at sige og det er: Jeg holder en Tyv og en Mordbrænder for en mindre Ulykke i et Land, end en Mand, der under en Slags Øvrigheds Anseelse udsuger Fat-

tige og Nødlidende, og lægger Snarer for dem, som de har Ondt ved at undgaae.

Fogeden svædte Angestens Svæd, dog var han glad ved at Junkeren den Gang sagde Noget, han ikke havde nødig at svare paa.

Alle de Forsamlede vare paa Kirkegaarden enige i, at det var tilpas til ham, og i alle Huse spottede man over, at han havde tørret Svæden af Ansigtet, og næsten var bleven henne i 'et da han skulde svare.

Fogeden tænkte nu kun paa at faae Hævn over Murmesteren, som saaledes havde bragt ham i Ulykke. Han skikkede Bud efter Niels's ældste Svend Joseph. Han kom; Lars Brems førte ham op i den øverste Stue og lukkede Døren i Laas. Vin, Brød, Pølse, og Skinke staae paa Bordet. Lars tager to Stole sætter sig og siger til Joseph: det er just i Middagsstunden, spis nu til Middag med mig.

Det er et Ord, sagde Joseph; sætter sig til Bordet, og spørger hvori kan jeg tjene ham Ladefoged.

Brems. Skaal Joseph. Drik engang; smag Pølsen den er ægte lybsk. Tag for Dig af hvad Huset formaaer. Du har det saa smalt nok hjemme hos Din Mester.

Joseph. Det er sandt, men det vil blive bedre, naar han faaer Kirke-Arbejdet.

Brems. Ah! Du kan let indsee, hvorlænge det vil vare. Jeg undte ham det gjerne, men han er ikke Mand derfor. Han har endnu heller ikke staaet for sliig en Bygning før, men han stoler paa han har Dig.

Joseph. Ja, der er noget i'et.

Brems. Det har jeg bestandig troet, og derfor er det jeg bad Dig til mig.

Joseph. Jeg er til Hans Tjeneste Hr. Ladefoged! Det skal være paa Hans Sundhed!

Brems. Din Skaal igjen, Joseph! Smag engang Skinken! — Men for ikke at glemme hvad jeg vilde sige; jeg saae gjerne at Fundamentet til Kirkemuren blev taget af det Steenbrud i Møllebjerg Alint.

Joseph. Død og Liv, Hr. Ladefoged! det gaaer ingenlunde an. Det forstaaer Han sig ikke paa. Det Slags Sten kan vi ikke bruge, og til Fundament duer den nu slet ikke.

Brems. Stenen er ikke saa slet, min gode Murmester, og jeg har seet Mange har brugt den; og mig skete en stor Tjeneste, om man igjen begyndte at betjene sig af det Brud.

Joseph. Det gaaer ikke an.

Brems. Det skal ikke være Din Skade, Joseph!

Joseph. Muren varer ingen 6 Aar til Ende, naar man tager det Slags Sten.

Brems. Alah, Fjas!

Joseph. Det er for Gud sandt! Der er ved Foden af Muren to Møddinger og uafsladeligt Afløb fra Stalden; det Slags Sten smulrer hen som Droske.

Brems. Men lad saa være, hvad gaaer det Dig an, om Muren staaer i ti eller i to Aar? Gjør hvad jeg forlanger, og Du skal faae betydelige Drifkepenge.

Joseph. Det kunde jeg behøve. Men naar Junkeren seer, at Stenen ikke duer?

Brems. Nah, det har ingen Nød. Det forstaaer han sig ikke paa.

Joseph. Jeg troer det næsten selv. Stenen seer godt ud, og er fortreffelig til andet Arbejde.

Brems. Giv mig Din Haand paa, at Din Mester skal tage Stenene af det Stenbrud. Gjør Du det, saa faaer Du fem Rigsdaler for din Umage.

Joseph. Det var ganske godt betalt. Sid jeg saa sandt havde dem!

Brems. Det er saa Gud mit ramme Alvor, jeg giver Dig fem Rigsdaler, saasnart det skeer.

Joseph. Nu, der er min Haand; det bliver derved. Hvad Pokker bryder jeg mig om Junkeren paa Gaarden.

En Mand bliver reddet.

Niels Murmester var om Morgenens tidlig gaaet til Gaarden og var allerede kommen tilbage. Gertrud havde skyndt sig med sit Løverdagsarbejde, at hun kunde være klar dermed, til han kom hjem. Børnene vare toede, deres Haar redt, deres Klæder eftersete, Stuen fejlet, og hver Ting paa sit Sted.

Han satte sig ved Siden af sin Kone og begyndte at fortælle:

Saa sage Junkeren saae mig, spurgde han: om

jeg nu ikke længere var bange for ham? Jeg svarede: om Forladelse, naadige Herre! Han lo, og satte et stort Glas Vin for mig.

Fik Du det snart tømt? faldt Gertrud ham ind i Taler.

Nej, Moer, svarede han, jeg var saa pen som en Brud, og vilde ikke smage den; men han sagde: Jeg veed Niels, at Du nok gider have Vin. Drif kun. Jeg drak da paa hans Velgaaende; men han saae mig saa stibt i Øjnene, at min Haand rystede med Glasset.

Det var Samvittigheden, sagde Gertrud. Du fattede Dig vel dog snart?

Ja, svarede Niels. Han var saa kjærlig og sagde: Det er ganske naturligt, at en Mand der slæder stærkt, gjerne drikker et Glas Vin. Og det var Synd at misunde ham. Men det er en Ulykke, naar Vinen betager ham. Sands og Samling og han glemmer baade Kone og Børn. Han sagde videre: Det er en ren Fordærvelse, at saa mange Fattige i deres Forlegenhed tye til Folk, som de burde skye værre end Pest. Den Fattige staaer let til Redning, naar han kun ikke geraader i en Blodsugers Klør. Derpaa udspurgde han om alle Husmændene i Sognet, hvor mange Børn de har, hvor store de ere, og hvad de lever af. Tolv af de allerfattigste havde han valgt til at arbejde i Dagleje ved Kirken, og hver af dem skulde have 24 sk . daglig. Jeg maatte sige ham Alles Navne. Han sagde to Gange, at om jeg vidste nogen der var paa Knæene ligesom jeg, jeg da

maatte nævne ham. Jeg nævnte da fremfor alle Espen.

Du, det gjorde Du vel i, at Du ikke tænkte paa Historien med Kartoflerne, sagde Gertrud, og fortalte ham derpaa, at Joseph havde spist til Middag i Kroen.

Det studsede Niels ved.

Han sagde til sin Kone, naar saa er, maa jeg tage mig vare for ham. Han har i Dag ført sig meget uforfhammet op.

Gertrud. Hvorledes det?

Niels. Saasnart jeg kom paa Arbejde, begyndte han, uden at jeg spurgde derom, at tale om, hvor god den Sten af Møllebjerg Stenbrud var til Kirkemuren. Jeg svarede ham; at de Sten som laae omkring i Bængen vare bedre dertil. Hvorpaa han sagde, at jeg var en Tosse, der ikke forstod nogen Ting. Jeg kerte mig dengang ikke mere derefter; men kom han fra Kroen, saa kan der stikke andet under.

Egennytte og Fruentimmergalde.

I det samme traadte lange Maren, Degnens Sødskendebarns Kone, og Lars Brems's nær Besslagede, ind i Stuen, for at klage over, at ingen af Hendes kom til Kirkearbejdet.

Man maa vide, at der i Sognet var ingen Ting, som der var noget at fortjene ved undtagen

lidt Spinderie, og saasnart det ordedes, at Kirken skulde sættes istand, tænkte ethvert Drog, at han ogsaa kunde gaae der og drive og fortjene sig den Rigsort daglig.

Men da de ikke alle kunde komme med, ærgrede de dem derover, især denne lange Maren. Hun troede, at hun som havde givet det Stodderpak til Murmesterens mangt et Stykke Mad, kunde tage Bladet fra Munden, og løb strax hæseblæs derhen.

Nu kliner Du nok ikke mere vor Døn, sagde hun til Niels. Hvorfor ikke det, Maren! svarede han hende. Feiler den noget?

Nej, sagde hun, for nærværende Tid ikke. Jeg vilde kun vide det i Tide, paa det, naar det traf ind, jeg ikke skulde være forlegen.

Niels. Du er grumme betænksom, Maren, hvor det ikke gjøres nodig.

Maren. Ja, Tiderne forandre sig, og Folt ogsaa.

Niels. Det er sandt; men med at faae en Døn kliner, kommer man ikke lettelig i Forlegenhed.

Maren. Ja det er en Guds Lykke.

Imidlertid tog Gertrud Brødkniven frem og skar nogle Stykker gammelt med Kartoffelmeel blandet Rugbrød til Ællebrød.

Det er kun maadelig Koft, sagde Maren til hende; men herefterdags vil det ikke blive saa knapt for Jer, nu Din Mand er bleven Herregaardsmur- mester.

Jeg troer Du vil! sagde Gertrud. Jeg tak-

fer Gud om jeg kan have nok af saadant Brød til min Dødedag.

Sigtebrød er dog bedre, svarede hun spodst, og det kan Du nok faae Raad til at have. Din Mand bliver maaskee ogsaa Ladefoged. Saa vilde det gaae ud over os.

Hvad skal det betyde med de Gloser og Gluffer? sagde Niels nu i en alvorlig Tone. Det skjætter jeg ikke om at høre. Reent ud med Sproget, Maren!

Maren. Ja, Niels Muremester, det vil jeg ogsaa. Min Mand er dog Degnens Sødskende-Barn, og saa længe Kirken har staaet, har man aldrig hørt, at naar nogen Reparation er foretaget, Degnens Slægt er bleven forbigaaet.

Niels. Hvad saa videre?

Maren. Ja, ligenu var Ladefogeden hjemme hos os, og havde en Liste hvorpaa der stod over et helt Dussin af de største Prækkere her er i Sognet, og af Degnens Svogerskab var ikke een nævnt.

Niels. Men hvad rager det mig? Har jeg skrevet den Liste?

Maren. Nej, skreven den har Du ikke, men rimeligvis dog sagt den til som skrev den.

Niels. Det var kurios, skulde jeg sige Junteren til naar han skrev!

Maren. Jo, det veed man ret godt, at Du alle Øjeblik er paa Gaarden, og just i Dag var Du der igjen. Hadde Du blot fortalt, hvorledes Skiffen plejede at være, saa var det bleven ved det Gamle.

Niels. Brøbe bliver ikke ved det Gamle, naar han troer det Nyere er bedre.

Maren. Ja det mærker man.

Niels. Desuden er det med Flid at han har udseet de allerfattigste.

Maren. Ja de største Kjeltringer.

Niels. Det Navn er man saa resolut med, naar Noget kommer til agters. Men man skulde betænke, hvor let den samme Lod kan træffe en selv.

Maren. Ja det er det samme, saa er det dog ikke rigtigt, at man har gaaet os forbi.

Niels. Du staaer Dig godt, og har Tilhold hos Din Fader, Du skulde ikke misunde Fattigfolk den Smule Fortjeneste.

Maren. Ja Snaf! Enhver maa fortryde paa, naar noget som han mener hører ham til, ranes ham bort lige for hans Næse.

Murmesteren blev kjed af hendes Vjaddren. Veed Du hvad, sagde han til hende, dersom Du troer at Dig er skeet for nær, saa er Du ung og stærk og har gode Ben, Du kan gaae til Gaarden og beklage Dig hos Herskabet.

Nej, svarede Maren, det vil jeg overlade til Din Kone at rende til Gaarden og tigge — og dermed gif hun bort.

Ladefogeden har travlt.

Brevet til Ladefogeden, som indeholdt Listen paa Arbejderne, havde til Udskrift: "Til Ladefoged Lars Brems."

I forrige Tider hed det altid: „Til velagte og agtbare min elskelige og tro Ladefoged Lars Brems."

Hvad bilder han sig ind den forbandede Knekt, Skriverkarlen paa Gaarden, at han ikke giver mig den Titel, mig tilkommer? sagde Brems høit saasnart han tog Brevet i sin Haand.

Tag Dig i Agt hvad Du siger, erindrede Varefogeden Flink ham, som havde bragt Brevet, Junkeren har selv skrevet uden paa Brevet.

Det var da en forbandet Fejlstagelse, sagde Brems. Kom, drik et Glas Vin, og lad det være glemt.

Det lod Flink sig ikke nøde til. Satte sin Stof fra sig, satte sig ved Bordet og gjorde sig tilgode.

Da Ladefogeden havde læst Brevet, ærgrede han sig paa ny. Det er jo allesammen, den ene med den anden, noget Stodderpaf. Død og Ulykke, hvordan det gaaer! Af mine Gjæster ikke en eneste uden Miskel i Krogen. Ikke engang en Daglejer kan jeg nu smøre ham paa.

Han slaaer sig for Panden, og gaaer op og ned i Stuen, og siger saa: Ja, det vil jeg gjøre, jeg vil faae dem til at følges ad Mandag Morgen ned

til Gaarden for at takke; han seer dem da allesammen, saa skulde det være sært, om han ikke, naar han seer alle de usle pjaltede Stakler for sig, ryster med Hovedet og støder sig over at Murmesteren har foreslaaet ham slikt et Selskab til at gjøre Arbejdet. — Ja det vil jeg gjøre, gjentog han, tog Listen, efterseede Navnene, og gif først hen til Espen.

En Dødsfeng.

Den Stakkels Mand som Brøms havde ruinet, sad ved sin Moders Seng, der laae dødsyg. Hun bad sin Søn: Espen, see i Eftermiddag at faae noget mere Straa til min Seng, jeg ligger saa haardt. Men Nej; Du kan ikke gaae fra mig og Børnene. Ak, min Søn, Jeg er Dig til Byrde.

Sønnen. Nej, slet ikke, gode Moder! Min Gud! kunde jeg kun skaffe Dig, hvad Du behøver. — Du tørster, Du hungrer, og klager ikke; det gaaer mig nær til Hjerter, Moder!

Moderen. Sorg ikke Espen. Mine Smerter ere Gud skee tak taalelige. Gud gjør snart en god Ende paa 'et, og min Velsignelse skal lønne Dig for al den Godhed Du viser mig.

Sønnen. Aldrig har endnu min Fattigdom gaaet mig saa meget til Hjerter, som nu da jeg intet har at vederqvæge Dig med. Ak Herre Gud! Du er saa haardt angreben, og lider over at jeg trænger

Moderen. Naar man er nær ved at der bliver løst op for En, behøver man ikke stort mere paa Jorden; og hvad man behøver skjænker vor Fader i Himlen os.

Søn. Mener I da Moder, at I ikke kommer Jer igjen?

Mod. Nej, Esben, jeg gaaer vist ikke dertil.

Søn. Ak! min Gud!

Mod. Sørg ikke, min Søn! Jeg faaer det bedre end her. — Sørg ikke! Du var min Ungdoms Glæde og min Alderdoms Trøst. Og nu takker jeg Gud, at Dine Hænder snart skal lukke mine Øjne. Saa kommer jeg til Gud, og beder der for Dig, saa vil det gaae Dig godt. Tænk paa mig, min Søn! Al Nød og alle Livets Lidelser gjøre En godt, naar de ere forbi. Tænk paa mine Ord, Du skal vist forvinde Din Nød.

Søn. Ak! gode Moder!

Mod. Men endnu et!

Søn. Hvad er det, Moder?

Mod. Det har ligget som en Sten paa mit Hjerte siden igaar. Jeg maa sige Dig det.

Søn. Hvad for Noget?

Mod. Jeg saae igaar, at lille Simon fjælede sig bag Sengen, og spiste stegte Kartofler han havde i Lommen. Han gav ogsaa sine Søskende af dem, og de spiste ogsaa i en affides Krog. Søn! disse Kartofler ere ikke vore, ellers havde vist Drengen slængt dem paa Bordet og raabt paa sine Sødsken; han havde vist ogsaa undt mig en af dem med, som han

tusind Gange var vant. Det gif mig altid til Hjerter, naar han kom springende med Noget i Haanden til mig, og sagde: smag ogsaa Faermoer! Ah, min Søn, om denne herlige Dreng blev en Tyv! Hvor denne Tanke, har pint mig siden igaar! Hvor er han? Før ham til mig, jeg vil tale med ham.

Faderen sukker, søger Drengen op, og fører ham hen til Sengen. Den Døende løfter sig op, tager Drengen i Haanden, og hendes matte Hoved synker ned paa Drengens Skuldre.

Den Lille græd: Faermoer! hvad skal jeg? Du dør dog ikke? — Al, dø ikke, Fa'rm'r!

Hun svarede med forandret Mæle: Jeg dør vist snart.

Drengen og Faderen græd.

Hun samler Kræfter igjen, og Drengen siger: Du dør du dog ikke mere, Fa'rm'o'r? Dør Du, saa dør jeg med.

Mod. Nej! lille Simon, Du skal ikke døe med mig. Du skal, med Guds Hjælp, endnu leve længe og blive en brav Mand, og naar Din Fader bliver gammel og svag være hans Hjælp og Trøst. Lov mig det Simon, at Du vil lyde ham og gjøre hvad ret er! Lov mig det lille Simon!

Sim. Ja, det vil jeg, Faermoer!

Mod. Simon! vor himmelske Fader, som jeg nu snart kommer til, seer og hører alt hvad vi foretage os. Veed Du ogsaa det, Simon? og troer det?

Sim. Ja Faermoer, det veed jeg, og det troer jeg.

Mod. Men hvorfor skjulte Du Dig da igaar bag ved Sengen da Du spiste Kartofler?

Sim. Vær ikke vred for 'et, Faermøer! Jeg vil ikke gjøre det tiere. Nej jeg skal saa sandelig ikke.

Mod. Har Du stjaalen dem?

Sim. (hulskende) Ja, Faermøer.

Mod. Fra hvem?

Sim. Fra Murmesterens.

Mod. Gaae da hen til ham, Simon! og bed ham, at han vil tilgive Dig.

Sim. Faermøer! Uah, nej. Det tør jeg ikke.

Mod. Du skal gjøre det; gjør det ligesaa godt godvillig. Saa betænker Du Dig bedre en anden Gang. Og for alt hvad jeg kan bede Dig, saa tag dog aldrig Noget fra Andre, om Du end er hungrig.

Sim. Nej jeg skal vist aldrig mere stjæle, Faermøer, enten jeg saa skal sulte eller ej.

Gaae Du, sagde hun til Espen, med ham hen til Murmesterkonen og sig til hende, at jeg ogsaa beder hun vil tilgive. De har ogsaa deres nødig. Vær Konen ikke desto fermere, saa var deres Armod ligesaa stor som vor, og Du maa tjene dem det af igjen som de har mistet.

Ja, gode Møer, det vil jeg gjerne, svarede Espen, og i det samme pillede Lars Brems paa Bindvet.

Den Syge kjendte ham paa hans Hosten. At Herre Gud, sagde hun, Espen, det er Ladefogeden! Det Brød og det Ol, som Du har labet Ollebrød af til mig, har han vist tilgode for.

For Guds Skyld, svarede Sønnen, bryd Dig ikke om det. Det er ikke værd; jeg slaaer for ham en Dag i Slet saa er det betalt.

Alt, han giver Dig ingen Opsætning, sufter Moderen, i det han gaaer uden for. Fra den Tid vi havde den Proces med ham, var det som Nogen stak mig ind i mit Hjerte naar jeg saae ham; og nu skal han just komme her og hoste uden for nu jeg ligger paa mit yderste. — Jeg vil være Herre over mig selv, og bede til vor Herre for ham. Gud i Himlen, Du som veed paa hvis Side Retten var, forlad ham, forlad ham!

Hun hører at Ladefogeden taler højt.

Alt, Herre Gud! han er vred. Staffels Espen, det er for at vederqvæge mig, Du er kommen i den Forlegenhed.

Hun hører ham nok engang, og falder af Skræk i Besvimelse.

Simon springer ud af Stuen og kalder; Fader! kom ind, Faermøer, troer jeg er død.

Herre Jesus, sagde han, og sprang ind.

Lars Brems raabte efter ham: Det var vel en stor Ulykke, om den gamle Her døde!

Han hører det ikke. Kommer ind i Stuen. Moderen slaaer atter Djænen op, og efter en kort stille Bøn, tiltaler hun Espen saaledes:

Hør mig Søn! Det maa nu frem, hvad der længe har ligget mig tungt paa mit Hjerte. Hør rolig derpaa, og bliv ikke mere nedslaaet i Dit Sind. Jeg kunde ikke døe rolig, dersom jeg ikke fik Dig

det sagt. Vor Armod har saaledes svækket Dine Sindskræfter, at Du hverken tænker paa Dig selv eller paa Børnene. Du lader dem gaae for Lud og koldt Vand, og Du bekymrer Dig snart om ingen Verdens Ting. Jeg tog for sent til Dig, og var da for sygelig til at kunne faae Orden i Huset; og Din salig Kone blev fortrydelig naar man vilde raade hende. Hun er hvor jeg nu snart kommer; men Espen! lad den skræffelige Mismodighed ikke rent bemestre sig Dig. Nap Dig op, og see lidt efter Børnene; de ere rent forsømte i alleting.

Hun taug saa noget stille, og sagde derpaa til Børnene: Min Bibel og mine Bønnebøger er næsten det eneste jeg endnu ejer; men de har i min megen Kors og Modgang tusindgange trøstet og beroliget mig. Børn! lader Guds Ord altid være eders Trøst og Tilflugt. Espen! lad Simon faae Bibelen, Trine den Bedendes Kjæde, og Else Arnts sande Christendom. Dig, Espen, har jeg intet at give til Amindelse, Du glemmer mig ikke.

Hun maa atter holde inde. Hun bliver mere og mere stakaandet. Hun samler nogle Kræfter, og siger da igjen: Der er endnu to hele Særker, flæd mig ikke i nogen af dem; den jeg har paa er god nok. Lad, saasnart jeg er død, min Klokke og mine Skjorter gjøre om til Børnene. Lad dog Trines Hoved blive efterseet, det begynder at blive saar. Lad dem ikke gaae saaledes hele Uger uden at faae deres Haar redt og blive vaskede.

Hun taug atter, og sagde saa til Espen: Du

maa gaa hen til Murmesterens med Simon, at han kan bede dem om Forladelse.

Espen tager Barnet, der skjælver og bæver, ved Haanden, og gaaer der hen. Han treffer Gertrud ene hjemme. Hun seer, at de begge græde, og spørger saa fjærlig: Hvad godt min gode Espen, hvad fejler I? hvorfor græder den Lille? — at Espen, uden at det kostede ham megen Overvindelse, kunde sige hende, at hans stakkels Dreng af Sult havde taget nogle Kartoflerovre i deres Hæbe.

Na, det er aldrig værd at nævne, siger Gertrud, tager den Lille op paa Armen, og siger til ham: Lov mig, lille Simon, at Du, saa længe Du lever, aldrig mere vil tage noget fra Nogen.

Den Lille kunde ikke tale; han falder Konen om Halsen. Espen græder, og siger: Gertrud, Moder ligger paa sit yderste, hun vilde have, vi skulde gaae her hen og bede Dig om Forladelse.

Gertr. Det er jo ikke noget at tale om. —

Esp. Jeg vil gjerne arbejde et Par Dage hos Din Mand for at tjene det af.

Gertr. Na, tie stille med det, han tager aldrig derimod. Hør Du Lille, det er forbi, naar Du aldrig gjør det mere. Men gjør det for alting aldrig mer. Du veed ikke hvor elendige alle Tyve ere. Naar Du er hungrig, Du Lille, saa kom til mig, jeg vil gjerne give Dig naar jeg selv har.

Saa spurgte hun til Bestemoer. Espen sagde, at han neppe troede hun levede til i Morgen.

Er det saadan fat, sagde Gertrud, saa vil jeg dog engang endnu see hende.

Derpaa fyldte hun begge Simons Lommer med tørre Æbler og Pærer, og gaaer med ham og Faderen hjem til den Syge.

Hun laae og slumrede som om hun allerede var død.

Hun vaagner op af sin Slummer. Gertrud tager hendes Haand og græder. Den Døende beder hende om Forladelse, og hendes sidste Betyrning var at bede Gertrud, at hun efter hendes Død vilde tage sig en Smule af de stakkels nøgne Børn. Derpaa sov hun sagte hen.

Espen græd og jamrede sig og bad Gertrud tænke paa den Døendes sidste Bøn, da han selv slet ikke var istand til at bestyre sit Hus. Hun lovede at gjøre alt hvad hun formaaede, og bad ham ikke være alt for modfalden.

Derpaa klædte hun Liget, og gif hjem, tilmode som om hun havde været til Alters.

En Række Skilberier.

Ladefogeden var imidlertid gaaet fra Espen til Jochum Persen. Han stod og fløvede Brænde, sang og sleitede. Men da han saa Lars Brems komme, tier han, og siger: Lars, vil Du have Penge, jeg har saagud ingen.

Du synger jo og er glad, har Du ingen Penge?
sagde Ladefogeden.

Jochum. Dersom jeg kunde fortjene Penge med at hyle, saa sang jeg vist ikke. Men hvad er alvorlig Dit Vrende?

Lars. At sige Dig, at Du skal være Haandlanger ved Kirkereparationen, og have en Nigsort om Dagen.

Joch. Er det sandt, Lars!

Lars. Ja det er. Og paa Mandag skal Du til Gaarden.

Joch. Naar det er sandt, saa siger jeg mange Tak, Ladefoged? Seer Du nu hvad min Syngen og Flekten i Dag betydede?

Ladefogeden forlod ham og sagde i det han gik: Jeg veed aldrig den Dag i mit Liv, at jeg var saa vel tilfreds som denne Stodder!

Jochums Kone spurgde udaf Windvet, hvad Ladefogeden vilde.

Glad svarede han: tænkt engang Kone, jeg skal gaae i Dagleje ved Kirkebygningen.

Ja, svarede hun, Trost mangler Du aldrig, kunde vi mætte os paa den; og hun troede, at det atter var en af de tomme Forhaabninger som han sit hele Liv igjennem havde sluffet hende og sig selv med.

Han havde ondt med at faae hende til at troe det. Min Gud! sagde hun omsider, hvor glad vilde jeg ikke være, om jeg endnu kunde komme saa vidt at jeg ikke skulde lide Nød for det daglige Brød.

Fra Jochums gaaer Lars Brems til Manden ved Ledet. Han stod og gabede uden for Døren, med Armene overkors, og da han saae Ladefogeden, sagde han til sig selv: Her faaer jeg Nyt at vide, og raabte til ham: hvor langt gjelder Reisen her forbi?

Lars. Just til Dig.

Ledemanden. Jeg takker for Vresbeviisningen. Men sig mig dog, hvad tager Murmesterkonen sig for? Lader hun endnu Munden løbe saaledes som paa Kirkegaarden? Det var en Fandens Qvind, Lars!

Lars. Sig Du ikke det, Du skal være Haandlanger hos hendes Mand.

Ledem. Kan Du ikke finde paa andet at sige end det?

Lars. Nej, det er mit Alvor; jeg har faaet Ordre, at sige Dig til.

Ledem. Hvorledes kommer jeg til den Vre?

Lars. Mig synes, i Søvn.

Ledem. Da vaagner jeg nok, er det sandt. Hvad Tid gaaer man paa Arbejde.

Lars. Jeg tænker om Morgen.

Ledem. Og om Aftenen, mener Du, hjem igjen? Hvor mange ere vi om 'et?

Lars. I ere ti.

Ledem. Siig mig hvem det er, det gad jeg dog gjerne vidst.

Ladefogeden regnede dem op for ham en efter en anden. Imellem spurgte Manden ved Ledet om mere

end en Snees: er han ikke med? er han ikke med? Jeg har ikke Tid, sagde tilsidst Ladefogeden, og gif nu til

Jørgen Larsen. Han laae paa Bænken og røgede Tobak. Konen spandt, og fem halvnøgne Børn sad omkring Skorstenen. Da Ladefogeden havde sagt ham sit Vrende, sagde han: det er meget, at der dog engang træffer noget heldigt ind for mig. Det har jeg min hele Levetid aldrig før mærket noget til. Er min Broder ogsaa med blandt Dagsejerne?

Lars. Nej.

Jørgen. Hvem er da de andre?

Ladefogeden nævner dem.

Jørgen. Min Broder er dog en langt bedre Arbejder end Espen eller Jochum. Der er saagud foruden mig ikke en eneste af dem alle ti der halv saa godt kan udholde at arbejde som han. Kunde Du ikke mage det saadan, at han ogsaa kom med.

Jeg veed ikke, svarede han, afbrød Samtalen, og gif sin Vej.

Hans Kone ved sin Nof taug, indtil Ladefogeden var gaaet, da sagde hun til ham: Du er utaknemmelig mod Gud og Mennesker. Da Gud nu redder Dig udaf den allerstørste Nød og Elendighed, bagtaler Du Dine Naboer, som Gud vil unde samme Hjelp som Dig.

Jørgen. Jeg kommer til at fortjene hvad jeg faaer, der er ingen der giver mig saa meget som en halv Skilling for intet.

Konen. Men hidtil havde Du slet intet at fortjene.

Jørg. Men saa havde jeg heller ingen Umage.

Kon. Og Dine Børn intet Brød.

Jørg. Men havde jeg mere end J?

Konen sukkede og taug.

Da Ladefogeden vil gaae til Claus, møder han just Hans Uro.

Havde han seet ham i Forvejen, saa var han gaaet afvejen for ham; thi siden Espens Proces banfede Hjertet saa vel i Ladefogeden som i Hans Uro, hvor de traf hinanden. Men her mødte han ham ved at bøje om Hjørnet af Gjerdet.

Jh, er det Dig? sagde Lars Brems; ja det er mig, sagde Hans.

Lars Brems. Hvorfor kommer Du aldrig til mig, og tænker aldrig paa at betale mig de Penge jeg laante Dig?

Hans Uro. Jeg er nu ikke ved Skillingen, og naar jeg ret tænker mig om, saa er jeg bange, jeg har betalt Dig det Laan alt for dyrt.

Lars. Saadan sagde Du ikke, da Du fik 'et, og det er Takk'en jeg skal have for min Tjenstagtighed.

Hans. En smuk Tjenstagtighed hvorved man berøver en anden al Lykke og Belsignelse paa Jorden.

Lars. Hvad skal det sige, Hans! Du har ikke vidnet andet end hvad sandt var.

Hans. Ja, det siger Du altid. Men min

Samvittighed siger mig tværtimod, at det var en falsk Ed.

Lars. Det er ikke sandt, Hans! nej det er min Sjæl ikke. Du svor kun paa det som blev læst op for Dig, og det var rigtigt. Jeg læste det jo for Dig over hundrede Gange, Du forstod det ligesom jeg, og sagde stedse: ja, det kan jeg gjerne sværge paa! Var det ikke ligefrem handlet? Hvad skal det nu betyde med den Eftersnak? Men jeg forstaaer det, det er Pengene Du skylder mig; Du tænker, at naar Du fører det paa Bane, skal jeg lade være at kræve Dig.

Hans. Nej, deri tager Du fejl. Havde jeg Penge saa smed jeg dem til Dig i dette Øjeblik; thi hvergang jeg seer Dig, banker mit Hjerte.

Du er en Tøsse, sagde Lars Brems, men ogsaa hans Hjerte bankede. Jag de Griller Pokker i Bold, sagde han til ham, som Du har sat Dig i Hovedet for den Ed. Hvad Du svor paa, var sandt.

Hans. Det troede jeg ogsaa længe; men nu ikke mere; jeg kan ikke længere berolige min Samvittighed. Den stakkels Espen! hvor jeg gaaer og staaer, svæver han mig for Øjnene; den Stakkels som i Kummer og Armod nedraaber Himlens Hævn over mig. Al, hans Børn forkomme, de blive Krøblinger, de ere gultne og sorte som Taterbørn. De vare sunde og skønne som Engle, før jeg skilte dem ved deres store Toste.

Lars. Jeg havde Retten paa min Side, og

nu har Espen faaet noget at fortjene ved Kirkereparationen.

Hans. Hvad hjælper det mig? Havde jeg ikke gjort den Ed, saa var det mig det samme om Espen var rig eller fattig.

Lars. Giv Dig dog tilfreds! jeg havde Ret.

Hans. Tilfreds! Nej, Lars, var jeg brudt ind i hans Hus og havde stjaalet alt hvad han ejer, vilde jeg være bedre tilmode. Ja, gid det var det jeg havde at bebrejde mig! Ak, nu gaaer jeg snart igjen til Guds Bord! Ak, gid jeg laae tusind Alen under Jorden!

Lars. For Guds skyld! Bær Dig ikke saaledes ad paa Gaden for alle Folk. Det er Taabelighed af Dig; alt hvad Du svoer paa, er sandt.

Hans. Taabelighed bist og Taabelighed her! Havde jeg ikke gjort den Ed, saa havde Espen sin Tofte endnu.

Lars. Men Du har jo ikke fradømt ham den, og mig har Du ikke tildømt den, hvad Fanden kommer det saa Dig ved, hvem der har Toften!

Hans. Nej, det kommer mig ikke ved, hvem der har Toften; men at jeg har gjort en falsk Ed, det kommer desforværre mig ved.

Lars. Men det er ikke sandt, Du har ikke gjort nogen falsk Ed; det Du svoer paa var rigtigt.

Hans. Men det er kun Lortrækkerie. Jeg sagde ikke til Dommeren i hvad Mening jeg tog de opskrevne Ord jeg afslagde Ed om, han tog dem i en anden Mening. Du maa saa sige hvad Du vil,

saa føler jeg det anderledes hos mig selv. Det var handlet som en Judas, en Forræder, og min Ed var Mened, det kan ingen prædike mig af.

Lars. Det gjør mig ondt for Dig. Du er syg; Du seer ud som Døden selv; og naar man ikke er frisk, forestiller man sig alting langt anderledes end det er. Kom med mig hjem og styrk dig ved et Glas Vin.

Hans. Jeg gider ikke, Lars, der er intet der kan styrke mig.

Lars. Slaa Dig til Røslighed, og lad de Griller fare. Naar Du kommer Dig, vil Du nok indsee, at Retten var paa min Side. Jeg vil ogsaa cassere Dit Bevis for de Penge Du skylder mig, det kan hjælpe til at berolige Dit Sind.

Hans. Nej, Lars, gjem Beviset. Jeg skal betale hver Skilling, om jeg saa skulde slide til Blod; det sprang ud af mine Negle. Jeg vil ingen Blodpenge have paa min Samvittighed. Har Du narret mig, og Procuratoren døsset mig i Sovn, saa vil maaskee Gud dog forlade mig min Synd.

Lars. Jeg vil rive Beviset itu for Dine Dine, og jeg tager det paa mig, at jeg havde Ret. Slaa dog Dit Sind til Røslighed.

Hans. Tag Du Dig paa hvad Du vil, jeg skal nok betale hvad jeg skylder Dig.

Lars. Giv Dig tilfreds i Guds Navn! Jeg maa videre frem.

Hans. Det er godt Du gaaer; jeg er færdig at synke i Jorden for Dine Dine.

Saaledes skiltes de ad, og Ladefogeden sagde ved sig selv: at han nu ogsaa skulde møde mig! og lidt efter: det gjør mig ondt for den Stakkel; men det er ikke sandt, det kommer ham ikke ved, hvorledes Dommeren har forstaaet ham. Fanden maatte være Vidne, naar hvert Ord saa nøje skulde drøftes. Jeg veed ogsaa, hvorledes andre Godtsfolk, og det de som maa forstaae sig paa de Ting, udlægge det de sværge paa, og kjere sig om ingen Ting, imod at saadan en Tøse som Hans Uro vilde stadig være af de Tanker, at det var Lovtrækkerie.

Den han nu kom til, var Claus Fuchssvandsøer. Det var en Karl der stillede sig saa taalig an som et Lam der ledes til Slagterbænken. For Ladefogeden, for Mølleren, for Smeden tager han til Hatten, ligesom for Præsten, og for at gaae Præsten under Øjne smelter han hen i Taarer under Prædiken, og forsjømmer aldrig en eneste Gang, at gaae i Kirke naar der er Guds-Tjeneste. Derfor stjænker man ham ogsaa mangen Gang et Glas Brændevin eller giver ham et Stykke Mad.

Den forrige Præst Naaderig havde fordærvet denne og adskillige andre fra Barn af.

Præsten havde ingen Begreb om, at der hører noget til at slaae sig som redelig Mand igjennem Verden, naar man ingen Præstegaard har. Hans Børn vare heller ikke blevet til noget i Verden. Han

fjæle dealtid for dem, og vænnede dem ikke til at anstrænge deres Kræfter.

Denne Claus var istand til, naar han læste i Johannis Aabenbaring om de tolv Hellige som skal sidde paa tolv Stole og dømme de tolv Israels Stammer, vist og fast at bilde sig ind, at det dog ikke var saa umueligt, at han blev en af de tolv.

I bele Sognet havde man ham til Nar, og hjemme var han en Djævel. Han bilder sig altid ind han burde have ti Gange mere end han faaer, og det mindste der mangler ham, saa er alt ham i Bejen. Enten ere Børnene ikke toede rigtig, eller deres Haar ikke redt godt nok, og hundrede flige Ting. Finder han ikke andet at klammes over, saa seer den Lille paa 4 Nar for surt paa ham, og faaer da en Nap over Fingrene for at lære Respect.

Du er en Nar! saade hans Kone engang til ham i slig en Anledning, og det var den rene skjære Sandhed, men han kastede hende ud af Døren og hun faldt og slog sig to store Huller i Hovedet. Herover blev han bange; han tænkte at det derved kunde komme ud blandt Folk, hvad Levnet han førte, og bad hende paa sine Knæ at hun dog for Guds Skyld ikke vilde sige det til Noget. Hun taug ogsaa dermed og sagde hun var falden ned fra en Stige. Men han blev alligevel ved at være lige slem ved hende.

Et Kvarters Tid før Ladesfogeden kom, havde Ratten revet Lampen om, saa lidt Tran var bleven spildt. Dit Skarn! havde Du seet Dig bedre for!

Nu kan Du sidde i Mørke, eller see ved Ilden i Korfassene! Dit Fæ!

Konen taug og Taarerne trillede ned af hendes Kinder. Børnene sad hver i sin Krog og græd.

Nu kom Ladefogeden.

Tier dog for alting stille! Lad Ladefogeden ikke mærke noget! Han tørrer Taarerne af Børnenes Øjne, truer dem, om de mukke saa meget som et Ord, lukker derpaa op, bukter sig dybt og siger: hvad er til Tjeneste Hr. Ladefoged? — Han siger ham sit Vrende. Claus holder Øret til Døren, og da han ikke hører nogen mer hulke inden for, siger han: Træd dog indenfor Hr. Ladefoged! Jeg vil strax sige min kjære Kone og mine Børn den store Lykke som vederfares mig.

Han gaaer ind i Stuen med ham. Mine kjære, siger nu Claus, Hr. Ladefogeden bringer mig den glædelige Tidende, at jeg skal arbejde med ved Kirken; det er en stor Naade, som jeg ikke kan fuldtakke for. Gud skee Tak, svarede Konen, og et stille Suk slap fra hendes beklemt Bryst.

Fejler Din Kone noget?

Ja I nogen Tid, svarede Claus, har den gode Kone ikke været ganske vel, Hr. Ladefoged! Han skottede truende om til Siden, og sagde saa igjen til Ladefogeden: maa jeg bede, at De i mit Navn vil takke den naadige Herre for denne Naadesbevisning.

Lars Ladefoged. Du kan selv takke ham.

Claus. De har ret deri, Hr. Ladefoged! Det var uforflammet af mig, at jeg vilde bede Dem

derom. Jeg vil i Morgen expres derfor gaae til Gaarden, det er ikke mere end min Skyldighed.

Ladefoged. Paa Mandag gaae alle de andre, saa kan Du vel gaae med.

Claus. Naturligvis, Hr. Ladefoged! Ja vist kan jeg saa gaae med; jeg vidste ikke, at de andre ogsaa gik.

Ladefogeden. Farvel Claus!

Claus. Skyldigt Tak Hr. Ladefoged!

Mig har Du intet at takke sagde Lars, og paa Bejen sagde han ved sig selv: Har denne ikke en Skjelm bag Dret, saa maatte jeg see meget Fejl. Maaskee kunde jeg betjene mig af ham imod Murmesteren, men hvem kan troe en Hukler; nej heller Mikkil i Krogen, han er en Skjelm uden Omsvøb.

Hersfra gik han til unge Anders Persen. Da denne havde om den nu Fortjeneste, sprang han omkring af Glæde som et Kid; det maa jeg ind at fortælle min Kone, at hun ret kan glæde sig. — Jeg vil tøve til i Morgen, det er just vor Bryllupsdag. Vi har nu i 8 Aar prøvet mangen sur og sød Time med hinanden. Men i Morgen saa fage hun vaagner, skal hun have det at vide; gid det allerede var i Morgen. Jeg kan livagtig see hvorledes hun vil lee og græde af Glæde og trykke Børnene og mig til sit Bryst! Al gid vi dog havde naaet i Morgen! Jeg vil tage Livet af den ene Høne og koge Suppe derpaa, uden at hun skal vide det, hun glæder sig da

derved, uagtet hun kun nødigt vilde have mistet den. Vi vil gaae til Gudsbord, og fryde os ved Guds Godhed mod os. — Saaledes udbrød unge Anders Persen af Glæde over Ladefogedens gode Budskab, og kunde af Længsel neppe oppebie den følgende Dag.

Ladefogeden kom til Mikkil i Krogen. Denne seer ham komme, vinker ham hen i en Krog, og spørger: hvad Fanden vil Du?

Lars Ladefoged. Noget moersomt.

Mikkil. Jo, Du skulde nok være den, som man brugte til at bede til Bryllup eller Gildeslaug.

Ladef. Da er det dog noget lystigt.

Mikkil. Hvad er det da?

Ladef. Du er kommen i et nyt Selskab.

Mikkil. Med hvem da?

Ladefog. Med Espen, Jochum Persen, Ledemanden, Jørgen Larsen, og Claus Fuchssvandsen.

Mikkil. Ah, Fanden rider Dig! Hvad skal jeg hos dem?

Ladefog. Bygge og oppudse Brægeslund og Kirkemurene i Drby.

Mikkil. Er det sandt?

Ladefog. Saa Gud er det saa.

Mikkil. Men hvem har udnævnt disse Blinde og Lamme dertil?

Ladefog. Det har den Høivelbaarne Hr. Junfer.

Mikkil. Er han ikke rigtig i Hovedet?

Ladefog. Hvad veed jeg? Dog mig er han endnu for flog.

Mikkil. Det giver sig nok.

Ladefog. Det vil jeg haabe. Kom i Aften til mig, saa vil vi see, hvad han kan blive.

Mikkil. Det er et Ord. Der vil jeg gjerne være med, hvor man gjør halve Narre til hele.

Efter ham kom han ind til Mads Rasmussen. Han havde tilforn været en velhavende Mand, men nu levede han næsten ene af Almisse fra Præsten og nogle af sine formuende Slægtninge. Sin Armod søgde han, saa godt han kunde, at skjule der hvor han ikke tiggede, og da Ladefogeden kom, fastede han Pjaltene som laae paa Bænke og Stole om i en Krog, og lod de halvnøgne Børn skjule sig i Klevestammeret.

Herre Jesus! Fader! sagde disse uskyldige Børn, det sneer jo og regner ind; hvor hvor Vinden tuder, der er jo ikke en hel Nude i Vindverne! Det varer ikke saa længe I Klepperter, sagde Faderen, og drev dem derind, lukker Døren i for dem, og beder saa Ladefogeden meget venlig træde ind i Stuen. Denne siger ham sit Grend, hvorpaa Mads spørger: det er vel saaledes at forstaae, at jeg har Opsynet med Arbejderne? En god Dag! svarede Ladefogeden, Du er en af Arbejderne, hverken mer eller mindre end de andre.

Mads. Er det saaledes, Hr. Ladefoged?

Ladefog. Det staaer til Dig, om Du vil undslaae Dig derfor.

Mads. Jeg er sandt nok ikke vant til saadant Slags Arbejde, men da det angaaer Herregaarden og Præsten, tør jeg vel ikke andet end tage derimod.

Ladefog. Det vil være dem en sand Fornøjelse! Jeg tænker, at Junkeren sender mig atter til Dig, for at takke Dig. —

Mads. Naah, det var just ikke Meningen saadan; men sandt nok gaaer jeg ikke gjerne i Dagleje for alle og enhver.

Ladefog. Føden lider Du da ikke Mangel for?

Mads. Hidtil har jeg Gudskelov ikke manglet.

Ladefog. Ja, jeg troer det gjerne; men hvorende Dine Børn?

Mads. Hos min sal. Kones Søster, der spise de til Middag.

Ladefog. Jeg syntes jeg hørte Børn skrigende i Kammeret.

Mads. Der er ikke et af dem hjemme.

Ladefogeden hører atter deres Skrigen, lukker Døren op, seer at de halvnøgne Børn skjælve og bæve af Kegn, Storm og Snee, og siger da: faaer Dine Børn der deres Middagsmad?

Mads. For Guds Skyld, Lars Brems, sig det dog ikke til Nogen! Lad det for alting ikke komme ud blandt Folk; saa var jeg det ulykkeligste Menneſte under Solen.

Ladefog. Siger Du endnu ikke til dem, at de kan gaae ud af det Hundehul!

Mads. Kommer ud? -- men Lars! tal dog aldrig til Nogen om dette.

Ladefogeden. Og Du er saa from, naar Du er hos Præsten!

Mads. Røb mig dog ikke!

Ladefogeden skjeldte ham for en Tyrk og Barbar, og fortalte, hvad han havde været Vidne til, for Præstens Koffkepige, som udloø den skinkellige Mads, og lovede, at Præsten nok skulde faae det at vide.

Den sidste han kom til var en svagelig Mand som ved Kummer og Armod var aldeles forkuet og svækket, og i Dag især ramte ham et meget haardt Stød.

Hans ældste Datter havde Dagen før taget Tjeneste i Kjøbstaden og viste nu sin Fader Fæstepengene. Konen lavede til Barsel og gik paa faldende Fode, og Susanne var det eneste af Børnene der kunde forestaae Husboldningen. Faderen bad hende med grædende Taarer, at hun for Guds Skyld vilde give Fæstepengene tilbage, og blive hos dem indtil Barselsengen var overstaaet.

Nej, jeg vil ikke, svarede Datteren.

Du ved dog, svarede Faderen, at jeg alle mine Dage har gjort for Dig alt hvad jeg har kunnet; tænk dog paa, da Du var lille, og slaa nu ikke Haanden af mig i min Nød

Vil I være min Lykke imod? svarede hun,

og Faderen: det er ingen Lykke at forlade fattige Forældre i den Forsatning; og han lover hende, hun skal faae det sidste og det smukkeste af Moderens Forflæder.

Men ogsaa det forsmaaede hun, og svarer: Jeg giver Jer en god Dag med Jer Pjalter og Stads; jeg kan fortjene mig selv bedre Sager end saa. Kort og godt jeg gjør det ikke, og dermed gif hun sin Vej.

Jeg er dog en ensfoldig Stakkel, sagde Faderen, at jeg saaledes har taget fejl med det Barn. Min Kone sagde nok hundrede Gange til mig, det er en fræk og grov Ting, og hvad hun skal vise sine Sødsfænde, det gjør hun med saadan ond Villie og saa avet, at ingen af dem lærer noget deraf. Jeg svarede da altid; hun arbejder dog saa brav; her har vi nu hendes Arbejden! Saaledes stod den forrige fulde og modsaldne Mand og snakkede med sig selv, uden at blive Ladefogeden vaer, for denne spørger ham, hvad han stod og smaasnakke om. Han klager ham sin Døds. Ladefogeden fortæller ham, at han skal have Arbejde ved Kirken. Han vil neppe troe det; da han mærker det er Alvor, bliver han saa betaget af Glæde, at den svagelige Mand maatte sætte sig ned paa Bænken der stod uden for Døren. Hans Kone jamrede sig inde i Stuen: han har den hele Dag været saa sær, og nu er Ladefogeden hos ham! hvad mon dog han ville? Og med Susanne er der ogsaa noget i Vejen. Al min Gud jeg er bange

for at spørge, hvad der er paa færde; jeg er dog den ulykkeligste Kone paa Jorden.

Saaledes ængstede hun sig. Imidlertid kommer Manden ind i Stuen med saa glad en Mine, som han ikke havde haft i mange Aar, og fortæller hende, hvad gode Tidender Ladefogeden havde bragt, og at han var en af Arbejderne ved Kirkebygningen.

Hun saa paa ham, som han paa Fogeden. Hun kunde neppe troe det, græd saa af Glæde derover, ligesom han, og Susanne lod de sejle sin egen Sø.

Hellig Aften hos Lars Brems.

Nu havde han været hos Alle. Hans Kanuter havde udspreidt alle vegne, at det som igaar var passeret havde intet mindre end forstrækket ham, og at han i Aar og Dag aldrig havde været saa lystig som i Dag. Dog var det kun Tørsten der loffede Folk til Huset.

Jhvorrel det var hellig Aften, saa kom der dog først kun en Enkelt, siden igjen en, derpaa flere, saa at Stuen tilsidst var ligesaa fuld med Mennesker som den plejede at være.

Alle ere de nu igjen paa Ladefogedens Parti. En siger, at Ladefogeden er en hel Karl, og at der saagod ingen endnu havde sagt Kis til hans Kat;

en anden fortæller, hvorledes han havde taget den gamle Junker ved Næsen; og saa siger En, at det vil ikke gaae den ny Junker og Murmesterkonen et Haar bedre. Nogle sagde: at Herremændene altid vare Bondeplagere, og at Junkeren for Gud ikke heler meente Gudsret det godt; man kunde jo tage og føle paa at det hverken var ret for Gud eller Mennesker, at han vilde stjæle dem den Bortehusrettighed, som de fra Noas og Abrahams Tid havde været i Besiddelse af

I Førstningen søgte Lars Ladefoged, som sad ved den øverste Ende af Bordet, at faae denne Samtale ret igang, men da han troede at Bønderne vare opbidsede nok, rejste han sig, og gik ned til Mikkel, klappede ham paa Skuldrene og siger: Er Du ogsaa iblandt Synderne? Jeg tænkte at Du som en tilkommende Kirkearbejder maatte være bleven en Helgen.

Mikkel. Nej, saa hastig gaaer det ikke med min Omvendelse.

Ladef. Naar den engang skeer, saa gad jeg være Din Skriftestader.

Mikkel. Det vilde jeg ikke have Dig til, Du vilde i Overregningen af mine Synder sætte X for U, og jeg maa have en der giver mig dem efter, ikke en der skriver dem op.

Ladef. Jeg kan ogsaa give efter.

Mikkel. Synderne i Din Bog?

Ladef. Ja, som det falder sig.

Mikkel. Det var meget!

Ladef. Det skal Du faae at see. — Han

vinker ad ham. De sætte sig ved et lille Bord affides henne ved Kaffeløbnen. Der siger han til ham: Mikkil, det kan være Din Lykke, om Du vil gjøre det jeg siger.

Mikkil. Lykke kunde jeg godt være tjent med.

Ladef. Der lader sig Penge fortjene derved.

Mikkil. Ja Penge er just det jeg har nødig.

Ladef. Du maa søge at gaae Murmesteren under Øjne, og ret lade som Du var meget forfulden og forarmet.

Mikkil. Ja, deri var da ingen Løgn.

Ladef. Dine Børn maa løbe efter Dig barbenede og med saa forreterne Klæder som muligt.

Mikkil. Det lader sig ogsaa ret godt gjøre. Dine gode Benneres Børn har sædvanligviis hverken Hosier eller Sko.

Ladef. Hvad Fanden skal den Snak betyde?

Mikkil. Alah, ingen Ting. — Din Indgang er saa lang, kom dog engang til Terten.

Ladef. Du maa holde af Dine Børn, dele Din Aftensmad med dem, og overalt bære Dig ad som om Du havde et Hjerte som smeltet Smør, og saa naar Murmesteren har de bedste Tanker om Dig, da først begynder Dit Arbejde.

Mikkil. Og dette er?

Ladef. At gjøre alt hvad der ved Bygningen kan afstedkomme Strid og Mistanke, og sætte Mester, Svendene, og Junkeren sammen.

Mikkil. Jeg forstaaer hvad Du vil, og er til Tjeneste; men til slikt et Arbejde hører Noget paa

Haanden. — Lad mig faae to Daler, saa er alt i sin Orden.

Ladef. Du bliver Dag for Dag mere ufor-
skammet. Jeg siger Dig en Maade, hvorledes Du
uden at røre Din Haand kan fortjene Penge, og
mit Huus staaer Dig aabent til alle Dine Skjelmsty-
ker, og endda skulde jeg betale Dig!

M. Jeg vil ikke høre et Ord. Du vil have,
at jeg for Din Skyld skal være en Skjelm, og jeg
lover det, og vil ogsaa være Dig tro og ikke bange,
men Penge paa Haanden vil jeg have, 2 Rdlr., og
ikke en Halvskilling ringere.

Ladef. Du Carnaille, Du veed, hvor Du kan
flemme mig.

Han giver ham de to Daler.

Du kun min Instrux, Hr. Ladefoged! Du er
alt i Orden.

Ladefogeden siger ham derpaa omstændelig, hvad
han egentlig skulde gjøre, nemlig: naar det er mørk
Nat rive Stillaadset om, slaae Kirkevindverne ind,
slænge Tegninger og Planer hen i Kroge, hvor intet
Menneske falder paa at søge dem, og især mage det
saaledes, at det ærede Selskab ret har magelige Dage,
og at Uordenen er allerstørst, naar Junkeren eller
nogen anden af Gaarden kommer der.

Du er det en Aftale, sagde Ladefogeden, men
nu maa vi blive Uvenner; der kunde være dem som
var snu, der mærkede, at vi her holdte Raad med
hinanden, og fortælle det videre.

Du har Ret, sagde Mikkel, og Ladefogeden:

drik nu ud, og saa begynder jeg ligesom at gjøre Afregning med Dig, Du benægter en Post, og vi kaste Dig paa Døren.

Det er godt, svarer Mikkell, tømmer Glasfset, og siger saa: begynd fun nu.

Ladefogeden mumler noget om Regningen, og siger: nej, den Mark har jeg ikke faaet.

Mikkell. Tænk efter!

Ladef. Nej, jeg kan forgud ikke besinde jeg har faaet den.

(Han kalder paa sin Kone) Har Du i forrige Uge faaet en Mark af Mikkell?

Hun svarer: Ikke en halv Skilling.

Ladef. Det er forunderligt. — Jeg vil see efter i min Tegnebog, — Nej, der staaer Du rigtig endnu til debit.

Mikkell. Det er Fandens! Jeg veed den er betalt.

Ladef. Saa sagte, Nabo! Jeg holder nøje Bog.

Mikkell. Jeg giver Dig en god Dag med Din Bogholden! jeg har betalt Marken.

Ladef. Det er ikke sandt, Mikkell!

Mikkell. Det skal en Skjelm have sagt.

Ladef. Hvad siger Du Tyverad.

Nu rejse nogle af Bønderne dem op og sige: han har skjeldt Ladefogeden ud, det har vi hørt.

Mikkell. Det er ikke sandt; men Marken har jeg betalt.

Bønderne. Hvad! siger Du, at Du ikke har skjeldt ham ud, vi har alle hørt det.

Ladef. Kaster den Knægt ud af Stuen!

Mikkel (med en Kniv i Haanden). Hvo der borer at røre mig, han — —!

Ladef. Tager Kniven fra ham! (De tage Kniven fra ham og kaste ham ud, hvorpaa Ladefogeden siger) Det er godt han er borte, han var Espion fra Muurmesteren.

Ja saa Gud var han saa, sagde Bønderne, og satte sig derpaa eendrægteligen ned ved deres Krus. Nu begyndte en larmende Eusen og Snakken i hinandens Munde om lutter Liderligheder og Narrestreger. De fortælle om begangen Horerie og Tyverie, om Slagsmaal og Skjeldsord, om Gjæld som de friskvæx er fragaaet, om Processer som de med Kneb havde vundet, om Ondskab og Galskab, hvoraf vel meget var løjet, men en hel Del desto værre sandt nok, hvorledes de havde bestjaalet den gamle Bræbe i Skov og i Mark, i Tiende og Hovarbeide, hvorledes deres Koner nu hjemme brasede op og drak Vin og gjemte Flasken i Sengebalmen; tilsidst faldt Samtalen paa den gamle Ole, der blev greben i nogle Skalkestykker, og maatte ende sit Liv i Galgen, men var saa andægtig og bad med Præsten da han blev ført ud —

Midt under denne Samtale kom Krokonen og bad sin Mand komme ud; han svarede: tøv til Historien om ham, der blev hængt, er tilende. Hun hvisker til ham, at det er Joseph; saa reiste han sig

gesvindt, gaaer ud, hilser god Aften, og spørger hvad han vilde saa sildig; Joseph svarede:

Jeg vilde lade Dig vide, at jeg allerede har talt med Mester angaaende Møllebjergs Stenbrud, og at alting gaaer efter Onske.

Ladef. Det var ret, Joseph!

Joseph. Mesteren snakkede en hel Del om Kampestenene paa Orbymark, og sagde, at de vare godt skiftede til Muren. Jeg sagde ham, han var en Tøsse, der ikke ret kunde begribe noget, han maatte jo ellers kunne indsee, at Stenene af Klinten vare langt bedre, og at Muren af dem blev saa jævn og glat som en Tallerken.

Ladef. Hvad sagde han saa?

Jos. Han gav strax efter, og paa Mandag begynde vi at sprengte Sten af Klinten.

Ladef. Paa Mandag skal jo Dagsejerne paa Gaarden —

Jos. De er tilbage igjen inden Middag.

Ladef. Det er godt, Drifkepengene ligge paa rede Haand.

Jos. Jeg trænger just nu til dem.

Ladef. Kom kun paa Mandag, saasnart der er begyndt i Stenbrudet.

Jos. Gjør mig den Tjeneste og lad mig faae tre Daler af vort Mellemværende, jeg har bestilt et Par nye Støvler hos Skomageren, som jeg veed ere færdige, jeg vilde gjerne hente dem i Morgen, det er Søndag, da jeg ingen hele Sko har, og Mesteren gider jeg nu ikke tale til om Pengesøfskud.

Ladef. Jeg seer heller, Du kommer paa Mandag, saa skal de ikke nægtes Dig.

Jos. Naar Du ikke sætter Mistro til mine Ord, saa kommer det Dig jo ud paa et.

Ladef. Det er mig i nærbærende Øjeblik noget ubelejligt.

Jos. Du troer mig ikke.

Ladef. Det maa Du ikke sige.

Jos. Jeg har gjort saa sikker Regning paa Dine Drikkepenge.

Ladef. Det kan Du og.

Jos. Der er Syn for Sagen.

Ladef. Du faaer dem paa Mandag.

Jos. Du lader mig see, hvad Du tænker, og jeg vil sige, hvad jeg tænker — Naar der først er begyndt at sprænge Sten af Klintbrudet, saa giver Du mig ikke et godt Ord.

Ladef. Jeg skal min Sjæl holde hvad jeg har lovet.

Jos. Det gider jeg ikke høre paa — enten Pengene strax eller jeg betakker mig.

Ladef. blev angst og bange, og gav ham hvad han forlangte med de Ord: Ja men saa holder Du dog Dit Ord? —

Joseph gaaer med Pengene og siger ved sig selv: i min Lomme er de mig viskere end om de laae i Lars Brems's Kiste. Det er en gammel Skjelm, og for mig maa Mester tage Flinte- eller Blaasten.

Skivebrødrene inde i Stuen gif ikke hjem før det var langt over Midnat, og Ladefogedens Kone

mindede dem om, at det var Tid at bryde op, da det var Hellig Aften; saa ravede hver hjem til sit.

Hellig Aften i et andet Hus.

Gertrud, som hver Lørdag-aften plejede at føre Børnene den forbigangne Uges Tildragelser til Minde, sad denne Aften efter Sædvane omringet af sine Smaa, og tiltalte dem saaledes:

Mine Børn! Fader har i denne Uge faaet noget bedre at fortjene end han havde før. Takker den gode Gud, at han saa godt sørger for os, og naar det nu bliver lettere for os at slaae os igjennem, og jeg saa ikke har nødig saa ængstelig at give Jer en Mundsuld Mad, naar I ere sultne, tænker da ofte paa de mange Mennesker I kjende, der leve i Udsjælsbed, og føler Glæde ved at dele det I har med dem, som trænge.

Børnene sagde alle, at det vilde de gjerne gjøre.

Saa spurgde Moderen Peder. — Hvem kjender Du, Peder, som Du af og til helst vilde dele Din Aftensmad med?

Na, Herre Gud! svarede Peder, med Simon; Du saae ham jo igaar; han er sommetid færdig at dø af Sult, han spiser raa Svine-Kartofler. Maa jeg, Moder! saa vil jeg i Morgen give ham min Aftensmad.

Gertr. Ja, Du maa, Peder! og Du, Lise, hvem vil Du give af Din?

Lise. Det falder mig nu ikke ind, hvem jeg helst vilde dele med.

Gertr. Kan Du slet ikke erindre Dig noget Barn her i Byen, der maa hungre.

Lise. Jo, Moder! mange.

Gertr. Veed Du da ingen, som Du vil give noget.

Lise. Nu husker jeg det, Moder!

Gertr. Nu, hvem da?

Lise. Mads Rasmussens Birtbe.

Saaledes spurgte hun dem alle, og siden, om de den Uge ikke havde gjort noget som var Uret.

Børnene see paa hinanden og tie. Derpaa spørger hun Anna, har Du ikke forseet Dig i denne Uge?

Hun slaaer Øjnene ned og siger: Du veed det nok, Moder! med min lille Broder —

Gertr. Der kunde have skeet en stor Ulykke. Mangt et Barn, som man saaledes har overladt til sig selv, har sat Livet til, og tænk engang, hvordan Du vilde være tilmode, naar man saaledes lukte Dig inde i et Kammer og hverken lod Dig faae Mad eller Drikke. —

Derpaa spurgde hun Peder ad.

Han svarede: Jeg veed ikke, at jeg denne Uge har forseet mig i noget.

Gertr. Har Du glemt det, at Du i Mandags rev Grethe om.

Peder slaaer Djnene ned. Moderen siger: Din Uagtsomhed voldter mig megen Sorg, den kan gjøre Dig ulykkelig. Han tager Moderens Haand og løber hende, at han herefterdags vil tage sig bedre iagt.

Derpaa adspørger hun Lise, som svarer: Jeg veed slet intet. Ikke det, siger Moderen; og Lise siger igjen: Nej saamæn, Moder! hvis jeg ikke tager fejl, er der i denne Uge intet forefaldet — jeg skulde vist ellers gjerne tilstaae det. —

Gertr. Du er altid saa stærk i Munden.

Lise. Hvori har jeg vel nu fortalt mig?

Gertr. Du havde slet ikke havt nodig at sige til Ladesfogedens, at vi vidste, at Junkeren kom her til Byen.

Lise. Det gjør mig ondt, Moder! men der har dog aldrig nogen ladet falde et Ord om, at jeg ikke maatte sige det til nogen.

Gertr. Saa — vi maa selvfølgelig altid, naar vi tale om Noget, lægge til: det maa Lise sladdre, men det ikke, og det ikke.

Saaledes talte hun med dem alle, fra den ældste til den lille Grethe, som hun forbed, herefterdags at raabe saa stærkt om Mad, thi ellers skulde hun faae Lov at vie endnu længere. Hun endte med at bede sin Loverdagsbøn med dem.

Hendes Mand kom hjem og fandt hende bedende med Taarer i Djnene.

Hvorfor græder Du i Dag? spurgte den kjærlige Mand ængstlig. Han mente, at hun i Dag ikke havde Grund til at græde.

Hun svarede: Det er ikke Gjenbordigheds-Taarer; jeg vilde takke Gud for denne Uge; jeg kunde ikke finde paa Ord, jeg maatte græde.

Mort af hendes Bemodighed læner han sig til hendes Barm og siger: Dit Hjerte udgyder sig i Taarer naar Du vil, og saasnart Du er ene, saa falder Du ved enhver Lejlighed paa Knæ. — Mit Hjerte er som en Sten imod Dit.

Hun svarer ham: Taarer er intet; Beslutningen at gjøre hvad ret er, er alt; og det har Du dog vist sat Dig for.

Han sukkede sigende: Jeg er saa svag —

Deres Aftensmad stod paa Bordet; men ingen af dem gad spise.

De bar deres Gryde Grød hen til den fattige Espen —

Hans Børn bad ham — om Brød — nej, ikke om Brød bad de; kun om raa Moer eller noget Sligt.

Faderen svarer: Tier dog til i Morgen, jeg har intet til Jer, slet intet; tier dog til i Morgen!

Alt, hvor jeg er hungrig, jeg kan ikke falde i Søvn; af, hvor jeg er hungrig, høre Niels og Gertrud uden for Døren Børnene skrig, skynde dem ind, og sætte Madsen paa Bordet.

Børnene springe i bare Skjorte ud af Sengen for at spise.

Hvad I viser Godhed mod mig! siger Faderen, græder, og vil bestandig til at takke.

Faae dog Mad med, Fader! Lad os dog nu

komme til at spise, raabe Børnene; og Gertrud siger ogsaa: faaer nu Mad i Guds Navn!

Saa læs da tilbords, sagde Faderen, og Simon læste:

I Jesu Navn gaae vi tilbords
 At æde og drikke paa dit Ord,
 Gud til Vre, og os til Gavn,
 Saa faae vi Mad i Jesu Navn.

Gud lønne Jer tusind Gange, sagde Faderen.

Børnene spise som graadige Ulve.

Han spiser ogsaa. Taarer trille ned i Maden; han takker igjen.

Børnene takke ogsaa. De spise ikke op, de leve noget deraf til de Yngste, som allerede sov, at de om Morgen, naar de vaagnede, ogsaa kunde faae Noget.

Saa læste Simon fra Bords:

I Jesu Navn saa har vi ædt,
 Af Dl og Mad, saa er vi mæt.
 O Herre Gud give os deraf Gavn,
 At vi kan prise Dit hellige Navn.
 Amen.

Herre Gud tænke paa os til det bedste,
 Og vort Hjerte til Dig fæste,
 Ildi Tro og Lydighed

Lad os her saaledes leve,

At naar Du vor Sjæl vil fræve,
 Vi maa findes vel bered! Amen.

Derpaa vil Niels og Gertrud igjen bort; de give den Stakkels Espen Haanden. Han sukker, og Gertrud spørger ham: fejler Du endnu noget?

Han svarer: Nej; men hun mærker, at hans Nej er Ja meent — og siger nok engang: er det noget vi kan tjene Dig i, saa sig det dog!

Endnu svarer han ikke Ja; men kan ikke undertrykke sin Sukken, og Taarerne staae ham i Øjnene.

Gertrud bad ham nok engang, at sige hvad det var; og endog Simon bad ham: sig det dog Fader, det er jo saadanne gode Folk.

Han siger da med en Mine som Misdæderens der beder om Pardon: Jeg har bverken Hosier eller Eko at tage paa i Morgen, jeg skal følge min Moder til Graven, og paa Mandag, jeg skal paa Gaarden.

Er det ikke andet, hvorfor vil Du sørge saa meget over det, vi vil gjerne skaffe Dig dem, svarede de Begge.

Han staaer som den der er nær ved at gaae i Jorden, og siger: Men kan I, efter hvad I veed og har seet, troe, at I faaer dem uskadt tilbage.

De svarede ham: hvorfor ikke det? og søge at sætte Mod i ham, at han dog ikke skal tabe al Tilid til sine Medmennesker.

Paa Hjemvejen talte de om intet andet end hans usle Forsatning, og Niels sagde: det er en skrækkelig Grad af Armod ikke engang at eje Hosier og Eko til at gaae i Guds Huus med eller til at røgte sit Kald.

Gertrud. Hvor langt troer Du vel vi for kort Tid siden var fra denne Grad af Usselhed?

I det hun sagde det, vare de just uden for Kroen, og Sviregasternes Larmen kunde de høre ned paa Gaden.

Da de vare komne hjem, tog han det bedste Par Hoser og de bedste Sko han havde, og bragte Espen dem, og derpaa bad de deres Aftenbøn, faldt saa i Søvn med Hjerter fulde af taknemmelige Følelser over Himlens Godhed imod dem.

Om Morgenens stod de aarst op, glædede sig ved Helligdagen, beskaffede deres Huus, og tog saa hen i Kirken og gik til Gudsbord.

Et Kvarter før det ringede sammen stod Lædefogeden op, kunde ikke hitte Nøglen til Klædeskabet, bandte og skjældte, og brød det op med Magt, kastede Klæderne paa sig, og med en Mine som den der skal i Strid, gik han i Kirke; der satte han sig i sin lukkede Stol, holdt Hatten for Munden, lod Djnene løbe vildt omkring, og bad med Læberne som om han havde Brød i Munden at tygge paa.

Noget af en Prædiken.

Præsten affskildrede sin Menigheds Tilstand saaledes:

De Gamle her leve som om der ingen kom efter dem, og som om alt var forbi med dette Liv

I de halvfierdsfindstyve Aar de har levet, ere de endnu ikke blevne Mennesker.

Med selvgraa Haar have de hverken Tanke eller Følelse for nogen uden for dem selv.

Deres Børn har de fra Begyndelsen af handlet ilde imod, de kan nu ikke give de forsamte Stakeler anden Trøst end: naar vi ere borte, kan de tage hvad her er; vi give ikke Svøben fra os saa længe vi selv kan fjøre.

Folk i deres bedste Aar vandre ad den samme Bane, drevne af utæmmet Selvraadighed og forkert Egenfjærlighed paadrage de sig for Tiden et svækket Legeme, en forvirret Sjæl, og alle Alderdommens Svagheder.

Tre a fire Snese Aar vilde heller ikke kunne gjøre dem til Mennesker; de leve hen, som om der intet videre var at bekymre sig om end det nærværende Øjeblik.

Med selvgraa Haar vil de ikke heller komme til at bryde sig om andre end dem selv.

Og nu disse Folks Børn, som hverken holdes til nogen Orden, Skik eller Lydighed, og som forsumme at øve Sjelens og Legemets Kræfter paa en regelmæssig Maade, de vore op som Dyrene paa Marken, og kan hverken lide Sandhed eller den der forlanger stadig Flid af dem.

Saa snart de ikke faae hvad de falde paa, eller man forlanger noget af dem som ikke staaer dem an, saa mene de, at der skeer dem Uret. —

Derpaa talte han om Marsagerne til Sognets

Ødelæggelse, og sagde: den Ugudelige, der er Skyld i alt dette, indvikler Unge og Gamle i sin Gjerrigheds og Ondskabs Garn.

Han voldter, at den Fattige nu ikke længere kan dyrke sin Jord.

Han laaner ham om Vinteren, og i Høst forlanger han det dobbelte igjen.

Han faaer tilhulvs med den ene, faaer sine Kær græssede for intet hos den anden, sit Hø faaer han hos den tredie; og den, som er rent udsuget, maa tjene ham uden Løn, stjele for ham, og gjøre sig meensvoren for hans Skyld.

Han voldter, at den Spæde vansmægter ved Moderens Bryst.

Han er Marsag i, at den Gamle gaaer med Tiggerposen.

Faderen spiller det op hos ham som Sønnen kunde fæste en Gaard for, og Moderen faaer hos ham Vin for det, som skulde være til Datterens Udstyr.

Han gjør den Trostkyldige letsindig; den Letsindige til en Stodder; og Stodderen til en Skjelm.

Han forfører alle, ruinerer alle, og har bragt det saa vidt, at det holdes for en Skam at være oprigtig og gjøre hvad ret er.

Han undertrykker Alle, udsuger Alle, sænderriker alle Samfunds-Baand og udbreder Glendighed overalt.

Men med alt det er han dog ikke lykkelig, Enten han tømmer de Flaske Vin, en anden har betalt, eller han leer ved at høste, hvor en anden

har saaet, ved at modtage den af ham Forarmedes Sædeforn, og ved at indcassere sine ublue Renter, saa er han dog aldrig vel tilmode.

Han vanke om paa Guds Jord, som den, der har gjort en Ulfte og er mærket som Brodermorder.

Hans Tyvekoster er der hverken Lykke eller Bessignelse ved; alt smuldrer sammen formedelst hans Stoltthed og Hoffærdighed.

Den Skræk, hans Sjæl er betaget af, kan han ikke undslø.

Hans Sviren og Larmen, hans Ondskab og Skalkstregere, hans Bagvasken og Travlhed med at sætte Folk sammen, kan altsammen ikke hjælpe ham til at faae Tiden til at gaae; den er ham altid til Byrde, og ingensteds finder han Lise eller No.

Han er bange om høi lys Dag, og om Natten lader han altid brænde Lys i Stuen bøs sig.

Det alene kan nogenledes trøste ham, naar han er halvfuld, og i en Kreds af noget liderligt Paf kan gjøre Nar af Bibel, Bønnebog og Øvrighedens Anordninger. —

Saaledes beskrev han den Ugudelige, og sagde saa til de Usle, som maa lide under hans voldsomme Udfærd:

Fregter Jer ikke for ham; gaaer ud i Jer Skov, hvor de høje Ege stod, og seer der, at de mindre Træer, som vansvægtede under deres Skygge, nu tage til, grønnes og blomstre. Solen skinner igjen paa dem; Himmelens Dug vander dem igjen; og Egenes store lange Hødder, som trak al Jordens Næring

til sig, raadne nu, og tjene til Næring for de unge
Træer, som stod og vansmægtede i Egenes Skygge.

Hvad Sandhed virker paa flette Mennesker.

Lars Brems blev bister over denne Prædiken, og fastede i Begyndelsen et Par Døgn op til Præsten, som en Rasende, men han kunde ikke holde det ud, han skiftede Farve, og blev saa bleg som et Klæde.

Gruelige Tanker fore igjennem hans Hoved, og ved Communionen skjælvede han som et Espeløv.

Da han kom hjem, skjældte og smældte han paa Præsten, og sagde: han dueede mere til at lægge Folt paa Pinebænken end til at trøste dem og bringe dem til gode Forsætter.

Han sagde ogsaa, at havde han kun haft sin Brændevinsflaske hos sig, vilde han ikke være bleven saa forbløffet, og han mente, at han, naar han bukkede sig ned i sin luffede Stol, kunde han gjerne have druckent deraf, uden at Nogen skulde have mærket det.

Han torde neppe tænke efter paa alt hvad der var runden ham i Sinde. Hans Ben vare endnu som sønderslagne, og paa Hjemvejen snublede han adskillige Gange.

Han sendte ved Hjemkomsten Bud til nogle af sine fletteste Kanuter, at de strax skulde indfinde sig hos ham.

De kom snart og begyndte paa Timen at gjen-
nembægle Præstens uchristelige Prædiken.

Det er ikke tilladeligt, sagde Knud, især paa
en høj hellig Dag, at komme med Stiklerier paa
Prædikestolen.

Adolf sagde, at Christus og Apostlerne i det
ny Testamente havde ikke for Skik at skjælde.

Men Knud trøttede ham imod. Sig ikke det;
de skjældte og, og det værre end Præsten.

Adolf. Det er ikke sandt, Knud!

Knud. Du Døsmer! staaer der ikke: I Slan-
ger! I Dagleunger! I kalkede Vægge!

Bønderne. Jo, Adolf! Knud har Ret, de
skjældte ogsaa.

Knud. Men der er Forskjel paa. Det var
ganske andre Folk.

Bønderne. Det forstaaer sig, det var ganske
andre Folk.

Derpaa tog de igjen fat paa Præsten og sagde,
at han alle sine Dage havde været en Nar som bildte
sig ind at være klogere end Andre og at kunne gjøre
alting bedre end Andre. Han havde endog havt me-
get at udsætte paa deres Plove og Bogne, og villet
de skulde pløje med Stude. At prædike skjøttede han
ikke meget om.

Dette var tildeels sandt.

Præsten havde i Forsnningen ikke indseet, at det
var uklogt, at tænke til at indføre Klevær- og Kar-
toffelavl og engelske Plove hos sin Menighed, før de

havde havt Lejlighed til at fatte Agtelse for hans Indsigter og Conduite.

Ligeledes gik det med Prædikeriet. Han var overbevist om, at derved ikke stiftedes den attraaede Nytte, og at det var et Baand som hindrede ham i andre sine Sjælesørgerpligters Opfyldelse.

Men den første Søndag, han lod være at prædike, forklagede Bønderne ham for den gamle Grebe. Denne og Præsten vare den Tid Benner; de overlagde med hinanden hvad der var bedst at gjøre, og Udsaldet blev at Bønderne efter gammel Skik og Brug fik Prædiken hvergang det ringede sammen.

Ladefogeden taug indtil Adolf anmærkede, at Præsten kom altid med det, at de Mige undertrykke de Fattige.

Derom sagde han: Det kan jo ikke være anderledes saalænge der skal være Fattige til. Den Nar, som ikke kan indsee det! Fra Fyrsten af til Hyrden ved Ledet trykker den ene den anden. Det kan for Gud ikke undgaaes, hvem der vil slippe for at trædes paa, maa træde paa andre. Kjendte Præsten de Fattige, snakkede han ikke den Snak.

De Fattige har det saagod ikke saa haardt. Jeg for min Part vilde heller være en Stodder end en vaag Bonde.

En ensfoldig Bonde regner kun hvad han har, ikke hvad han maa døje derfor. Stodderen er fri for alt Hoverie og alle Afgifter, og det er ingen ringe Ting.

Saaledes mængede han Rigtigt og Urigtigt

blandt hinanden. Men hvad han end sagde, kunde han ikke skjule for sig selv, at det jo var ham som ruinerede Byen, og sad meget tankesfuld.

Bønderne spurgde ham, om han ikke var frisk, efter som han var saa stille.

Han svarede: Jeg har hele Dagen ikke været ret vel i min Krop.

Man kunde see det i Kirken, sagde Bønderne.

Han svarede ængstelig: kunde man see det paa mig? og sagde derpaa strax, at han til Aftensang ikke vilde i Kirke, de skulde blive hos ham.

De vare dermed tilfreds.

Lars Brems bragde Vin, Kort og Terninger.

Degnen Leopold fik det at vide og sagde det til Præsten.

Og denne blev derover saa ivrig, at han under Aftensangs-Prækenen slog i Prædikestolen som han i mange Aar ikke havde gjort, og da han i Lidelseshistorien skulde forklare de Ord: Da Judas havde spist det Stykke, som Jesus dypede til ham, foer Satan i ham, sagde han ligefrem, at de der gik lige fra Herrens Bord hen til Spil og Evir, ikke var et Haar bedre end Judas, og at deres Endeligt blev som hans.

Folk i Kirken hvidskede til hinanden: hvad Præsten mon ville sige med det Hus han holdt? og da de saae Ladefogedens Stol tom, sagde den ene til den anden: Nu har han vist igjen Huset fuldt af det Paa.

Hans Kone sad som paa Maale, Alles Dine vare hæftede paa hende. Aldrig saasnart var Præsten nede af Prædikestolen, før hun rendte ud af Kirken,

og da hun kom hjem, slængte hun Psalmebogen hen paa Bordet mellem Glas, Kort og Terninger, og begyndte at hyle.

Ladefogeden og Mændene see paa hende og spørge: hvad er der paa færde?

Hun svarede: Det maatte I forstaae, at det ikke er ret at spille og svire paa saa bellig en Dag!

Ikke andet, svarede de, Bagatel! det er førstegang Du græder for det.

Og Lars Brems sagde: Jeg tænkte Du havde tabt din Pengepung.

Konen. Det er intet at spørge med! Præsten maa have faaet et Mys om, at I sidder her og drikker.

Bønderne. Hvem Satan kan allerede have sagt ham det?

Konen. Hvad ville I ogsaa komme i Dag for, I Sviregaster?

Bønderne. Din Mand stiftede Bud til os.

Konen. Gjorde han det?

Bønderne. Jo det har han.

Konen. Ja godt. Gaaer nu hurtigt hjem, og staaer ved Jer Port, naar Folk gaaer af Kirke, saa kan man have Lejlighed til at gaae fra, at I har været her.

Da de var gaaet, fortalte hun ham omstændelig, hvorledes Præsten havde prædikaet om Judas, og sagt, at de som løbe lige fra Herrens Madvere til Spil og Drif, ikke vare bedre end han, og at det vilde tage samme Endeligt med dem.

Ladefogeden forstrækkedes og taug; thi han vidste

med sig selv, at han mere end een Gang havde havt de gale Tanker i Hovedet, at hænge sig selv, og nu ansaae han Prædikenen som en Spaadom om sig, og at Præsten havde lyst Forbandelse over ham.

Først sad han taus og sukkede, og klagede over, at han havde Kolden; siden fortalte han hende, at han om Morgenens visselig var gaaet i Kirke med et forsonligt Hjerte, men var bleven saa opbragt over Præstens Prædiken, at han siden ikke havde havt en god Tanke. Saa ved at betjene mig, saa han paa mig med et Djekast, som en Dommer kan see paa en Cynder, der blev overantvordet til Stejle og Hjul. Det var mig uudstaaeligt. Det ene Anslag gyseligere end det andet randt mig i Sinde. Jeg kunde tilsidst ikke faae det ud af mine Tanker, at jeg vilde flytte et af Junkerens Markeskjel, og du veed dog, at hvad jeg end ellers har gjort, saa har jeg altid passet paa, at jeg ikke skulde komme til at gaae igjen.

Jeg kunde paa ingen Maade faae det af mit Hoved den hele Tid, jeg var i Kirke.

Det ene kom til det andet. Joseph kom op til Alteret med sine flikkede Støvler, og mine 3 Daler skar mig i Sjelen. Mikkel kom, og han skjælvede ligesom jeg. Gertrud var der og saa ikke til mig engang. Murmesteren saa paa mig med en Mine, som om han bad mig om Forladelse. Alting ærgrede mig. Det fejlede ene, at Hans Uro ogsaa havde været der, saa var jeg rent gaaet fra min Forstand.

Hans Kone blev gruelig forskrækket; hun havde længe tænkt, at han nok var sig saaledes ad, at han

ikke kom ud af Verden paa en god Maade, og nu randt Judas hende i Tanker ved hvert et Ord, han sagde, og det bares hende for, som om hun saae ham hænge død i Løen eller bag Raskelovnen, og da han var sed, saa kunde han ogsaa falde ned og hans Indvolde briste ud. Sveden stod hende i Panden og hun vidste længe ikke hvad hun skulde sige. Endelig formanede hun ham, at afstaae fra alle onde Tanker, og befale sig Gud i Bødd, at Satan ikke skulde faae Magt med ham.

Han svarede hende ikke et Ord. Angsten driver ham bort.

Han gaaer i Stalden, i Haven, i Toften. Han gaaer og smaaftakker ved sig selv; bader Bræbe, som volder ham alle disse Ulykker, saa den gamle Junker, for det han døde ham saa meget ubelejlig, og Præsten, for det han havde sagt i Kirken.

Saa tænkte han paa Skjellet, og sagde: Det er sikkert, blev den Sten flyttet der, saa mistede han den store brede Skifte. Det seer nok ud, som om den havde ligget der fra Syndfloden, den Sten. Men nej! Herremændene have fra gammel Tid af altid søgt at udvide Hovmarkerne, og den gamle Jæger som hver Julenat gaaer igjen og blæser i Baldhorn og ledsages af en Flok tudende Hunde, han har vist flyttet Skjellet ud. Jeg gjør jo i saa fald ingen Synd, at jeg rykker det ind igjen. Dog nej, det er bedre jeg la'r være. Jeg maatte grave den op ved Natte-tider, og vælte den det lange Stykke Vej, og tung er 'en. Ved Dagen lader det sig ikke gjøre, saa

vilde Folt let blive det vaer, da Landevejen gaaer saa nær forbi. Og om Matten vilde jeg være alt for angst, sprang et Dyr op eller en Hare rørte sig, saa troer jeg, jeg faldt i Besvimelse.

Saaledes talte han med sig selv. Og lidet efter: Var jeg dog ikke saa bange for Spøgerie.

Der er dog mange Menneſker, ſom ikke tro paa ſligt, og jeg vil da være bange!

Den gamle Skriverkarl paa Gaarden troede ikke der var Spøgerie til, og Capellanen troer det viſt ikke heller. Skriverkarlen ſagde mange Gange til mig, naar jeg var død, ſaa var det forbi med mig, ligesom med min Hund og med min Hefſt.

Havde han kun Ret, var det kun ſandt, kunde jeg kun troe og haabe det! — Inden i Morgen var Præſten død! og Junkeren ſkulde igjen lade mig raade. Men jeg kan ikke troe det, det vil ikke ret i mit Hoved. Det er ikke ſaa; men de ønske det kun. Jeg ønsker det og. Nej, det holder ikke Stik. Der er viſt Djæbſle til! Ja for Gud er der Djæbſle! Nej, jeg vil lade det blive at flytte Stenen.

Saaledes talte han med ſig ſelv. Han vilde jage de Grillen af Hovedet, giſ op ad Gaden, ſnakke med hvem han traf om Vejr og Wind, bad Nogle inden Døren at drikke et Krus Øl, og ſik da omſider Ende paa den Helligdag.

Godmodigheds Indflydelse paa Menneskets Vel.

Jeg forlader dette rædsomme Hus, og kommer til Niels og Gertrud.

De gik om Morgenens til Kirke, muntre og ved bedre Mod end sædvanlig, og takkede deres himmelske Fader med Taarer for det Gode, han i den forbigangne Uge havde bestjæret dem.

Deres gode, velopdragne Børn sad under Tjenesten rolige sammen, bad deres Bønner, og igjentog hvad de Ugen forud havde lært. Da de vare færdige med det, begyndte de at fortælle hinanden hvad de vidste, og ere glade, men gjøre ingen Stoi, fordi Moder bliver misfornøjet, dersom hun, naar hun kommer hjem af Kirke, finder mindste Uorden i Stuen. Lise, den ældste af dem, maa da altid passe lille Grethe, tage hende op af Buggen, vaske hende, og give hende sit Melpap.

Det er hendes store Glæde om Søndagen. Hun tykkes da, at hun allerede er stor, at hun kan tage den Lille op og haandtere hende ligesom Moderen.

Hele Tiden søger hun at gøre hende, og finder paa tusinde Ting for at faae Barnet til at lee af sig, at det ikke skal falde paa at græde.

Ogsaa de andre Sødsfende stimlede til og vilde ogsaa fornøje den Lille.

Peder holder ikke op, før Glutten ogsaa leer af ham; saa vil Lise endnu gjøre det bedre.

Hun løfter hende i Vejret, lige op til Loftet, og lader hende derpaa synke med en Fart lige ned til Gulvet.

Det lider den Lille.

Naar Folk begynder at gaae af Kirke, gaaer Lise til Binduet med hende; hun kan iblandt de mange Røer kjende Moderen, og strækker sig saa langt ud efter hende, at hun er nær ved at skyde sig op af Søsterens Arme, saa meget længes hun efter Moderen.

Slige Helligdagsglæder ere Gud en Velbehagelighed.

Niels og Gertrud vare i Dag godt tilfreds med dem; de havde gjort meget ordentlig hvad de havde lovet, og naar de saaledes holde Ord, saa er Gertrud saa glad ved dem.

Dagen endtes gladelig for dem alle. Især var det en hellig Fryd for Børnene, da de bar deres Aftensmad hen til deres kjære og fattige Legekammerater.

Moderen gav dem Mælk med Floden paa, fordi det var Helligdag, og hver af dem fik et større Stykke Mad end sædvanlig.

Men ingen af dem smagte en Mundfuld deraf; den ene viste den anden sit Stykke, og hver vilde have, at hans Stykke skulde være det største.

Men Peder gaaer hen til Moderen, rækker sig hen efter Brødet, der laae paa Bordet, og siger: Du giver mig dog en lille Mundfuld endnu.

Hun svarer ham: Du har jo faaet, Peder!

Peder. Ja, men det skal jeg jo give Simon.

Moderen. Du maa gjerne spise det selv, naar du vil.

Peder. Nej, det vil jeg ikke; men du giver mig dog nok et lille Stykke.

Moderen. Nej, gjør jeg ikke.

Peder. Hvorfor ikke?

Moderen. Paa det du ikke skal troe, at man kun da skal betænke den Trængende, naar man har selv mere end nok. — Du giver ham dog det hele Stykke Mad.

Peder. Ja ganske vist.

Og de andre sagde ogsaa, de vilde give Børnene Smørrebrødene best.

De vilde til at gaae, men Moderen erindrede dem, at alt i Verden maa skee i en vis Orden.

J maa give dem det stille og i Centrum, at ingen seer det. — Og lod dem saa gaae.

Peder løber alt hvad han kan hen til Espens, men treffer ikke Simon paa Gaden. Han bliver staaende ved Gadedøren, hoster, rømmer sig, og raaber, saalænge indtil Simon endelig kommer ud til ham. Derpaa tager han ham ved Haanden og fører ham til Siden ligesom om han vilde hvidske noget til ham. Simon holder Dret til. Peder siger intet uden Hviæss, putter Maden i hans Lomme, og løber afsted.

Simon føler i Lommen, trækker Smørrebrødet op, og raaber efter ham: sig dog din Fader og Moder Tak.

Peder vender sig, tysker ad ham, at han ikke skal sige det til nogen, og skynder sig hjem.

Lise gaaer langsom Fod for Fod, som om hun spadserer. Da hun kommer til Mads Rasmussens, vinker hun ad Birthe, som strax lister sig ud til hende.

Men Faderen, som er vant til at gaae paa Lur efter sine Børn, gaaer strax bag efter, og fjæler sig bag Forstuedøren.

Børnene drømme ikke om, at der er nogen, som hører dem, og lade Munden løbe.

Lise. See, Birthe, der har du et Stykke Mad.

Birthe. (rækker Haanden frem efter det) Tak skal du have, Lise, jeg er hungrig; men hvor kommer det sig, at du giver mig det?

Lise. Fordi jeg holder af dig, Birthe. Og nu har vi ingen Nød; min Fader har Arbejde ved Kirken.

Birthe. Min ogsaa.

Lise. Ja, men din er kun Haandlanger.

Birthe. Det er ligemeget, naar han kun for- tjener Føden.

Lise. Har I tit maatte hungre?

Birthe. Ja, gid det nu blive bedre herefterdags.

Lise. Hvad fik I til Middag?

Birthe. Jeg tør ikke sige det.

Lise. Hvorfor ikke.

Birthe. Om min Fader fik det at vide. —

Lise. Saa jeg gaaer hen og siger ham det!

Birthe tager et Stykke raa Gulerod op af Kommen, og siger, see der!

Lise. Na, Herre Christ! ikke andet!

Birthe. Nej, og igaar ikke heller.

Lise. Og du tør ikke beklage dig for Nogen.

Birthe. Nej, Gud bevare mig!

Lise. Skynd dig og spis før du igjen skal ind.

Birthe begynder at spise, og Faderen lukker Forstuedøren op. Barnet synker den hele Mundfuld Mad uden at tygge den.

Faderen spørger: hvad spiser du Barn?

Ikke noget, Fader! svarede Barnet.

Saa! Intet! Ja vie kun, sagde han til Birthe; derpaa vender han sig til Lise: Det staaer mig ikke an, at man lister sig til at give mine Børn et Stykke Mad for at faae dem til at remse op alt hvad der skeer, og saa tilmed sige saadanne skammelige Løgne. Du vanartige Birthe! Spiste vi ikke Vandefage til Middag? Men vie kun du!

Lise sneg sig dersfra som om hun havde stjaalen, og Mads rev Datteren ind i Stuen, tager Smørrebrødet op af hendes Lomme, spiser det selv, og baner Barnet, at det en anden Gang kan vide, hvad det skal sige, naar det taler med Fremmede.

Jens gaaer hen til Mikkil i Krogen, og bliver gaaende udenfor Huset, indtil Maren bliver ham vaer, og kommer ud til ham.

Maren. Hvad vil du Jens?

Jens. Jeg vil lege en Leg.

Maren. Jeg vil lege med.

Jens. Gjør nu hvad jeg siger, saa skal du see Løjer.

Maren. Hvad skal jeg gjøre?

Jens. Luf Djnene, og gab!

Maren. Du kommer noget Slem i min Mund.

Jens. Nej saa min Tro gjør jeg ej.

Maren. Ja, jeg kan ikke troe dig.

Omsider gjør hun, som han siger. Han putter da Maden ind imellem Tænderne, og løber sin Vej.

Maren tager det ud af Munden, siger, det var en god Leg, og begynder at spise.

Faderen, Mikkil i Krogen, stod i Vinduet og saae Børnens Spøg, og den gik ham til Hjerte. Hvad jeg er dog for et Skarn! sagde han. Jeg vil for at seje Lædesfogeden være en Forræder imod dette Børns Fader, der giver mig noget at fortjene, og hvis Børn har Hjerte som Engle.

Han førte sig til Sinde hvad Præsten i Dag havde prædiket om den Ugudelige, og hvorledes Lædesfogeden havde seet ud.

Det var førstegang i mange Aar at han Søndagsten blev hjemme hos sine Børn. Det var i Grunden et godt Menneſke, men under den forrige Herremand var han bleven vant til at søge til Lædesfogedens. Det gik i den Herremands Tid ingenſteds i Byen frist til uden hos Skjelmerne, og hvo der var

munter af Naturen og kunde lide Selskab, maatte tye til Carnailler.

Det var Top og Rod til hans Ulykke.

Han havde længe været kjed af det Lernet og ønsket at være ude af det med Ladefogeden. Nu kom dette til med Jens, som han stod og saa i sit Vindue, og saa var hans Beslutning fast. Nej! sagde han ved sig selv: Nej, saadan skal det ikke være længere.

Jeg vil intet Umenneske være. Og han holdt Ord.

Det var en Følge af Jens's Spøg.

Lars Brems er paa Gaarden.

Arbejderne havde været paa Gaarden om Morgen tidlig, og Herremanden havde talt meget venlig og kjærlig med hver især, og ynkedes inderlig over den bitter Armod som han saa tryffede dem.

Glud og Warberg havde levende forestillet Junkeren, at saa længe han lod Ladefogeden beholde kun den allermindste Skygge af sin fordums Bælde i Byen, saa længe var det umuligt, rigtig at hjælpe en eneste Familie paa Fode, end sige sætte hele Byen istand.

Han lod nu Ladefogeden bie en Stund i Skriverstuen. Og det første han sagde, da han saa ham, var: hvorfor jog du de stakkels Folk her ned paa Gaarden uden min Ordre.

Ladefogeden svarede, meget underdanig bukkende: Jeg troede det var min Skyldighed, at sige dem, at de skulde takke Deres Naade for denne Godhed.

Brabe. Det er din Skyldighed, at gjøre hvad jeg befaler, og ikke jage Folk halve Mile for at sige Complimenter som nytte til ingen Ting.

I dette som i alt andet skal jeg paa det allernøjagtigste og punktligste rette mig efter Deres Naades Villie, sagde Ladefogeden.

Det vil vise sig, sagde Brabe, og lagde pludselig til: Jeg har besluttet at Bertshuusholderiet og Ladefogedtjenesten ikke længere skal være forenede; det kan du rette dig efter.

Lars Brems blev forvirret og kunde nu ikke frembringe et eneste Ord af den lange Tale, han havde studeret paa; han stod som en der er pludselig vedersfaret en stor Ulykke.

Som sagt, sagde Junkeren, i Dag er det den 3die, til den 17de venter jeg du har taget din Beslutning, og derpaa vender han ham Ryggen og gaaer bort.

Lars var som forstenet, kunde næppe komme af Stedet, gik og ravede, glemte at sætte Hatten paa, og kom uden at være sig selv ret bevidst, uden for Porten. Da han kom til den store Lind ved Ledet, bliver han staaende stille, trækker sit Bejr, faaer Brændeviinsflasken op af Lommen, vender sig om mod Træet, og tømmer den helt ud, og siger da: det styrkede.

Han visker Sveden af Ansigtet, knapper Vesten

op, føler sig stærkere, og siger derpaa, efter at have betænkt sig lidet:

Jeg tænkte de vilde strax have gjort Kaal paa mig inden Aften, men det har endnu ingen Nød. I 14 Dage det er 14 Nætter; i 14 Nætter maatte det være Fandens lod sig intet udrette.

Det maa enten bryste eller bære.

Han knuger Næven sammen og siger: saadan en Junkerdreng og saadan en Kjeltringmurmester lade sig vel styre.

Nu knapper han Bæsten, sætter Hatten paa snur, stiller sig an som en Mand, der har Mod i Brystet, nikker med en fornem Mine ad dem som hilse ham, svinger sin Stof som om han havde mere at sige i Landet end ti Amtmænd.

Skytten fra Gaarden kom gaaende og de kom til at følges ad.

Ladefogeden spørger: Spøger det i Skoven om Natten?

Skytten. Din Nar! flamme dig! Har været Ladefoged saa længe, og kan endnu gjøre saadant et Spørgsmaal:

Ladef. Du har Ret, det er enfoldigt af mig; men jeg maa dog sige, at jeg har hørt saa meget fortælle om Spøgerie, at jeg ikke veed, hvad man skal dømme derom.

Skytt. Da du saa trofskyldig spørger mig derom, saa vil jeg aabenbare dig noget som jeg ellers vist ikke siger til hver især.

Jeg har nu været Skytte i 40 Nar, og som

en Dreng paa ti Aar blev jeg allerede af min Fader oplært dertil. Han fortalte altid Bønderne i Berts-
husene og ved Gilder, en hel Del om hvor rædsomt
det ved Nattetider var i Skoven. Men med mig
bar han sig anderledes ad. Jeg skulde blive Skytte,
og ikke være ræd; derfor tog han mig med i Skoven,
naar det var saa mørkt man ikke kunde see en Haand
for sig og Binden susse, og naar han saae Ild eller vi
hørte en Lyd, saa maatte jeg derhen, over Stok og Sten,
Moser og Gjerder, og han sagde mig aldrig forud
hvad det kunde være, og jeg var ofte i Døds Angst.
Men det var altid Tyve eller Stodderpaf. Han havde
en Tordenstemme. Naar de hørte den, løb de, og
lod Pot og Pande, Steg og Kage staae. Træerne
kan see ud som Gespenster, og en Bunte Sneer imel-
lem nogle Buske kan see ud som en halv Snees
Mennesker. Han kjendte alle Bildtets Toner, og
viste mig altid de Dyr og Fugle, der til Nattetider
ofte give saa underlig en Lyd fra sig. See det er
alt det Spøgeri jeg har seet i Skoven. Men det
er imidlertid ret godt, at Bønderne blive ved som
hidindtil at troe, at Fanden har sit Spil i Skoven.
Man bliver tilsaars, og er glad ved, at man ikke
har nødig ved Nattetider at passe paa Krybeskyttere
og dem der stjæle af Skoven.

Da Skytten var gaaet fra ham, sagde han ved
sig selv: Han har været Skytte i 40 Aar, har aldrig
seet Spøgelse, og troer ikke, at sligt er til; og jeg
Tosse er bange for at tilbringe et Kvartierstid i Sko-
ven for at grave en Steen op.

Som en Dyv og en Skjelm tager han mit Bevebrød fra mig, og jeg skulde spare hans Kampesten! Var jeg kun ikke saa bange. Jeg kan ikke blive af med den Tro, at der er en Djævel til.

Han gaaer fordybet i disse Tanker indtil han kommer til Ørbymærk, hvor han seer Muurfolkene ere ifærd med Kampestenene. Han tænkte de vare ved Møllebjerger Steenbrud, som Joseph havde lovet ham, og da han seer, han er bleven fixeret, blev han yderlig opbragt over Joseph og over at alting gik ham imod.

Hans Ulykke begynder at vaagne.

Mikkel i Krogen gik paa Arbejd med det faste Forsæt ikke at gjøre hvad han havde lovet Ladefogeden.

Han gjorde lige tvertimod alt for at tjene Murmesteren.

Ogsaa Murmesteren led ham allerbedst, og havde ham altid hos sig ved Arbejdet.

Det tog Claus Fuchssvandsø og Mads Rasmussen ilde op, de sagde: det er ikke Ret, at han ikke veed at gjøre Forskjel paa Folk, og foretrækker den Skjelm Mikkel for dem.

Han gik om Aftenen hjem med Niels og fortalte ham, hvorledes Ladefogeden havde betalt ham for at stifte Ulykke.

Gertrud og Niels skjælvede af Angst. Men Mikkelt sagde: hvorfor bærer I jer saaledes ad! det er jo forbi; jeg gjør det jo ikke.

Ja, Gudskeelsob, sagde de begge.

Nu har I Spillet rundet, sagde han; vil I, saa vil jeg lade ham blive i den Tro, at jeg endnu er paa hans Partie, og lægge Snarer for ham; han løber vist i dem og jeg skal staa inde for, at han skal faae, hvad han har forskyldt.

Men Niels og Gertrud vilde ikke vide af nogen Snarer at sige; de sagde, de vilde ikke betale Ondt med Ondt.

Mikkelt meente vel i Forstningen, at de ingen Betænkkeligheder skulde gjøre sig over det; han forstjente at tugtes; men tilsidst fandt han ogsaa, det var det bedste slet ikke at have noget med ham at bestille. Han lagde til, at han vilde ligesfrem lægge sig ud med ham og paa Stedet bringe ham Pengene tilbage.

Baade Niels og Gertrud bad ham, det skulde han gjøre.

Han havde allerede givet nogle Skillingen ud af dem, dem gav Niels ham.

Ogsaa Hans Uro bragte Ladefogeden de 4 Rigsdaler igjen.

Fra han om Løverdagen havde talt med Lars Brems, pintes han af Angst over sin Mened, slængte sig paa Jorden og gav sig jammerlig. Om Natten gik han saagodt som fra sin Forstand, og hele den følgende Dag raabte han uophørlig: Al! Al! Espens

Tofte, Espens gode Tofte, den svæber for mine Øjne uafsladelig! Satan, den fule Mand, har mig i sine Kløer! Usmattet af sine Lidelser faldt han endelig i Søvn Søndag Aften.

Men om Morgen, saasnart han vaagnede, stod Meneden og de Penge han havde faaet af Ladefogeden, ham atter for Hovedet. Det er Blodpenge! Det er Blodpenge! skreg han, og bandt sin Søndagskjole som var fuldkommen de 4 Rdlr. værd, i en Pafke, og gik dermed hen til Præsten.

Præsten havde allerede spurgt, at Menneſket var færdig at gaae i Fortvibelse over sin Mened, da han nu seer ham i Porten som et Menneſke, der er urigtig i Hovedet, med Paffen under Armen, gik han ud til ham, bød ham venlig komme indenfor og fik ham til at fortælle Historien om hans Mened fra Ende til anden.

Præsten søgte at trøſte og berolige ham.

Hans sagde, han havde en Pafke liggende i Forstuen, som han vilde sætte i Pant hos Præsten for at faae de 4 Rdlr., han havde laant af Ladefogeden, og som han nu vilde bringe igjen.

Præsten leverede ham Pengene, men vilde ikke vide af noget Pant at ſige, Hans vilde ikke tage imod Pengene paa andre Vilkaar. Præsten lod ham da gaae, men ſendte ſiden Paffen hjem til hans Hus.

Ladefogeden var ikke hjemme, da Hans kom med Pengene. Han gav dem til Konen, som ſpurgde ham, hvorledes han paa eengang var kommen til ſaa mange Penge.

Han svarede: Man hjælper sig som man kan. Gudskeelov, at du nu har faaet dem.

Konen. Vi har dog aldrig krævet dig dem.

Hans Uro. Det er ikke just for det bedste. Men tæl Pengene efter, jeg maa bort igjen.

Hun tæller, finder Summen rigtig, vil til at tale igjen, men Hans tier og gaaer sin Vej.

Neppe er han en halv Snæs Skridt borte, før Fogeden kommer hjem, og vil nu hjemme udgyde al den Harm, han har samlet paa hele Dagen. Konen beder ham være rolig. Men han bliver ved at tage affed som en gal Mand, skjelder Brahe ud for en Dyr og Skjelm og forbandet Hund.

Konen. Herre Jesus! For Guds Skyld! Jeg troer du har mistet din Forstand.

Lars. Det har jeg godt ved. Veed du ikke, at han vil enten tage Vertshusrettigheden fra mig eller Ladefogedtjenesten?

Konen. Jo vist veed jeg det, de veed det over hele Byen. Men vær rolig. Alting stormer nu ind paa os. Hans Uro er kommen med de Penge han var skyldig; dem har han vist faaet hos Brahe.

Det var et Tordenslag i Fogedens Ører. „Hans Uro har bragt Pengene“.

Han studsede, saae paa Konen, forlangte at see Pengene, betragtede dem lidt uden at tælle dem, siger saa: Nej de ere ikke fra Gaarden. Junkeren giver ingen Gæste-Skilling.

Jeg er glad, at de ikke ere fra Gaarden, men

dog er der Ugler i Mosen. Du skulde ikke have ladet ham gaae bort.

Konen. Hvorfor det?

Lars. Jeg gad have frittet ham ud.

Konen. Det tænkte jeg nok paa, men jeg kunde ikke faae et Ord af ham; han var alt for kort for Hovedet.

Lars. Altting støder nu sammen. Jeg er som ude af mig selv. (Han stampede i Gulvet af Værgrelse, og siger:) Jeg lader ikke min Plan fare. For det første maa Mikkel bringe Murmesteren i Ulykke.

I det samme banker Mikkel paa Døren.

Det gjøs i Lars over hele hans Krop. Han sagde: hvem kan det være saa langt ud paa Aftenen? Han gaaer til Vinduet. Luf op Lars! raabte Mikkel.

Han kommer som han var kaldet, sagde Lars, lukte Døren op, hilste Mikkel, og spurgte: hvad godt Nyt saa tildags?

Ikke stort, svarede han, jeg vil kun sige —

Lars. Bliv dog ikke staaende i Forstuedøren, trin inden for, jeg gaaer ikke saasnart i Seng.

Mikkel. Jeg maa strax hjem; jeg vil kun sige Dig, at vor Aftale i Løverdags fortryder mig.

Lars. Jo Mæn! Nej en god Dag! det maa den ikke. Om saa er, kan Du i al Fald faae mere for din Umage; kom kun nærmere. Det har ingen Nød, det kommer vi nok overeens om.

Mikkel. Nej paa ingen Maade Lars, der er dine 3 Daler.

Lars. Jeg tager ikke imod dem, Mikkil.
Hvad skal det til! Er du ikke fornøjet med 3 Daler,
faa kom inden for.

Mikkil. Uden videre Snak, der er Pengene.

Lars. Nej saa Gud tager jeg dem ikke, nu
svoer jeg. Kom ind.

Mikkil. Det kan jeg da sagtens gjøre, (Han
gaaer ind) Nu er jeg inde, og der er Pengene.
(Han lægger dem paa Bordet, skynder sig, og gaaer).

Ladefogeden stod som forstenet, seer vildt ud af
Djnene, Munden fraader af Arrighed, og han stam-
per i Jorden. Han raaber til Konen: bring mig
Brændeviinsflasken! Det skal skee! Jeg gaaer.

Konen. Hvor vil du hen, det er bælmørkt.

Ladefoged. Jeg gaaer ud og flytter Skjellet.

Konen. Nej, gjør ikke det for Guds Skyld!

Han. Det skal skee, det skal!

Hun. Det er saa mørkt, man kan ikke see en
Haand for sig. Kloffen er mod tolv, og det er ved
Paasketid, da det Onde har mest Magt.

Han. Har han Hesten, saa lad ham faae Bid-
selet med! Lad mig faae Flasken. Jeg gaaer.

I Hast tager han Hakke, Skovl og Spade paa
Nakken og skynder sig i den mørke Nat ud paa Ban-
ken, hvor Markskjellet staaer. Rusen, Maserie og
Hævn satte Mod i ham, og han naaer Stedet.

Der hakker og graver han, puster og stønner,
og skynder sig som en Morder der graver et Hul
til den han har dræbt.

Men pludselig bliver han angst og bange ved

en Alarm han hører. En sort Mand kommer frem af Buskene hen imod ham. Manden er omgivet af et Skin, og Ild brænder paa hans Hoved.

Der er bare Satan, raaber Ladesfogeden, lader Hakte, Skovl og Spade, Hat og Tobakspibe ligge, render og skriger.

Det var Ib, Hønspranger, der beboede et Hus udenfor Brabesholm. Han havde været omkring i de omkringsliggende Byer og kjøbt Væg, og nu gik han hjem. Han havde et stort Faaresskind over sin Kurv, og en Haandlygte hængte ved den, da han i saa mørk en Nat, som det var, ellers ikke godt kunde see at finde Vejen over Bjerget.

Han hører den Graven og Skuffen, og mener det er Spøgerie; thi han var, ligesom de andre Bønder, fra Barns Ben vant til at troe, at ingen uden Satan kunde ved Midnatstimen tage saaledes afsted i Skoven.

Han studser, og betænker sig, om han skal gaae frem eller tilbage.

Saa hører han Ladesfogeden hoste, kjender ham derpaa, og løber imod ham.

Denne seer Ilden paa hans Hoved og det sorte Skin i den mørke Skov, forstrækkes, troer det er Fanden, giver et Skrig af sig og løber.

Hønsprangeren, som seer det, siger ved sig selv: den forbandede Knegt skal troe paa 'et! sætter Kurven fra sig, tager Skovl, Spade, og sin med Jern beslagne Knortekjæp, slæber alt det efter sig langs hen ad den stenede Vej, og raaber med hul

Bastemme: Holla — Ho — God Karl! Ho —
tøv lidt — Lars — du hører mig til!

Den arme Ladefoged løber afsted det bedste han kan; han raaber og skriger. Hjelp, Hjelp! Fanden tager mig!

Hønsesprangeren bliver ved med sit Holla — ho — du hører mig til. —

Husmanden, der boede ved den Ende af Drby, som vendte mod Skoven, hører Larmen i Skoven, staaer op, banker sine nærmeste Naboer op, sigende: staaer op, hører, hvad det siger oppe paa Banken i Skoven! Den Slemme er efter Ladefogeden, han skriger om Hjelp; og dog veed jeg, at han er hjemme hos sin Kone; det er ikke en Time siden jeg saae ham der.

Naboerne sprang op, hørte Skraalet, korsede sig, og vare længe raadvilde, hvad de skulde gjøre. Omfider, da der var en halv Snees samlede, besluttede de, at de, vel forsynede med Lygter og Genvær, vilde gaae ud ad mod det Sted, Skriget kom fra. De tog en Psalmebog, en hovedløs Syenaal, et Fyrstaal, og et Stykke af en Mursten af Kirkemuren med sig, at den Onde ikke skulde faae Magt med dem.

Ladefogedens Kone sad hjemme i Dødsangst over hendes Mands Foretagende.

Hun hører der er Tummel uden for hendes Dør. Mændene med Genværer og Lygter holdt stille udenfor, for at faae at vide, om hendes Mand var hjemme.

Jesu Christ, hvad vil I; spørger hun ud af Vindvet.

Lad din Mand komme ud! svarede de.

Han er ikke hjemme, svarede Konen; men i Jesu Navn, hvad vil I?

Desto galere det, er han ikke hjemme, sagde Mændene; hør, hvor han raaber om Hjælp, og hvor Fanden skynder sig efter ham!

Som en Rasende springer Konen ud af Døren og foran dem alle ud mod Banken.

Men Høseprangeren, der seer at der kommer Folk til, og hører Ladefogedens Hund tude, gaaer igjen tilbage til sin Kurv og sin Lygte, tager sit Bytte paa Nakken, leer af de Tosser neden for Banken, og gaaer sin Vej hjem.

Driv Mænd gif kun sagte, de vare bange jo nærmere de kom Skoven. Kun Mathias, en ung Mand, løber foran med Ladefogedens Kone, og da han kom nærmere, mærkede han nok, at Tingen ikke var saa farlig. Han griber Lars, som af Angst og Løben var næsten aandeløs og ude af sig selv, ved Armen, og siger: Men hvad gaaer af dig?

Na, Na, Satan! slip mig! skriger Ladefogeden ganske erbarmelig.

Du Tosse! Jeg er ikke Satan, jeg er Mathias, din Nabo, og der er din Kone.

Er det dig Mathias, sagde han, og tog saaledes fat paa ham med begge Hænder, som om han vilde flynge sig fast ved ham.

Nu kom de andre Naboer til. De see dem meget varsom omkring allevegne, for at see hvor Satan mon være, og den med Lygten lyser dels paa

Jorden og dels i Luften for at see hvor han er henne. Nogle putte Haanden i Lommen og holde paa Psalmebogen og Stenen af Kirkemuren. Borte er Fanden, og efterhaanden blive de modige. Tilslidst begynde de at skjemte, og En spurgde, hvor har Satan revet dig med sine Kløer? Men de andre hyskede paa ham: Her, hvor den Onde har sin Gang, er ikke Stedet til Narrefjas. Tænk kun paa den græsselige Lyd vi hørte! Gud frie os fra Helvede, er der saadan Hølen!

Mathias sagde dem imod. Det er ikke min Mening om Sagen. Jeg troer, at det er en Krybskytte, som har havt Lægefogeden for Nar og os andre med. Jeg fortryder at jeg ikke løb efter ham; men Lars holdt mig saa fast, at jeg ikke kunde komme af Stedet.

De Andre svarede: Mathias, Mathias! hvor du kan snakke! Hundrede Menneſkerøſter kunde ikke larme saa fælt; og om 10 Kareter, med 6 Heste for hver, kjørte ned af Bjerget kunde det ikke ræſle saa stærk.

Jeg vil ikke ſtaa imod, svarede Mathias, det gjøs ogsaa i mig; men det lader jeg mig aldrig afdisputere, at jeg hørte Nogen løbe op af Bjerget, da jeg kom hen til Lædefogeden.

Ja mener du ikke, ſagde Bønderne til Mathias, at Fanden kan løbe ſaaledes, at man kan høre det? og Mathias lod det paſſere, men var dog ikke ganſke enig med dem.

Om det havde ſkemt med Kloffen og den halve Bye havde ſtaaet i Brand, kunde der ikke have været større Alarm paa færde. Selv Syge ſtaa op

af deres Senge, og Børn tage Mødrene i Forklædet, og ville hen at see Ladefogeden.

Alle tilsammen troede at Fanden vilde have taget ham. Mange mente at han havde ført ham fra sit Hus op paa Bjerget. Den Ene fortalte den Anden, at de Mænd, som vare komne først til, havde seet Satan selv skinkbarlig, og trukken Ladefogeden ud af hans Kloer, saaledes som man kan tage en Due fra Høgen, naar den er halv opædt.

Ladefogeden selv rystede som et Espeløv. Saa snart han var kommen hjem, var hans første Ord, at de skulde tænde en hel Hoben Lys, og sætte omkring i alle Kroge. Derpaa bad han Mændene, at de vilde blive hos ham til det blev Dag.

De blev der, og raadte ham at skikke Bud til Doctor Elias, en klog Mand, som over hele Landet var bekjendt for at han forstod noget mere end sit Faderbor.

Han skikkede strax Bud til ham, men han var falden i Søvn i en Hus, og det varede længe, før man fik ham ret vaagen, og han, udrustet med det Behørig, kom paa Bejen.

I Præstegaarden var man derimod strax vaagen. Præstens Karl kom hjem fra Byen og fortalte Begivenheden saaledes som han havde hørt den.

Men Præsten i Drby var ikke den Mand, der troede Spøgelsier og Gjengangere. Men dog skyndte han sig hen i Kroen, og troede det var muligt, at han, som der med Gud og Sandhed intet havde kunnet

formaae, kunde faae noget udrettet med Frygten for Djævelen.

Saa snart han kom, forsvandt alle Brændevinsglæssene.

De troede det som et Evangelium, at det havde være Satan, og Lars Brems troede det og.

Jeg saae ham, jeg saae ham — sagde han, det var et stort sort Dyr — det gif opret paa Bagbenene som et Menneske — og der brændte Ild imellem Hornene paa det sorte Hoved — og det forfulgte mig ned ad Bjerget.

Præsten sagde ham ikke imod. Det gjorde ham saa troskyldig at han omsider talte saaledes til ham, som om han havde den kloge Mand for sig, og sagde: veed I noget som kan rive mig ud af Satans Magt, saa sig mig det.

Præsten mærkede nok, at han ventede, at der skulde blive læst over ham og at Fanden paa den Maade skulde blive manet bort, og svarede: gaae hen og læg jer, naar I har sovet kan vi tales ved om det.

Men Lars svarede: Min Gud, Deres Besærdighed, jeg kan hverken sove eller have nogen Ro paa mig, før jeg er sikker for Fanden.

I Guds Navn, sagde Præsten, bad en Bøn med ham, og fortalte ham derpaa: I slipper ikke fra Fanden, før I giver den fattige Espen sin Tofte, og derved, saavidt det staaer til Jer, bidrager til at formindste den Qval, Hans Uro lider for sin Mened.

Ladefogeden som ventede Hjælp fra Signen og Manen og derimod hører sliig en Tiltale, glemte for

et Djeblif Fanden som vil tage ham, og tænker kun paa Tofsten. Hvad kommer min Tofte og Fanden hinanden ved? Jeg har jo Lov og Dom for at Tofsten hører mig til, hvad jeg har en Højesterets Dom for, det gaaer Fanden ikke an.

Men Præsten drev det strax i ham igjen med sin Snak om Lov og Ret og en Højesterets Dom. Det bryder Fanden sig ikke mere om, end om en gammel Skobørste.

Præsten tager nu Bladet fra Munden, og foreholder ham hans førte Lebneth, hans Skjelven igaar ved Alteret, og hans Svir strax oven paa. Derved blev han saa forskrækket, at han paa eengang brød ud: Herre Jesus! nu veed jeg hvorfor Fanden har Magt over mig. — Han vil nu gjerne gjengjelde Espen sit Tab, naar kun Espen ikke vil forbande ham.

Det er sandt, streg han, det er en falsk Ed! Tofsten er hans!

Da Præsten saaledes havde faaet ham til at bekjende Noget, saa gik han videre, og spurgte ham, hvad han havde i Sinde at tage sig for paa Bjerget saaledes midt om Natten?

For Guds Skyld, svarede Ladefogeden, spørg mig ikke om det; skal jeg til at sige det med, saa bliver der ingen Maal og Ende paa min Jammer. — Hav dog for Guds Skyld Medlidenhed med mig!

Præsten svarede: Ja, stakkels Mand, det vil Junkeren vist spørge jer om.

O! min Gud! hvad vil der dog blive af!

skreg han og talte som en Halv=forrykt: Jeg har jo ikke flyttet den — den staaer der jo endnu! —

Præsten blev hange, han skulde være gaaet forvidt, beder ham give sig tilfreds, og siger, han forlanger ikke at vide Noget, som han kun nødigt vilde sige.

Ja; men jeg glemte Skovl og Spade og mere der; det kan aldrig dølges, altsaa maa jeg ligesaa gjerne gaae til Bekjendelse.

Præsten svarede derpaa: Naar saa er, at det dog alligevel bliver bekjendt, saa er det ligesaa godt I siger mig det; jeg kan dog i det ringeste maaskee give Jer et godt Raad.

Ladefogeden tilstod da: Jeg vilde have flyttet Junkerens Markeskjæl.

Præsten. Al Herre min Gud! den gode Junker, som mener Alle det saa vel!

Ladef. Han har gjort mig desperat, ved det han vil tage Kroen eller min Ladefoged tjeneeste fra mig.

Præsten. Han vilde have givet Jer nogen Godtgjørelse, naar I havde forlangt det.

Ladef. Saa? Er det sandt?

Præst. Tilforladelig, han har selv sagt det til Ladefogeden.

Ladefogeden hulkede og græd, og sagde: Havde jeg bare vidst det! Den ugudelige Knægt kunde med et eneste Ord have forebygget den hele Ulykke;

Præsten undskyldte Ladefogeden, at han vel ikke havde havt Lejlighed til at fortælle ham det.

Nej, svarede Ladefogeden, I kjender ikke det Satans=Menneske som glæder sig naar det gaaer ilde til. Bare han ikke bliver Ladefoged i mit Sted, saa maa der for mig gjerne blive det hvem der vil!

Men Præsten bragde ham igjen Baresfogeden ud af Tanterne og hen paa sin egen Forfatning, og endelig da Præsten vilde gaae, bad han, Præsten vilde lægge et godt Ord ind for ham, at han ikke skulde blive hængt.

Præsten blev hos ham til Kloffen omtrent fire. Den kloge Mand sad og passede paa inde hos Naboen, og saasnart Præsten var gaaet, triner han ind. —

Det første han gjør, er at forlange Vin: Jeg er saa tørstig, at jeg knap kan snakke.

Saa begynder han med Hofus=Pokus, kaster Gnebær og Haar paa et Fyrfad og røger med, saa Stanken staaer i Næsen paa Ladefogeden, som begynder over alle Mandens Forberedelser at glemme Præsten. Manden gjør Kors over Ladefogedens Pande og Mund, gnider og stryger ham med lugtende Sager under Armene og Hjertekulen; strøer Aske i Stuens fire Hjørner og sætter Synaale i Dørtærskelen; kaster et Stykke Træ, som ved Midnatstid er stjaalen af en Galge, paa Jlden: rager om i Asken med en Pind af et Rønnetræ; binder en Klud med Desmer i under Ladefogedens Hage: gaaer bestandig og mumler i Skjægget indtil han med eet bryder frem med de Ord:

Jesu Navn mane dig af Blod

i Flod!

Jesu Navn mane dig af Ben
i Sten!

Jesu Navn mane dig af Hold
i Mold!

Derpaa sætter han sig til Bordet, spiser og drikker af Hjertens Grund, sigende: Du skal ikke binde Munden til paa den Dre som tørsker.

Ladefogeden blev ved den Manen, Signen, No=gen alt mere og mere forstumlet i Hovedet, alle de ham i saa kort et Tidsrum tilstødte Ulykker og fore=staaende Tab stod ham for Hovedet. Han ønskede tusind Ulykker over Præsten, som han sagde havde skilt ham ved Tøsten, og han blev næsten som ra=fende.

Historien faaer et højere Sving og Bo=gens Hovedformaal ojnæs.

Saa snart Hans Uro om Mandagen havde lebe=ret Pengene til Ladefogedens Kone, gik han tilbage til Præsten, og bad ham skrive med sig ned til Gaar=den.

Præsten skrev da og berettede Ladefogedens Dpførsel om Søndagen, og anbefalede Hans som overbragte Skrivelsen. Hans Uro gav Junkeren fuldstændig Underretning om hvorledes Ladefogeden, Procuratoren og Tingskriveren havde faaet ham til at aflægge den falske Ed o. s. v.

Brabe og hans Kone Amalie talte indbyrdes om, hvor nødvendigt det var at befrie Præsten og Sognet fra det slemme Skarn. Men Brabe grublede Natten derpaa uden at blive enig med sig selv, hvorledes han skulde gribe Sagen an.

Hønsesprangeren havde imidlertid tilendebragt sit Spøg, og kom om Morgenens tidlig til Gaarden med sit Bytte. Han satte det uden for Døren, og fortalte Junkeren, hvorledes han ved Midnatstid var kommen over Ladefogeden, da han var ved at flytte Skjellet, og havde jaget ham ned ad Bjerget; herved brølte han sit Holla — ho — hu i Stuen næsten saaledes som i Skoven, og Brabe loe saa højt at Amalia og Carl stod op for at faae at vide hvad den Leen og Skrigen Holla — ho — hu skulde betyde.

I det samme kom et Bud fra Præsten i Orby med følgende Brev:

„Gud skee Lov, nu er hans Herredømme forbi.
— — Om Forladelse, jeg kan ikke dølgge min Glæde.
Fanden har styrtet ham fra sine Trone, men
hvem denne Fanden er, veed jeg ikke.

Det er vist, at han var villet flytte et af Deres Velbaarenheds Markeskjel, og er bleven forstyrret i sit Arbejde af Nogen som han holder for Fanden.

Overbringeren af dette kan fortælle Deres Velbaarenhed, hvilke gyselige Forestillinger Bønderne gjøre sig om denne Begivenhed.

Gudskeelov! dette Tilfælde har bragt ham til at bekjende, at han ikke med Nette, men ved en Mened er bleven Gjer af Espens Tofte. Nu kan

Deres Velbaarenhed hjælpe den stakkels Mand til Sit igjen."

Junkeren svarede strax paa Stedet:

"Men jeg veed, hvem den Fanden er som har styrtet ham fra Tronen; det er Hønsprangeren Ib. — Men siig det slet ikke til Nogen; jeg kommer i Eftermiddag til Dem, og gad seet, hvor Bønderne vil gjøre store Dine, naar Hønsprangeren kommer frem som Fanden. — Mit hele Hus kommer med.

Jeg glæder mig med Dem, at han er styrtet fra sin Trone. Men det kan De være sikker paa, at havde Fanden ikke friet Dem fra ham idag, jeg skulde nok have friet Dem fra ham imorgen.

Hvad skal jeg siige om min gamle Bedstefader i sin Grav. Det skjærer mig ind i Sjælen at tænke paa, hvorledes han saa aldeles kunde glemme sine Pligter og lade en halv Snæs Skjelmer skalte og valte med Godset efter Godtbefindende, narre ham, og flaae Bønderne.

Det fornøjer mig, at Deres Belærværdighed har fattet Tillid til det jeg erklærte ved min Tiltrædelse til Godset: at jeg ønskede at gjøre mine Underhavende lykkelige.

Den stakkels Espen vil jeg vist ikke glemme. Det var jo en Skam, om jeg, som min Bedstefaders Arving, ikke stræbte saavidt mueligt at rette de Fejl han har begaaet."

Det skrev han til Præsten. Han var saa meget desmere tilfreds med ham, da han slet ikke havde ventet saa god en Conduite af ham.

Han havde indtil den Time ikke hørt andet om ham, end at hans Bedstefader ikke kunde lide ham, Bønderne gjorde Nar af ham, og hans Embedsbrødre sige om ham, at han mangler Pastoralklogskab.

I den Grad var Manden miskjendt, men han var tildels selv Skyld deri.

Den overvættes gode Tro han havde til hver den, som kom for ham med Fromheds Maafe, gjorde, at alle narrede ham.

Ifke fordi han manglede Menneſſekundſkab, tvertimod, naar han talte om dem, ſaa var det ſom om han havde gennemforſket deres Hjerters inderſte Kroge; men naar de kom til ham, og forlangte enten Penge eller anden Billighed, ſaa blev han ſom ſlaaet med Blindhed.

Fejlen var, han havde i ſin Ungdom kun lært at kjende Menneſker af Bøger og ikke Anſigt til Anſigt. Han ſaae ikke andre end ſin Moder, og ſaa hendes Pige, ſom ſperrede ham inde, paa det han ikke ſkulde koſte ſin fattige Moder for meget.

Vel havde han ſiden, da han blev lidt ældre, ſaaet Erfaring, men ſaa var der, da han var mellem 20 og 30 Nar gammel, tilſtødt ham en Ulykke, ſom ſaaledes havde ryſtet ham, at han ikke forvinder det ſaa længe han lever.

En Gejſtlig, der kunde tale, jeg tør ikke ſige ſom en Djævel og jeg kan ikke ſige ſom en Engel, ſkilte ham ved ſin Brud og ved et ſtort Kald han var kaldet til, og ſtyrtede ham i en lang Række af Nar i ſaadan Glendighed, at fattige Bønder, ſom

lummerlig maa ernære sig med at trække og slide fra Morgen til Aften, mange Snesegegnere sagde, de heller gjorde Ende paa deres Liv, end levede een Dag saaledes som han havde levet i saamange Tider, og det altsammen for det Menneſkes Skyld, ſom, jeg tør nok ſige det, kunde prædike ſom en Engel, uagtet han havde den forſteſte Sjel.

Det var denne Omſtændighed, ſom beſtandig, foruden andre Grunde, havde gjort, at han havde ſaa meget imod Prædikener. Det var menneſkelig Skrøbelighed.

Alt dette vidſte Junkeren intet af.

Barberg kjendte Præſten og ſagde om ham: Man gjør den Mand Uret. Han opofrer alt for Sandheden og for ſine Medmenneſkers Vel. Sandt nok, han bliver ført bag Lyſet formedelſt ſin Godhed; men han holder derfor aldrig op at være god; og uagtet Alle holde ham ſaa godt ſom for Nar, taler dog ingen noget ondt om ham.

Det er en Mand for os, ham maa De gjøre meget af, ſagde Glud med Heftighed til Junkeren. Junkeren gjorde det Indtryk paa, da han vidſte hvor ſtor Menneſkekjender Glud var, og nu forſvandt aldeles den Fordom han havde havt mod Præſten.

Junkeren glad i den Forhaabning, at Præſten kunde hjælpe ham i at opnaae ſit Djemed, gaaer ned i Stalden, og vælger af ſine 50 Køer en ud til den fattige Eſpen, ſom hans Beſtefader havde gjort ſaa ſtor Uret, og ſagde til Mægteren: ſøer den Kø godt,

og sig til Stalddrengen, at han skal lede den op til Ørby og sætte den ind i Præstens Kobus.

Røgteren svarede: Naadige Herre! Jeg maa gjøre hvad mig bliver befaleet, men af alle halvtredsfindstyre Koer gjør det mig mest ondt jeg skal af med den. Det er den smukkeste, hun er ganske uden Lyde, og hun kalver i rette Tid.

Det er uig kjært, svarede Junkeren ham, at jeg har truffen det; jeg søgde just den smukkeste; den skal have en fattig Mand til Ejer.

Røgteren. Naah Herre! skal den til en Fattig, saa bliver den mager og falder af, og det var stor Skade,

Junker. Manden faaer en skjønn stor Tofte, hvor der er Foring nok til Koen.

Røgter. Ja, naar hun kun maa saa'et godt, eftersom jeg skal miste den.

Junker. Misund ikke den, der skal have den. Det er en Mand, som er skeet Uret.

Røgter. Er der skeet Manden Uret, saa give Gud ham Lykke med den; om hun var aldrig saa kjon, saa undte jeg ham den. Der skeete ogsaa min Moder Uret, jeg veed hvor ondt Uret gjør.

Det sagde Røgteren, gav Koen Brød og Salt, og lod saa Drengen vaske sig, rede sit Haar, tage sine Søndagsklæder paa, og trække af med Koen til Ørby.

Alle paa Gaarden længtes efter at komme til at kjøre til Ørby. Amalie lod Middagsmaden rette an en Time før den sædvanlige Tid.

Carl skyndte sig fra Bordet, og Kudsten havde

ikke No for ham, han maatte kjøre frem med Bognen, førend de ret havde afspist. Saa satte han sig paa Buxken jævne Kudsken, og sagde til sin Fader: det er mig saa varmt i Karethen. Det var hans Lyst, at holde i Tømmen tillige med Kudsken og ruske og raabe hyt hyt for at faae Hestene til at løbe i Gallop.

Paa Orby-Mark steg Brabe ud af Karethen for at see til Markfolkene, og spurgte, saasnart han havde hilset Niels, hvem af dem der var Espen.

I samme Djeblik Murmesteren viste, hvem det var, væltede just den dødblege svage Mand paa en Sten, som det kostede ham alle Kræfter at faae af Stedet.

Brabe seer det, bliver forstræffet, og giver et Skrig; han sprænger sig! gaaer hurtig hen til Manden, hilser ham, og vil give ham sin Haand.

Han bliver forundret og vil først viske sin Haand af.

Det skader intet, siger Brabe, giv mig den kun som den er — og spørger ham saa, om det Arbejd ikke falder ham for tungt?

Espen torde ikke sige Jo, og kunde ikke sige Nej; thi endnu stønnede han af at vælte den store Sten.

Det gjorde Brabe ondt; han sagde da strax: Min gode Mand, dersom du endnu havde din store Tofte, saa havde du vel ikke behov at gaae i Dagleje.

Herved blev Manden endnu mere forundret. Han saae paa Brabe, sagde: Nej jeg havde ikke,

naadige Herre! I det han sagde det, sukkede han og slog Øjnene ned.

Suf ikke, min Kjære, sagde derpaa Brabe. Jeg har iblandt min Farfaders Papirer funden Oplysning om den Sag. Min Farfader skylder dig Godtgjørelse for den Tofte.

Det er ikke Deres Alvor, svarede Espen.

Jo det er Alvor, sagde Brabe, og bestilte ham at komme til sig til Præstens efter Stævne, med det Tillæg: jeg vil da see til hvorledes jeg kan gribe Sagen an for at betale Noget af paa den store Gjæld.

Brabe gik derpaa pludselig bort.

Espen forekom alt det som en Drøm og han vidste ikke hvad han skulde tænke derom.

Brabe glædede sig inderlig over, at han i den gamle affaldne og indtil den Dag saa ringe agtede Præstemand fandt en tro Medhjælper i sit Foretagende at raade Bod paa den Glendighed, der havde taget Overhaand paa hele Godset.

Præsten var som opløstet til Skyerne over den Udsigt, der aabnedes ham til at virke noget Godt. Og dog ledte hans Mangel paa Menneskekundskab Brabe i samme Øjeblik paa et galt Spor.

Brabe vilde have Hørablsmanden til Ladefoged, og det var et fornuftigt Valg; men Præsten udlod sig med, at han havde hørt, at han var haard imod Fattige.

Og tværtimod, var der ingen Mand i Sognet, der hellere baade gad hjælpe og kunde hjælpe de Fattige end han; men han forlangte, de skulde være or-

dentlige og fare med Sandhed, og plejede at sige: at ved at forstrække dem med Penge, uden at see paa Orden og redelig Adfærd i deres Bedrift, ruinerer man dem, og hjælper dem ikke.

Det var uncægtelig rigtigt. Men mer hører der heller ikke til, før en velhavende Mand, der er saaledes findet, allevegne i en saadan Præsterby faaer Ord for, at han er haard imod de Fattige.

Glud indsaae det og gjorde den Bemærkning: Man kan slet ikke regne efter hvad det Tiggerpaf i en saadan By fortæller til Præstens om en Mand der staaer sig godt.

Men Tanken om den blotte Mulighed atter at faae en Lars Brems til Ladefoged, indjog Junkeren Skræk, han faldt paa at nævne Frants Mortensen, og Præsten svarede strax: det er en Mand som intet Menneske taler mindste ondt om.

Det var saa; men han duede dog alligevel aldeles ikke til at være Ladefoged.

Det var af det Slags Mennesker, som ere skikkelige saalænge de intet ere, men aldrig saasnart blive de til noget, før de blive flette.

Hans Ungdomskammerater fortælle om ham, at naar der var Klammeri imellem dem, plejede han altid at forseje sig til en af de Stærkeste, sigende: Lad du mig være i Fred, saa vil jeg lade dig være.

Denne Frants Fredelig blev nu Ladefoged, til stor Bryderi for Bræbe siden.

Topmaalt Ondskab i Forening med Frygt for Fanden.

Imidlertid dette gik for sig i Præstegaarden, forsamlede Bønderne sig paa Gadestevnen. Det som var hændtes Dagen tilforn havde gjort stærkt Indtryk paa dem; de kunne ikke lide, at Præsten vilde sige, at man ikke ret kunde vide, hvad der egentlig havde været paafærde; de mente, man vidste desto værre ret godt hvad det var. Hos Nogle kom det til, at de vare bleve forstyrrede i deres Drifkelag, og ikke vare komne til at see, hvorledes den flogne Mand manede Fanden.

Silmed havde de længe ingen god Tro havt til ham, fordi han ikke vilde lade dem beholde de Spøgelses, Nisser og Natteravne, som de havde arvet af deres Forældre og Bedsteforældre.

Alt dette skødte nu sammen, og disse Mænd, som vare saa bange for Fanden, bleve saa ivrige, at nogle af dem svor og bandte, at det vilde de ikke taale, at han lærte Ungdommen at blive vantro og at paa-
staae der ingen Spøgelses er til; de vilde forklage ham for den unge Greve.

Og dette Grinde, at forklage Præsten, mente de Fleste, kunde ikke overdrages til nogen bedre end til Jacob Bæver.

Nogle, som vare mere redelige, sagde: det duer ikke at betroe slig en Samvittighedsag i den Hyllers, det Skarns Hænder.

De andre svarede: Det kan være lige meget hvordan han ellers er, naar han kun kan udføre dette tilgavns, og om han ogsaa tiganke forbyttede os vort Garn, vi lader være hos ham, eller stjæler af Iflættet, saa er han dog godt skaaren for Tungebaandet, og kan bedre lempe sine Ord end nogen af vi andre. Eller veed I nogen som bedre kan give Præsten Svar paa Tiltale, saa kommer frem med ham!

Men de vidste ingen, og saa blev der da lagt paa, at ihvorvel han var saa som han var, saa maatte man anmode ham derom.

Nogle af de fornemste Bønder gif til ham med Begjering, at han vilde tale imod den vantro Præst.

Han var strax villig til at staae frem til Troens Forsvar, og fulgtes med hen paa Stenen.

Strax efter indsendt Junkeren sig paa Pladsen tilligemed Glud, Warberg og Præsten.

Bræbe lod Ladefogeden bringes derhen, og han tiltalte ham saaledes:

Du Forbryder og Meneder havde vel fortjent den haarde og forsmædelige Straf, som Birkedomme- har sagt at Loven sætter for dine Forbrydelser, men jeg troer, at den bør noget formildes i Betragtning af, dels at du er voret op i hin ryggesløse Tid, og dels at din sidste Misgjerning, som egentlig har givet Anledning til, at du er bleven greben, angaaer mig personlig.

Han beføl ham derpaa at knæle og høre Dommen oplæse. —

Birkedommeren læste den op: at han næste Nat skulde ledes ud til Skjellet og der i Baand og Bænker sætte alt i den forrige Stand. Morgenens derpaa skulde Skarpretteren føre ham til Galgen, og sværte de 3 Fingre sort, hvormed han havde aflagt saa mangen falsk Ed:

Det var Dommen.

Til den forsamlede Menighed sagde Brabe:

For ret at aabne Jer Djne, at I kan see, hvor ulykkelig denne Mand har gjort Jer, lader jeg ham, naar han har udstaaet sin øvrige Straf, sidde 14 Dage i Arrest i Drby, hvor eders gode Præst vil erkjendte sig om alle hans Lernetomstændigheder og derpaa en Søndag fra Prædikestolen af holde en Tiltale til Jer desangaaende.

Jacob Bæver kunde neppe lade Brabe faae ud-talt, før han stod frem, og sagde:

Naadige Herre! er det tilladt paa alle Drby Sognemænds Begne at forestille Noget som angaaer Sjæl og Samvittighed?

Brabe svarede: Lad høre. Hvem er du? Hvad er 'et?

Bæveren. Jeg er Jacob, Bæver og almindelig Bedemand i Drby; sex og halvtredsindstyve Aar gammel. — Og de samtlige Sognemænd, da de ikke ere behandrede i geistlige Sager, have overdraget det til mig at tage mig af hele Menighedens Anliggende.

Brabe. Nu da, min gode Bedemand, til Sagen!

Bæveren. Naadige Herre! Vi har fra Barnsben af hørt, at Spøgelsse og onde Aander ofte har

ladet sig see for Mennesker, og da det nu just saa grandgivelig er bleven godtgjort, at vore Forsædres Tro paa Spøgelse, som vi heller aldrig har tvivlet paa, befindes at være saa i al Sandhed; saa har vi i Guds Navn villet tage os den Frihed, at berette vort naadige Herskab, at vor Præst, det Gud forlade ham! ikke har den Tro som vi. Nu vide vi vel, at naadige Herre kanskee i dette Stykke holder med Præsten; men da vi, som skrevet staaer, bør adlyde Gud mere end Mennesker, saa haabe vi, at det naadige Herskab ikke fortryder paa, at vi forlange, at Præsten ikke frasnækker vore Børn Fanden, hvilket strider mod Kongens Lov og Forordninger, og at han ikke taler noget mod Spøgelse, som vi ingenlunde agte at give Slip paa.

Junkerens kunde neppe bare sig for at lee. Bønderne mumlede hist og her: Ladefogeden har jo tydelig seet Fanden! Junkeren benægtede det, men Mumlen og Larmen blev ved, og Nogle sagde: Han har seet ham, Præsten maa saa sige, hvad han vil.

Junkerens svarede; Præsten har intet sagt mig; Jeg veed mere derom end Præsten veed, og det er tilforladeligt, at han ikke har seet ham.

Det kan ingen afdisputere os, at Fanden er til, sagde Bøveren.

Junkerens svarede ham: det vil jeg ikke afdisputere dig: men der kan dog heller Ingen imod min Billie nøde mig til at antage en af mine egne Følk for Fanden.

Den gad vi seet, sagde Bønderne, der kunde

gibe den Lyd fra sig, og de lagde til: ikke 10 Mennesker vare istand til at gjøre saadan ufselig Allarm.

Natten bedrager, svarede Junkeren, og naar man er bange, saa seer og hører man alting dobbelt.

Bønderne sagde: Ja, Herren skulde selv have været der og selv hørt det.

Junkeren svarede; nu vil jeg da vise, jeg har Ret.

Han tog derpaa et hvidt Tørklæde, og ved at vifte dermed gav Hønsseprangeren et Tegn han skulde komme frem.

Bønderne begyndte at gloe, da de see en Mand med et sort Skind og en Kurv paa Hovedet, og Lygten hængende ved Kurven, komme marcherende. Hvad er det for en Mand med Lygte ved høj lys Dag?

Junkeren svarede: det er Hønsseprangeren Ib; og vender sig til Ib, sigende: hvad vil du her?

Ib. Jeg har noget at sige naadige Herre. Saa sig det da, svarede Bræbe.

Saa vidner jeg da for Herren, Præsten, og alle Sognesfolkene, at det jeg her har, denne Skovl, Spade, Hakte, Brændeviinsflaske, Tobakspibe og lodne Hue, det lod Ladefogeden af Angst blive liggende ved Markskjellet, da jeg i Nat kom og forstyrrede ham i sin smukke Forretning, og jog ham ned ad Bjerget.

I Forstningen vilde Bønderne slet ikke troe hvad Ib fortalte, men da han kunde føre Vidner paa alle Omstændigheder, at han Klokken elleve om Aftenen var gaaet fra Skovtroen med sin tændte Lygte,

og Morgenstunden derpaa havde forevist de Sager Ladefogeden løb fra, og desuden kunde sige de Bønder's Navne, hvis Stemme han havde kjendt om Natten, da de gik Ladefogeden i Møde, saa maatte de tilsidst tilstaae, at det ikke havde været Fanden.

Jacob Bæver og Degnen sukkede over, at Religionen saaledes kom til forkort, og at Ugudelighed og Bantro daglig mere og mere tog Overhaand.

Jacob paastod, det var dog umueligt, at Ib allene kunde have gjort den Allarm uden med den Ondes Hjælp. Udskillige af Sognets Folk vare saa misfornøjede med Junkeren, at de gik hjem uden at smage den Tønde Øl, som han gav dem at drikke op.

Bræbe gik igjen hen i Præstegaarden. Espen stod i Porten. Bræbe tog ham i Haanden, og sagde til ham:

Min Farfader har gjort dig Uret, at han skilte dig ved din Tofte og gav Ladefogeden den. Han blev ført bag Lysen af Skarns Folk; du maa endelig tilgive ham det.

Espen svarede: Ak! Herre Gud! Jeg vidste det nok, naadige Hr. Junker, at han ikke selv var Skyld i at det skete.

Bræbe. Var Du da ikke Had til ham?

Espen. Det var vel et Tab som jeg meget græmmede mig over og aldrig kunde forvinde, men den fal. Herre havde jeg aldrig Nag til.

Bræbe. Er det og tilforladeligt, Espen?

Espen. Ja det er, naadige Herre! Jeg vidste jo, at han gjorde intet Udslag i Sagen; det var Birkedommeren og saa Ladefogedens falske Vidner.

Brabe. Nu er Tosten igjen din. Lad nu det Forbigangne være glemt.

Det var for Espen som en Drøm, og han kunde for Forundring neppe besinde sig og sige: Jeg takker gode Herre.

Du har mig intet at takke, svarede Brabe, Tosten er efter alle de gamle Breve og Documenter dig tilhørende.

Espen var ude af sig selv af Glæde, talte som En der har en hidsig Feber og snakker over sig, om sin gode fromme Moder, og om hendes sidste Velsignelse, som han nu sporede øjensynlig Virkning af.

Brabe kunde ikke holde sine Taarer tilbage. Lidt efter sagde han: Men Ladefogeden skylder dig ogsaa Godtgjørelse for de Aar han har haft Afgrøden af din Toste.

Espen svarede: Det er ikke værd at nævne. Gudskelov! at Tosten igjen hører mig til. Min Moder tilgav ham hvad han havde gjort, og det hun engang har tilgivet vil jeg aldrig paatale.

Brabe taug, og Espen blev saaledes ved: Jeg har i Dag hørt sige, at Stakkelen maaskee endog bliver rent en Prækker og Stodder; hvis saa er, vil jeg meget gjerne lade ham faae Græsning i Tosten til en Ko, thi naar jeg besaaer den med Kløver, er der Græs og Hø nok til 3 Køer, og jeg kan godt nøjes med to.

Brabe, uagtet han var en velstænkende Mand, syntes dog at Espen gif for vidt, og sagde til ham, at han i sin store Glæde ikke skulde love Noget som han kunde fortryde siden efter, naar han blev mere kold.

Men Espen blev ved sit ædle Forsæt, at gjengjelde Ondt med Godt. Han takkede Brabe nok en gang af det rørteste Hjerte, og neppe havde han faaet Præstens Port vel lukket, før han sprang afsted og skyndte sig saa stærkt han kunde for at komme hjem, og fortælle sine Børn sin store uformodentlige Lykke.

Han havde kun været saa Minuter hjemme, da Brabe, Præsten, Brabes Kone Amalja, og deres Børn traadte ind af Døren. De vilde med egne Øjne see den Usselhed, som de havde hørt der var i det Hus.

De halvnøgne Børn skjulte sig i Krogene og bag Sengen. Faderen blev staaende paa Gulvet, Haaret bængte ham i Øjnene, og hans Klæder bestod i usle Pjalter og Trevler, som vare færdige at falde af Kroppen. Han havde trukket Niels's Strømper og Sko af og lagt hans Forklæde fra sig, og stod ganske skamfuld og forlegen som En, der har begaaet en stor Brøde og bliver greben i frisk Gjerning.

Det rørte Brabe inderlig, og det randt ham bestandig isinde: alt dette er min Farfaders Gjerning.

Espen vilde undskylde, at der saae saa uselt ud.

Brabe svarede: Det er ret vel, at jeg med egne Øjne seer den hele Virkning af min Farfaders Forseelse. Du havde ellers fordulgt det Halve for mig.

Derpaa siger Brabe til sin Kone: Denne Mand vil give Lars Brems, som har styrtet ham i al den Glendighed, aarlighaars saa længe han lever den 3die Del af Toftens Afgrøde.

Nej, det er at drive Godheden for vidt, svarede hun, og Brabe svarede: Jo, naar jeg ret betænker det, det gaaer ikke for vidt, man bør ikke søge at sætte Grændser for den Dyds og Størheds Yttringer, som Gud ved Lidelser har opløstet til den Højde.

Alle vare bevægede; selv Brabes Børn bad deres Forældre at give Espens Børn nogle Klæder at de ikke skulde have nødigt af Skamfuldhed at krybe i Krogene.

Det var en ubeskrivelig Glæde for Espen og hans Børn, da de fik den ypperlige Ro, som Præstens Karl kom ledende med og hjulpede fra Brabe.

Radesfogedens Afstraffelse.

Alle stimlede til, da han af Skarpretteren blev ført hen i Skoven til det Sted hvor Skjellet stod for at sætte det istand igjen. Han var saa svag og afmægtig, at han neppe kunde holde ved Spaden og havde Møje med at faae Stenen omlagt igjen med Græstøv.

Derpaa blev han ledet hen til Galgen, hvor han blev bunden med en Strikke om Halsen.

Det var et skrækkeligt Syn. Manden med sit

forte Haar, kridhvid i Ansigtet, Hovedet dybt nedhøjet, den ene Arm bar, og de 3 Fingre sværtede.

Præsten stod hos og behandlede Ladefogeden som man behandler et Menneſke paa ſit Sygeleje. Uagtet han intet Svar fik, ſaa talte han dog til ham, eller bad, eller ſøgte at troſte ham, og ſagde ham efterhaanden, hvor ſaa Minuter han endnu havde tilbage at ſtaaе der.

Han havde ogsaa iforvejen, før han gik hjemme fra, ſtillet Uuret i Klokketaarnet frem ad, ſaa Klokken ſlog fuld Slag et helt Kvarteer for tidlig.

Og i ſamme Djeblig den begyndte at ſlaae, var hans Karl tilſtede med en Bogn og deri en Seng, hoori de lagde ham og kjørte ſaa ſagte og varſom, ſom man kjører med En der er ſlaaet fordærvet.

Præſten gik beſtandig ved Bognen hos ham, og da de vare komne i Præſtegaarden, ſagde han til ham: han ſkulde lægge ſig, Sengen tjente ham beſt.

Men Ladefogeden ſvarede, han vilde heller blive oppe, og bad om et Glas Vin. Præſten gav ham geſvindt af den beſte Sort, han havde i ſit Huſ, og ſagde ham tillige, at han nu ſkulde blive nogle Dage i Præſtegaarden, hvilket han ikke maatte anſee ſom en Slags Arreſt, men ſom et Ophold hos en god Ven. Han vilde i den Tid tale med ham om en og anden Onſtændighed i hans Levnets Førelſe, for maaskee deſto bedre at kunne tjene ham eller de andre By-mænd med et godt Raad.

Men Lars Brems rystede med Hovedet, og

sagde: det var jo nu bag efter; hvad der var skeet kunde jo ikke gøres om.

Han blev ligesom forstumlet i Hovedet naar han skulde fortælle Noget om sit Liv og Levnet, saa nødigt vilde han til 'et.

Han var i en ynkværdig Forsatning; og han blev Dag for Dag mere fortabt og forkommen.

Som Bladene efterhaanden falde af et Træ, hvis Rod bliver gnævet af enOrm.

Alt hvad der tilforn oplivede ham, var borte; det eneste som endnu vedligeholdt og styrkede hans Sjælekræfter noget, var et Glas Vin Præsten skjænkede ham. Grindringen om hans forrige Vælde og Følelsen af hans nærværende Afmagt gjorde ham stundom saa rasende, at han rev store Nævesfulde Haar af sit Hoved og løb Vandden mod Væggen.

Naar hans Sind var noget roligere, hed det altid: gid jeg var død! gid jeg laae i Graven! Han begjærte ogsaa, at der altid maatte være Noget hos ham.

Det kostede Præsten utrolig Møje at komme tilrette med ham, og faae det at vide af ham, som han ønskede.

Præsten behøvede og havde en Engletaalmodighed. Han var om ham tidlig og sildig, Nat og Dag.

Mennesket klagede bestandig, at Tiden faldt ham saa lang.

Præsten raadte ham at læse Noget. Han svarede, at Læsningen havde aldrig været hans Sag, han kunde ikke ret komme afsted dermed, han vilde

beller tage sig en Pibe Tobak. Præsten lod ham have sin Willie og flyede ham Tobak. Han kunde saa sidde hele Timer og stirre paa Noget som han udpustede, og naar Piben var udrøget, lagde han sit Hoved paa sine Arme paa Bordet og slumrede. Det var det han helst gad, tilbringe hele Dage i dørff Tankeløshed.

Præsten gjorde alt sit til at berolige hans Gemt, men han blev ved at vise Mismod og Ubillie.

Han var ikke til at faae rørt. Sin førte Bandel paastod han var der i det Hele intet at sige paa. Han skjød altid Skylden paa den gamle Herremand, paa sine Forældre, og paa slet Selskab.

Om de fæleste Handlinger talte han med den største Ligegyldighed af Verden.

Aldrig saae Præsten Taarer i hans Øje, blot da Espen kom til ham, lod det som han var rørt. Da han traadte ind ad Stuedøren, tænkte han, han vilde have skjældt ham ud og med Bitterhed lade ham høre, at han ved at skille ham ved den store Tofte havde forspildt ham hans timelige Belskær. I den Tanke at det var Espens Grinde, gjorde han Mynder i Panden og vilde have været til at sige: han skulde nu lade ham være i Fred. Men Espen sagde ham God-Dag i saa venlig en Tone, at han med et blev taus og stirrende paa ham ventede hvad han vilde sige.

Og denne fortalte, at hans Moder havde paa-lagt ham, at han, naar hun var død og begravet, skulde gaae til ham og sige ham, at hun var død uden at bære noget Had til ham.

I det Øjeblik randt det Lars Brems i Tankerne, hvorledes han, da Simon kom udenfor og raabte til Faderen: Herre Jesus hun er død! og Espen skyndte sig ind, da sagde til ham: en stor Allarm, om den gamle Pulverher døer!

Dette gif nu dog Lars til Hjerte, saa han sagde til ham: Jeg fortryder dog paa at jeg vilde sige det, da du gif ind.

Espen svarede: jeg hørte det ikke.

Lars. Saa vil jeg sige dig det.

Espen. Dersom det er noget som ikke var ret, saa tie heller med 'et.

Lars. Du skal vide det. Jeg sagde: det er vel en Ulykke, om den Pulverher døer!

Espen. Kunde du og sige det?

Lars. Ja, jeg har sagt det.

Espen. I Guds Navn! det skal være glemt. Hun har tilgivet dig alt.

Lars. Hvad jeg dog er et usselt Menneske!

Espen. Søg at glemme det Forbigangne som nu engang ikke kan blive anderledes!

Lars. Al! gid jeg var død!

Espen. Tab ikke rent Modet. Jeg var ogsaa i en ussel Forsatning, og har nu overstaaet det, og jeg kommer nu ogsaa for at sige dig, at dersom du behøver det og vil tage derimod, saa vil jeg gjerne græsse dig en Ko paa Tøften saa længe du lever.

Det var mere end han kunde udholde. Det stenhaarde Hjerte blev blødt. Han græd.

Han trak et dybt Suf, og sagde først: Nej,

du kan nok behøve alt dit til dine mange Børn; men strax derpaa lagde han til: dersom du vil gibe mig det med en god Billie, saa er det et Tilbud som er Tak Værd.

Hans fornemste Levnetsomstændigheder, som Præsten i de 14 Dage, han havde ham hos sig, udfrittede af ham, vare følgende:

Udtog af Lars Brems's Levnet.

Hans Forældre vare svage, indbildske, uordentlige Mennesker, der aldrig undte Noget Noget uden dem selv. Moderen surmulede, endog naar man viste hende Tjenester, og opholdt sig over sine Belgjøreere selv imedens hun nød deres Godhed. Derhos sad hendes Hue aldrig lige paa Hovedet og hendes Strømper hængte altid ned paa Hælene.

Faderen var sig ligesaa uordentlig ad med sine Agre som Moderen med Strømperne. Naar han skulde af med sin Landgilde, brød han sig ikke om at fælde et Træe, hvis Frugt aarlig indbragte 3 a 4 Rdlr., for at kunne faae 6 Rdlr. for Brændet.

Saa ufornuftig han var, saa trættefjær var han ogsaa. Slap en anden Mands Kreatur løs og kom i hans Kornager, saa gav han gjerne syv a otte Rigsdaler for at hans Nabo kunde komme til at bøde ligesaa mange Mark, som Processen havde kostet ham Rigsdaler.

Han løb altid til Procurator og Øvrighed og vidste aldrig i nogen Sag om han havde Ret eller Uret. Altid bestaf han Dommeren, og saa pralte han siden blandt de andre Bønder, at den Dom havde kostet ham saa eller saa meget. Han havde i den Anledning nogle Gange maattet sidde paa Band og Brød.

Lars Brems var disse Forældres eneste Barn. De lod ham fra Buggen af faae sin Billie i alle Ting, og han ansaae dem, fra han var lille af, for sine Opvartere, som det tilkom at lave Mad til ham, klæde ham paa, og føje ham i hvadsombest han faldt paa.

At naar man vil have noget i Verden, man da selv maa fortjene det, fik han intet Begreb om. Fader og Moder skulde erhverve, og han spise og bruge det, det lærte Erfaring ham.

Han havde endnu ikke begyndt at kjende Bogstaver, da han sagde til dem: Naar I da ere døde, saa hører det altsammen mig til.

Naar Moderen befalede ham noget, sagde han, at hun raadte ikke; og talte Faderen noget, sagde han, det forstod han ikke.

De vilde ikke have det anderledes; de lod ham som Barn sidde dem paa Næsen, og det kommer der Skurker af.

Naar Faderen var Bidne til at Sønnen gjorde Nar af den ældste Mand i Byen, sagde han intet videre end: hør hvad Drengen siger! Slog han Nabokonernes Kyllinger ihjel og disse klagede, saa saa

rede Moderen: aah det er et Barn, som man maa holde noget tilgode; og Faderen tog ham hen til en Side, og sagde: naar du en anden Gang gjør saadant noget, saa maa du mage, at Ingen seer det, for saa kan du gaae fra 'et.

Paa den Maade gjorde de ham selv ondskabsfuld og doven, og, uagtet han af Naturen havde Forstand, blev han dum i meget. Naar han luffede sin Mund op, sagde han gjerne noget tosseburnt, som Forældrene maatte skamme sig ved. Naar de saa vinkede ad ham eller hvidskede til ham, at han ikke skulde sige det, saa svarede han højt: hvorfor maa jeg ikke sige det?

Han haanede og foragtede sine Forældre i sit Hjerte, og da de omsider begyndte at forlange af ham, at han ogsaa skulde arbejde, saa lod han dem tydelig mærke sin Uvillie og sit Had. Men det var omvendt; han troede de hadede ham fordi de vilde have, at han skulde slide. De kom ingen Vej med ham; han lod dem skjænde og gjorde hvad han vilde, og naar Faderen selv gik og arbejdede, stod han med Armene overkors ved Siden, og sagde: han bær sig altid saa avert ad; og naar han kjøbte eller solgte noget, sagde han: I lader Jer altid narre.

Hvor han gik og stod, saa heed det: det er galt og det er galt; eller: I bærer jer saa toset ad, naar jeg kommer til at raade, skal det blive ganske anderledes.

Nu indsaae de stakkels Forældre at de havde taget Fejl.

Falsk Undseelse er gjerne indskrænkede Hoveders Arvelod, og derved blive deres Fejltagelser altid uoprettelige.

De arme Folk undskyldte Drengen ved alle Lejligheder, og de tog det ilde op, om en Nabo eller Nogen af deres Familie sagde hvad sandt var, at de opdrog ham til at blive et Skarn.

Men jo mere de gjorde sig Umage for at skjule deres Ulykke, desmere led de derunder. Han haanede dem i deres Kummer, og alt, hvad han foretog sig, var noget der maatte skjære dem ind i Sjælen.

Endelig brød deres Uvillie, ligesom en Ild, der længe har ulmet indsluttet mellem Bæggen og Panelet, desto voldsommere løs, og forvandledes til Had. De kunde nu ikke mere taale at see ham for deres Dje, naar han var tilstede klamredes de med ham, saasnart han vilde tale, hed det altid: luk du din Mund!

Derved blev Ulykken topmaalt; han gjengjeldte deres Had med Foragt. Sagde de noget til ham, slog han med Naffen og sagde: Jeg veed nok det skal være galt, alt hvad jeg gjør, for I kan ikke lide mig; eller: I kan lide alle Andre uden eders eget Barn, eller sligt.

Man raadte dem at bruge Haardhed imod ham, men det var nu bag efter; han truede, at, dersom de rørte ham, løb han bort. Denne Trusel satte han rigtig i Værk. Forældrene jamrede dem, da han var borte, og da han kom igjen, kjælede de for ham og søjede ham i alt, at han ikke igjen skulde løbe sin Vej.

Naar han om Sommeren laae paa Marken og skulde vogte Dvæg, mishandlede han Kreaturene, tog Fugleunger af Neden og pinte dem til døde, brækkede Dæmninger løs saa Vandet fik frit løb hen over Agrene, lod Ledene staae aabne, saa Evin og Gjøes kunde gaae ind i Kornmarkerne, og pryglede en anden lille Dreng til at passe sine Køer, imens han enten sov eller gik omkring og gjorde Fortred.

Han havde en større Vidst end andre Drenge, og den snærtede han den Lille med, naar han vægrede sig ved at gjøre det, han forlangte af ham.

Han lod altid sine Forældre høre, at de ingen Begne kunde komme; naar det blev hans, saa skulde han nok bringe mere ud af det, saavel af Kornet som af Kreaturene, og saa skulde ogsaa Tjenestefolkene anderledes til at slide, og andet mere.

Faderen sagde da: tag Du dig da paa at staae for Ublingen; Sønnen svarede: ja naar det bliver mit eget, skal jeg nok finde paa hvad jeg vil gjøre: saa længe det ikke hører mig til, gider jeg ikke været derover.

Uden for Huset og naar Fremmede var tilstede stillede han sig meget bellig an.

Han gik Præsten, som skulde confirmere ham, saaledes under Dine, at han troede det var et af hans bedste Børn. Og saa var det alligevel ham som slog de fleste af Præstekonens Høns fordærvet og om Natten stjal hendes bedste Æbler og Pærer.

Førend han skulde staae frem paa Kirkegulvet for at overhøres, viste han for de andre Confirman-

tere, hvilken hellig og trofskyldig Mine han vilde paa- tage sig, og brammede med sine stadselige Klæder for at trække alles Dine paa sig. Da de skulde til Guds- bord, skyndte han sig ud af Stolen, og stødte sine Kammerater tilside, paa det han kunde blive den øverste.

Menigheden forargede sig derover; de vidste ogsaa, at han den hele forudgaaende Nat havde siddet og sviret i Kroen.

Hans Forældre blev Dag for Dag mere fattige, saa han ikke kunde pine mere ud af dem. Han ær- grede dem, saa de næsten vare færdige at forbande ham. Da det altsammen intet hjalp, hvad han gjorde, og han intet kunde faae af dem, fordi de havde intet meer, saa sagde han dem lige i Djnene: at det var ugudeligt, at de saaledes onskede ondt over ham.

Du tog han sin Tilflugt til Epil. Det lyfke- des ham en Stund; han forstod alle Slags Epil til Punkt og Prikke, og fik snart Lommerne fulde af Penge.

Men da hans Medspillere mærkede, at han be- drog dem og gjorde Uret i Spillet, vilde de ikke spille mere med ham.

Der paalaante han Penge hos hvem han kunde faae. Men det varede ogsaa kun til en Tid; han betalte ikke igjen, og saa laante ingen ham mere.

Endelig stjal han; men det varede ikke længe, før det ordedes, og hvor han kom, tog man Nøglen af Kisterne, og Emaating, som kunde puttes i en Lom- me, lagde man til en Side.

Nu gik det rent Krebsgang med ham. Hans stadselige Klæder begyndte at see luslidte og forrevne ud: han begyndte næsten at see ud som en Stodder, og Pigerne som han plejede at tage med til Gildes og Juleleg, spurgte ham nu, naar han kom og bød sig til at ville følge dem, om han havde glemt sin ny Hat og sine hele Sko hjemme, og vilde ikke gaa med ham.

Sognefogedens Kirstine tog Bladet rent fra Munden, og i en hel Flok Pigers Paahør sagde hun til ham: Hvad vil du hos os? Gaae til Kjøbstaden og lad dig hverve til Soldat, du duer ikke til noget andet.

De Ord glemte han hende aldrig, saa længe han levede: men sandt var det dog, at der var intet andet for ham at gribe til, end det, eller det som en trædsk Broder raadte ham: see du kan blive et Slags Øvrighedsperson, det kan du være godt skikket til.

Og det naaede han rigtig.

Hververne løb han fra, før de saae dem for.

Han fangede et ungt Daadyr levende, og dermed var hans Lykke gjort.

Han løsede Dyret af Snaren med de Ord: nu er Greven fangen.

Det var virkelig saa.

Greven, som ved altid at gaae paa Jagt, næsten ingen Glæde nød over Noget uden over Dyr, glædede sig ved denne Foræring, og tilbød ham at boe paa Gaarden for at gaae paa Jagt med sig.

Han havde fri Udgang paa Gaarden, og Skri-

veren, der hverken troede Gimmerig eller Helvede, men satte alt hvad han ejede og mere til, paa Skjoger og Drif, mærkede snart at denne Dyrefænger ogsaa var godt skiftet til at fange Bønder og faae dem til at punge ud.

Inden man vidste et Ord deraf, havde Lars Brems, der for saa kort siden næsten saae ud som en Stodder, en fin blaa Klædeskjole, en sølvknappet Trøje, en Hat med Sølvtræsfer om, store Sølvspænder i Skoene, og ved Uhrfjæden, som han altid bar, hængte nu et Uhr.

Nu kom han igjen i Gildeslaug, og hvilken Pige han bød op til Dands, sagde altid ja.

Alt hvad Nogen vilde have udrettet paa Gaarden, blev afflaaet, hvis han ikke var bestukken.

Alle bestak ham. Den rigeste Møller gav ham sin Datter, paa det at man paa Gaarden ikke skulde lade male hos en anden mere ærlig Møller.

Saaledes strømmede der Penge ind til ham.

Af Hovmod vilde han ikke at hans Fader længere skulde blive ved Gaarden.

Han sagde til ham: Jeg gider ikke længere seet paa det Prækkerie; I kan dog ikke længere blive siddende ved 'et; overlad det til mig, jeg skal snart sætte Gaardens Drift istand.

Faderen afstod Gaarden til ham imod en aarlig Afstægt. Men Lars forstod sig intet paa Agerbrug, og lod alting forfalde.

Sin Fader holdt han ikke, hvad han havde lovet. Han undte ham ikke den Bid Brød han puttede

i sin Mund, og Moderen maatte gaae omkring til Naboerne og tigge Skjermelf i sit Stob.

Sønnen brugte Mund paa Faderen, og ønskede hans Dine vare lykkede, han var kun sig selv og Andre til Byrde, og han havde kun Skam af ham.

Elig Udsærd holdt Naboerne, endog de mest raa, for skrækkelig.

Alle saa tilskyndte de den Gamle, at han skulde klage for Greven over sin Søns Behandling.

Omsider gjorde han det, og med grædende Taarer klagede sin Nød. Greven fandt det afskyeligt, og sagde til ham: kom til mig med Knøsen, jeg skal lære ham, hvorledes han skal føre sig op mod sin Fader.

Men Sønnen fik Faderen undervejs til at drikke Brændevin, saa det samlede for ham i hans Tale. Naar han var bestjænket blev han altid blodhjetet; han undskyldte nu selv Sønnen, og ravede frem og tilbage.

Greven kunde aldrig drømme om den begangne Skalkestreg; han saa den Gamle bestjænket for sig, og Sønnen sagde med et forstilt ærligt Ansigt, at det gjorde ham ondt, at hans Fader saaledes selv kunde gjøre sin egen Skam; men han var nu engang ikke anderledes. Vilde han kun give ham Penge, saa han hver Dag kunde leve i Sus og Dus, saa var alting godt og da kom han vist ikke for at forklage ham.

Greven blev opbragt. Du gamle fordrufne Olhore, bort fra mit Ansyn, du fylder hele Bærelset med din Brændevinsstank! Jeg seer jo for mine Dine

hvor plaget din Søn er med dig. Pak dig bort! Og dermed maatte han forføje sig bort.

Sønnen gjorde nu Nar af ham og paa Hjemvejen var hvert andet Ord: du gamle fordrufne Olhore, naar vil du igjen til Gaarden?

Greven forestilte sig aldrig, saadan Grad af Ondskab var mulig; han gjorde ham først til Baresfoged og siden til Ladefoged. Han blev tillige Ejer af Kroen i Orby.

Derved naaede han Maalet for alle sine Bestræbelser, og sagde selv, at nu havde han det igjen ligesaa godt, som da han i sin Opvæxt vogtede Koer om Sommeren.

Sammenligningen var ganske passende.

Naar han laae i Marken, gjorde han hvad han fandt for godt, nu ligeledes. Han pinte alt hvad han faldt paa, det gjorde han nu ligesaadan. Han snærtede Mennesker og Dvæg, som ikke vilde lystre, med sin lange Pidsk, og som Ladefoged brugte han sin Stok.

Han vidste at sætte Greven Blaar i Øjnene.

Alt hvad han havde under Hænde, bragte han saaledes i Vilderede, at Greven, som var magelig, ikke gad været over at finde rede deri.

Han satte ondt for Bønderne hos Greven, og fik ham til at troe, at den første der kunde see sit Snit, var istand til at søge at stille ham ved Livet.

Derved bragte han det da og dertil, at han sjelden talte med nogen af dem, uden at have sin Skytte eller et Par Tjenere hos sig.

Hele Godset stod under Lars's Vidst; ingen vovede at knye et Ord. Hvo der var ham i Bejen, undertrykte han, og hvem der ikke var i Bejen for ham, udsugede han.

Sine Medmenneskers Jammer rørtes han ikke ved, og sagde rent ud: at det var nu engang saa i Verden, at det stærkere Dyr sluger det svagere, og at det kom det an paa i Menneske-Omgang, at være saa snu og stærk som muelig.

Og i den Kunst bragte han det vidt. De fleste Kneb gjorde han ved Hjælp af sin Tegnebog.

Deri skrev han op, baade hvad Folk skyldte og ikke skyldte ham.

Og saa gjorde han hele Aar ingen Afregning med sine Debitorer.

Han biede saa længe, indtil de ikke længere kunde erindre sig Anledningerne, og da kom han pludselig frem med Regninger, der beløb sig til ti Gange mere end de havde forestillet sig. Paa den Maade tog han Livet af en af de stikkeligste Mænd i Byen. Man kaldte ham Søren paa Bjerget, og han havde 13 Børn, som han havde Omhu for og opdrog saa godt som nogen Mand i Byen.

Han var aldrig nogen Søndag ude fra dem, hans Hjem og hans Børn vare hans eneste Glæde; han var forresten noget tungsindig, og saae let det Graa an for Sort.

Han skyldte ogsaa Ladefogeden Penge, da han engang havde faaet noget Mel og Malt fra ham paa Borg.

Der gik hele to Aar bort, uden at Lars forlangte sin Betaling, og den stakkels Mand troede, at han maaskee ikke brød sig stort om saadan en Baga=tel; dog havde han i Sinde at komme ud af det med ham i dette Efteraar, og var glad over at det i Aar ikke vilde falde ham saa tungt som ellers.

En liden Plet Jord, han havde ved sit Hus, havde han dyrket som en Have. Kartofler og Kaal og Røer og Humle og Hør, alt stod saa skjønt, saa man aldrig havde seet Magen. Han havde tillige med Børnene arbejdet saa flittig deri i Foraaret og Forsommeren. Nu da alt stod saa dejligt, var det deres Glæde hver Aften at betragte den megen Guds=Velsignelse.

De glædede sig ved at tænke paa, hvor meget bedre end sædvanlig de af alt dette kunde leve den tilstundende Vinter.

Men med et kræver Lars Brems 24 Ndlr.

Søren havde troet, at hvad han var ham skyldig neppe skulde være 8 Ndlr., og nu krævede han 24!

Ikke destomindre sandtes han villig til at betale. Han bød ham Seng, Værktøj, og slikt, lovede at gjøre ham to Ugedage Næsten af Sommeren, og saa betale til Efteraaret, hvad der endda manglede.

Men Ladefogeden havde Øje paa det frugtbare Stykke Jord. Søren faldt paa Knæ for ham og stammede: mine tretten Børn! Al mine tretten Børn!— Betal mig, Slynge! eller lad mig faae din Tofte, var Lars's Svar.

Alt hvad Søren tiggede og bad ham forbarme

sig over hans mange Børn, hjælp til intet. Lars blev ved sin Paastand.

Med et foer en gyselig Tanke gennem Sørens Sjel. Han blev som ude af sig selv, stævnede Lars Brems ind med sin Regning for Guds Domstol i Josaphats Dal, gif saa fra ham og hjem; han lader som ingen Ting er; siger ikke et Ord om hvad der er passeret, til Kone eller Børn; bier til alle Børnene ere komne i Seng, gaaer hen til hvert især og siger det Godnat paa saadan underlig Maade, sniger sig derpaa ud af Stuen, og hænger sig ude i Tørvehuset.

Dagen derpaa tog Lars Brems den lille Toft med Raal og Roer og alt hvad der stod derpaa i Besiddelse for sit Tilgodehavende hos den Afdøde. —

Et Menneskes Jammer gif ham aldrig til Hjerte; havde han end selv ruineret dem, saa var dog hans Ord: hvad gaaer de mig an? Da den ulykkelige Ole, hvis Tyvekoster han altid havde kjøbt ham af, omsider blev greben, fik Brændemærke og kom i Slaveriet, sagde han: det er godt nok til ham, hvorfor saae han sig ikke bedre for!

Han snakkede Greben for, at det ikke nyttede til noget at bekymre sig om, hvorledes det gif til paa Godset; Øvrigheden kunde saa ingen Vej komme dermed; bedst at lade dem gjøre, hvad de vilde, og straffe dem paa Pungen, naar de forsaa sig.

Det gif saa vidt med Mulkter og Bøder, at det næsten indbragte Herskabet ligesaameget som det aarlige Landgilde.

Saaledes som han stiftede Uenighed og Mistil-
lid imellem Herskabet og Bønderne, saaledes satte
han ogsaa Splid mellem Forældre og Børn.

Han sagde til det egensindige Barn, hvorfor
det vilde adlyde sine Forældre, som vare saa søre;
til det hoffærdige, at Faderen skulde skamme sig og
lade det klæde folkeligt; til den Flittige, at han sled,
som om han tjente hos Fremmede og havde dog lige
god Tak derfor; til den Doyne, hvorfor han vilde
saaledes gaae og trælle som en Hest, der aldrig er af
Seletojet. Endog de Tjenestevende, som vare meget
godt tilfreds med deres Husbonde og Madmoder,
vidste han at gjøre misfornøjede med deres Tjeneste.

Tilslidst løb det altid ud paa det: Stjæler du
Noget, saa kom med det til mig.

Det var et Bink, der aflede Jammer og Glen-
dighed af sig.

Nu stjal Manden fra Konen, Tyendet fra hvem
de tjente, og førte det til Kroen. Børn satte deres
Arbejdsart overstyr, før Forældrene endnu vare døde,
og Tjenestefolk deres Løn, før den var forfalden.

Da Lars Brems's Ovelands- og Lideligheds-
Grundsætninger havde taget overhaand i alle Huse,
saa vorede Laster og Ugudelighed i rædsom Hurtighed.
Det er utroligt, hvormange der maatte staae aaben-
bare Skrifte, ride Træhesten paa Gaarden, eller sidde
i Gullet, og betale store Bøder.

Al Følelse for Anstændighed, Ordentlighed og
Pligt var forsvunden; man savnede det Nødvendige

og kjøbte Stads isteden, var galant pyntede udvortes, men manglede Skjorte paa Kroppen.

Ingen Brud stod for Brudeskammelen uden at være halv henne i sin Frugtsommelighed.

Ingen Karl giftede sig, før han var nedt dertil. Man begik de største Canaillierier og Tyvestreger, og den der blev greben i Misgjerninger og kom for Retten for Grevens Birketing, forsoer sig, og slap fri, naar der ikke var desto flere Bidner imod ham. Grevnen afviste derfor sædvanlig de fleste Klager, naar Sagen ikke var ganske soleklar, og den som var anklaget glemte da ikke at hævne sig paa Klageren ved Lejlighed.

Skolegang tænktes der ikke paa, Børnene laae paa Gaden fra Morgen til Aften og lærte hinanden Pudserier og Ondskab, de vorte op som durkdrevne Skjelmere uden at kunne læse i en Bog. At bande, at spille Kort og drikke Brændevin, at rives og slaaes, det forstod de.

Orby var saaledes ret en Kjeltringby, fuld af Prakkere og Svirebrødre. Nu begyndte Linnedspinderie at komme i Brug, og derved blev den i Bund og Grund ødelagt.

Det gik saaledes til.

Hidtil havde den største Prækker og Ødeland dog været nedt til nogen Slags Orden i sin Husholdning, han maatte dog see om Sommeren at fortjene Noget, paa det han kunde have Noget at leve af om Vinteren, naar ingen forlangte ham i Dagleje.

Og af denne Nødvendighed fulgte dog nogen Arbejdssomhed, Overlæg, Forsigtighed og Ordentlighed.

Men det hørte nu op. Ved Hørspinderi kunde der, da Spinden var i høj Pris, fortjenes i en Uge saameget som ved Bondearbejde i en Maaned. Og den Fortjeneste kunde de have Vinter, saavel som Sommer, og det var Arbejde, som betalte sig i samme Øjeblik, det var tilendebragt. Nu behøvedes aldrig at spore sammen eller føre en ordentlig Husholdning. Hosten var deres Forraadskammer.

Husmændene bleve nu modige. De gjorde Nar af dem, der tjente hos Gaardmændene, som maatte pløje, flaae, høste og tærste hele udslagne Dage for at faae noget Melgrød til Madver og en sur Sild til Dabre. De derimod kunde synge og leve godt uden at blive solbrændte eller at udsætte sig for stærk Slid. Deres Døttre kunde komme vajende i Kirken og til Gildeslaug med Silketørklæder og Sko med røde Hæle, som om det var Kjøbstædpiger.

Saaledes var det ogsaa virkelig. Velhavende Bønder maatte blive ødelagte, om de vilde leve saa lækkert og føre saadan Stads som de ved Vinnefabriken.

Saaledes gif det til, at Manufacturfortjenesten forjog al Sparksomhed, Tarvelighed og Ordentlighed, og Drøye Mænd bleve ruinerede derved istedetfor, efter Herskabets Tanke at komme paa Benene.

Mere om Fanden og Høseprangeren.

Jacob Bæver blev ved alle Lejligheder ved at bringe denne Materie paa Bane om Fanden som vilde have taget Lars Brems levende. Det var umueligt, paaastod han, at Høseprangeren uden Fandens Hjælp kunde afstedkomme saadan Allarm som de nylig havde hørt. Af Bønderne vare de fleste af samme Formening, og de roste Bæveren, at han var bleren standhaftig ved sin Mening og sagde den uden at lade sig lyse af Herremanden.

Ved denne Nos fandt Jacob sig smigret og blev nu desto stærkere ved at forfægte sin Mening; svoer og bandte paa, at hvad Høseprangeren havde sagt var lutter Løgn. Den saakaldte kloge Mand fik Jacob let til at slaae paa samme Streng, da han forestilte ham, at hans Næring beroede paa at Folk beholdt deres gamle Tro.

Denne hersens begreb det strax, og hvor han kom, søgte han altid at bringe den Materie om Fanden paa Bjerget paa Bane, og saa hed det da gjerne: Hvor mener I, jeg ellers fra en Prækker af var kommen til den Velmagt, at jeg kan drikke Vin til min Mad og min Kop Kaffe hver Eftermiddag, samt holde mig en Ridehest og klæde mig som en Forvalter, dersom der intet Hexerie og ingen Spøgelses var til? Ikke mine Ord igjen; men dersom jeg vilde fortælle, hvorledes den Onde har rumsteret paa de fleste Herregaarde her i Egnen, indtil jeg forjog ham, saa

vilde I korse Jer, og takke Gud, at han har lagt saadan en Kraft i sit Ord, at det kan fordrive saadanne Gaster.

Derved gives da Anledning til, at Enhver, som i sit Liv havde hørt tale om Spøgelsehistorier, fik Munden paa Gang.

Man fortalte om, hvorledes den gamle Herremand paa Bakkeshov gif igjen og formedelst sin førte ugudelige Vandel, ikke kunde faae No i sin Grav. Han havde først været Møller, og ved at tolde af Bøndernes Sætte i Møllerhuset, imedens de, som skulde lade male hos ham, sad og drak inde i Stuen, lagt sig saameget til bedste, at han tilsidst kjøbte sig Herregaarden Bakkeshov, og forsmaaede nu ingen af alle de muelige Maader, hvoraf en Herremand dengang, alt i Medhold af Lovene, kunde berige sig og flaae Bonden. Han pinte dem med langbejs Egter og med overdrevet Hoverie; de fattige Karle slængte han i til Soldateriet, de som havde nogle Skillinger, gav Herremanden dem og bleve fri; naar en Karl havde gaaet Soldat i 12 Aar, og ved sin sure Sved og med stor Vindstibelighed sammensanket sig et Hundred Daler, tog Herremanden dem, før han gav ham sit Pas fra Godset; Herremanden satte fra Gaard og i Gaard, hvem han lystede; ved opkommen Tvistighed mellem Bønderne, havde den altid Ret som gav de fleste Foræringer paa Gaarden; vilde Nogen paa Godset søge sin Ret ved Proces mod Herremanden, havde denne altid Dommerne ved Tracteringer og

Bestikkelser paa sin Side, saa der var intet andet tilbage for den Forurettede end tie og sukke.

Da denne Bondeplager var død, saa blev det snart bekjendt overalt i Egnen, at det spøgede i Møllen hver Nat, Herremanden gik der igjen, slottede Sæffene, tømte af dem og i dem, og gjorde saadan Allarm at ingen kunde have Nattero. Da Folk bleve bange for at boe der, købte Lars Brems den for en stor Bagatel, og fik Præsten i Banløse til at mane Gjengangeren ned i Mosen tæt ved Mølledammen.

En Anden fortalte hvor ofte han midt om Natten havde hørt den gamle Jørgen Brabe jage i Luften med en hel Flok tudende Hunde og hujende Jægere, til Straf fordi han i levende Live engang havde anstillet en Klapjagt en Søndag. At han havde ladet sætte en Bonde paa Bremerholm som havde skudt et Hare, der om Vinteren løb ind i hans Have og aad hans Kaal, og at han fredede Dyrene, i sine Enemærker saaledes, at hele Flokke gik og dels opaad dels nedtraadte Bøndernes Kornagre, det vare de vant til, det hørte til Herremandsrettighederne, men at han ringeagtede Sabbatten og gjorde sig skyldig i bellig Brøde, det troede de maatte udsønes med dette Gjengangerie som fører Navn af Kong Valdemars Jagt.

Imidlertid var Hønseprangeren den, som var værst deran. Han kunde nu hverken gjøre Høns eller Duer fal.

Hvor man saa ham komme sukkede man Døren for ham; der var ingen hjemme eller man havde in-

tet at sælge. Saaledes gik han fra Gaard til Gaard. Tilfidsst blev han træt, tog sin Kurv af og satte sig paa Bænken udenfor sin gode gamle Besjendters og Dusbroders Lars Druds Dør, hilste god Dag, og sagde da i al Trostkyldighed: Lars Drud! det gaaer vaagt i Dag, jeg vilde ønske, jeg havde ladet den Spøg med Fanden være, de Drifkepenge jeg fik derfor har jeg kun lidt Glæde af.

Neppe vare de Ord ude af hans Mund, før Lars Drud rejser sig fra Bænken, og siger: Jesus Christus Kors! har du for Penge givet dig af med slikt Djævelskab!

Nu var der ingen Redning. Hønsprangeren maatte saa sige hvad han vilde, Lars Drud var ikke at faae til at tøve, han lod ham sidde allene. Han bildte sig ind, at han med sine egne Øren havde hørt, at Ib Hønspranger selv havde sagt, at han havde, for at faae en Sum Penge, forskrevet sig med Krop og Sjæl til Djævelen. Og nu gik den Nidhed om Hønsprangerens Forskrivning til Fanden med sit eget Blod, den gik fra Hus til Hus, ligesaa rap som naar Visiteurerne fra Kjøbstæden komme til en Bondeby for at snudse efter de forbudte Brændevinskjedler. Nu var det da iblant Bønderne en afgjort Sag, at Jacob Bæver havde havt Netten paa sin Side, og at Præst og Junker kom til at give efter.

Niels Murmester med sine Haandlangere.

Han havde sin Plage med dem.

De vidste, han var for god til, at han enten skulde give dem deres Afssked eller forklage dem for Bræbe, derfor gav de ham en god Dag.

Det er saa med mange Mennesker, de sidde den paa Hovedet som har et fromt Gemyt, men de adlyde den med Uerbødighed, som tugter dem med Roboams Skorpioner.

Haandlangerne vilde, saaledes som man havde gjort under det forrige Herskab, stjæle Dagene fra vor Herre og Daglejen fra Husbonden, samt gjøre Fortræd ovenikjøbet, og sinke Arbeidet for dem som gad bestilt Noget.

For at give et Exempel. Kalken er dyr i Orby, da den maa hentes 3 Mil borte i nærmeste Kjøbstæd. Niels sagde da til Mændene som hjalp ham at lave Leret til, at de skulde komme temmelig meget Sand deri og ælte det tilgavns igjennem. Men det lod de nok være, de saae at slippe med saa idt Umage som mueligt, og naar Mursvendene saa skulde til at kline med Leret, saa var der hele tørre Klumper deri saa store som Hønsæg.

Tilfidsst maatte han lade Mads Rasmussen og Claus Fuchssvandsen rent holde op med dette Arbeide. Derfor gav de ham adskillige Bedernarne som Niels Dientjener, Brumlebasse, Kribbelkop. Naar han sagde

noget til dem, fordrejede de hans Ord og gjorde Nar af ham.

De sagde ogsaa det var jo ikke ham, der led Tab, og Junkeren lægger det ikke øde, om der forbruges et Læs Kalk mer eller mindre ved Bygningen.

Mange af dem teede sig, som om de aldrig deres Levetid havde haft Arbejde i deres Hænder. Mads Masmussen især bar sig saa avet ad, at ofte to tre Andre holdt op at arbejde for at staae og see paa ham og see af hvor links han tager paa hvad han skal have i Hænderne.

Mads og Claus kunde næsten ikke bruges til nogen anden Verdens Ting end til at anvende en halv Time paa at hente en ledig Kurv eller en Nagle eller et Nib, og saa bringe det hen til en af de andre, som da maa hjælpe dem at fylde i Kurven, at slaae Naglen fast, og binde Nibet om Noget. Om Morgen kom de ikke paa Arbejd før høit op paa Formiddagen; saa skulde de have Brød og Brændevin; de fik ikke ret begyndt paa Noget før Klokken var næsten tolv. Saa gik de hjem at spise Middagsmad. Naar de saa kom igjen, lagde de sig til at sove Middagssovn, naar de vaagnede, lakkede det snart ad Middagstid, og saaledes gik en Dag bort efter den anden uden at de hjalp det mindste til, at det kunde lide med Arbejdet.

Saa sagde da gjerne den misundelige Jørgen Larsen til de Andre: vi ere nogle Narre, at vi be-

stille Noget, de som gaae og drive faae jo ligesaa meget i Dagleje som vi.

Niels Masmussen havde desuden den slemme Fejl at være bragfingret; alt hvad Smaating var, han rørte ved, det forsvandt.

Saadant Paf havde han af lutter Godhed og Medlidenhed selv valgt sig til sine Haandlangere.

Hvis han ikke havde haft Mikkell, havde han umuelig kunnet holde det ud iblandt dem; men han stod Niels ærlig bi, og talte donners til de Skjeltringer, naar de dreve deres Uforstammenhed imod Mesteren alt for vidt.

En Skjelm, som Brahe var tjent med.

Brahe indfandt sig af og til ved Kirkereparationen, og det faldt ham i Djnene, den Orden som Mikkell holdt i Tingene.

Han spurgte da Niels om, hvem det var?

Niels sagde ham da, hvad han vidste om ham, og lagde til, at Mikkell gjerne ønskede engang at komme til at tale med Junkeren.

Brahe sagde, han næste Morgen kunde møde paa Gaarden. Da han kom, saae Brahe og Glud ham stirt i Djnene.

Mikkell blev ikke derved sat i Forlegenhed — Han skildrede Levemaaden paa Gaarden under den gamle Herre og Levemaaden i Orby med saa sande

og stærke Farver, at Blud og Bræbe bleve opmærksomme.

Han fortalte, hvorledes han havde været med at hjælpe Lædefogeden at stjæle Korn fra Hovladen, hvorledes han havde været med, med en Bonde at tømme Hyttesadene i Parken ved Gaarden, med en anden at plukke de bedste Æbler i Herremandens Have, og med den tredie at fælde Træ i Skoven. Han lagde endnu til, at mange i Drby bar Skjorter af det Lærred, de havde stjaalet af Blegen ved Herregaarden.

Junkerens spurgte om han kunde navngive dem, som saaledes havde rapsset, og torde staae ved hvad han havde sagt.

Mikkel sagde strax ja.

Junkerens tilgav ham hvad han havde forbrudt, og sagde: at I er paa den rette Vej til Forbedring, det slutter jeg af Jer Bekjendelse her, og af det Vidnesbyrd Niels giver Jer; men hvorledes faaer man saa mange ondartede Menneſker, som der er i Drby, vante til en vedre Leveorden og større Sædelighed?

Mikkel svarede:

Menneſkene bindes ved saa mange tusinde Traade til deres engang vante Levemaade; for at faae dem til at forandre denne, maa man skjære alle disse Traade over, og binde dem med ny, som kan trække dem til den modsatte Side.

Bræbe følte, at Bemærkningen var meget sindrig, og at den indbefattede Reglerne for den Kunst at lede Almuen til at skjonne paa sit eget Bedste.

Han sagde Mikkels Farvel med en vis Agtelse for ham, som man kan finde sært nok, aldenstund Mikkels var en Mand, som blot Hændelse syntes at have friet fra Bremerholm.

Mere om Synderen Lars Brems i Præstens Hus.

Præsten kunde ingen Vej komme med ham. Han havde slet ikke Sands for andet end de blotte dyriske Følelser. Han gjorde store Djne, hvergang Præsten begyndte at tale om Gud, som om det var et Paa-fund for at plage ham. Præsten spurgte ham engang, hvad han egentlig trøstede sig ved, naar han skulde dø? Han svarede: han vidste ingen anden Trøst end denne, ikke at tænke derpaa; lidt efter lagde han til: det gik vel ikke ham værre end saa mange Andre, der ikke vare bedre end han.

Engang lod han ham komme hjem til Konen. I sin Kummer og Glendighed var hun tvet til den kloge Mand, Truels. Han gav hende af sine stærke Draaber, og sagde: de river og brænder nok paa Tungen, men saa gjør de og, at Sygdommen brækker sig. Han havde Ret: De brændte som Ild i Halsen, og Sygdommen brak sig; men hun faldt i Tæring, som forkortede hendes Dage.

Aftenen da hendes Mand kom hjem til hende,

var det bedre med hende, end det havde været i nogle Dage; hun fortalte ham nu alt, hvad der var passeret i den Tid, han havde siddet i Præstegaarden, og hvorledes hele Byen havde spottet hende i sin Ulfke, undtagen Gertrud, Espen, og Hans Uro, som havde tjent hende i hvad de havde kunnet.

Han svarede hende saa godt som intet, og engang sagde han: Det lader, som om Du dog ikke har haft det saa meget haardt, da Du gider snakket om 'et. Hun svarede: ja, naar jeg ikke længere gider bruge Munden, saa trænger jeg ikke til Noget mere.

Da hun fortalte om Hunden, da ligesom vaagne hende han, og spurgte nøje om alle Omstændigheder.

Stakkels Tyrk stod den første Nat og tudede uden for Præstegaarden saa stærk, at Naboerne vaagne derved, og troede, det var Forvarjel for en Ulfke. Hun maatte nu binde Hunden. Da han lugtede, at hans Herre var kommen, kom han slæbende med Hundehuset og Lænken, og stræbde paa Døren. Lars Brems gik til Døren og luffede op. Hunden sprang med Lænken paa op paa ham, og af Glæde derover sagde Lars til Konen: der er dog ingen i Verden mig saa tro som min Tyrk.

Hun svarede: Du har heller aldrig vist Noget Tiendeparten det Gode som ham.

Saaledes gik den Nat. Konen blev Dagen derpaa slettere, og han brød sig om ingen Ting. Da Præsten spurgte ham: hvorledes det var med hendes Helbred? svarede han: Jeg veed ikke stort deraf; det er hendes gamle Svaghed.

Afbildning af menneskelig Sammer.

Imidlertid gif de 14 Dage, han skulde være i Præstegaarden, forbi. Da Tiden var forløben, sagde han engang til Præsten, at han næsten lige saa gjerne vilde nok engang føres til Galgen, som saaledes staae aabenbare Skrifte i Kirken.

Præsten fortalte paa den bestemte Dag hans ovenanførte Levnet og Idrætter. Han søgte især at gjøre opmærksom paa, hvor elendig han virkelig havde levet, i hvor rig, mægtig og anseet man end holdt ham at være.

Uf Alt, sagde han, som kan gjøre et Menneske Livet behageligt, og berolige Gemyttet, nød han intet. Hans Fader havde indtil sin Dødsdag intet større Kors end den rige Søn. Hans Kone kastede aldrig sine Dine paa ham, uden at den Tanke slog hende: han kommer aldrig rigtig af Dage.

Hans eneste Barn, en sygelig men godlidende Dreng, sagde paa sin Dødsfeng, at intet smertede ham saa meget som den Tanke, hans Fader blev ikke salig.

Fattig Folk skjælvede for ham, naar han kom. Alle hadede og frugtede ham.

I nogen Tid var det ham rigtig nok det Samme. I det dyriske Livs Tummel og Sværm, som han førte, da, saa længe alting gif ham efter Ønske, var hans Hjerte roligt.

Men den Tid, da han saaledes gif hen som et Dyr, var snart forbi.

Hans Kræfter svækkedes før han var 40 Aar.

Han plagedes af Hovedpine; for at stille den badede han Hovedet i Brændevin. Men med Brændevinen kunde han ikke saa let blive Herre over Sygdommen, som over Bønderne i Orby.

Der satte sig Bærl og Brud i hans Knæ, og han maatte i nogle Uger gaae ved Krykker. Det gjorde hans Myndighed nogen Afbræk. En Lædefoged, der gaaer ved Krykker, har man ikke den Frygt for, som for en, der staaer paa sine sunde Fødder.

Der var ingen Marv i hans Ben. Klæderne hængte paa ham som paa en Stage; det eneste han endnu kunde, det var at bruge Munden.

Siden hændte det sig, at der kom Ild løs i hans Gaard og den brændte af.

Uagtet han saaledes havde lidt Tab paa Sjæl, Legeme og Formue, vilde han dog endnu bestandig have Anseende af at være den samme Mand som tilforn; men det satte ham kun mer og mer tilbage, og han blev tilsidst endog forlegen for at bestride sine Udgifter. Denne Mangel var saa utaalelig for hans vilde, voldsomme Hjerter, at han forlænge siden havde taget Livet af sig selv, om han havde turdet; men han var ligesaa bange for at dø, som kjed af at leve.

Saaledes sank han alt dybere og dybere, indtil at begaae hine Handlinger, som bragte ham under Galgen.

Det var saa omtrent det Synspunkt, fra hvilket Præsten forestillede Menigheden hans Levnetsløb.

Om hvorledes en god Landsbyfskole skal indrettes.

Brabe var tilligemed Glud overbevist om, at Kundskab om og Evne til at erhverre sig Ejendom, efter den Lejlighed som gaves dertil i Orby, maatte være Hovedsagen ved den Skoleindretning, som de havde i Tanke; og de vare enige i, at slige Indretninger maatte man kunne komme paa Spor efter hos dem, som i at passe deres Dont og opdrage deres Børn udmærkede sig fremfor de andre i Sognet.

Præsten nævnte dem i saa Henseende en for sit gode Agerbrug og sin store Arlsgaard berømt Mand, navnlig Jørgen Pejrup; men han erindrede dog tillige, at man Mar ud og Mar ind aldrig saae ham i Kirken, og at han og hans Folk om Søndagen under Tjenesten passede deres Arbejde som om ingen Ting var.

I Henseende til en Husmands Agerbrug og Husholdning nævnte han Gertrud, og sagde: Ingen forstaaer at faae saa Meget ud af saa Lidt som hun, og hendes Børn arbejde saa vel i Mark som hjemme med lige Lust.

Hvad større Drift og Handel angik, saa roste han Hørvælsmanden, og om ham sagde han: Jeg begynder nu at mærke, at han er en af dem, som jeg til min Skade har taget fejl af; jeg veed, at han foragter mig, og siger, at jeg er til Mar for Alle. Vist er det, at jeg har været det for Mange, og han er

det ikke for Nogen. Fra intet har han arbejdet sig op til at være den rigeste Mand i Sognet, og med en Haardhed, som jeg gys'er ved, skuer han dybt i Menneſkets Jnderſte. Naar han taler med mig, kan jeg ikke andet end jeg maa give ham Ret; men hans Planer ere udenfor min Synskreds. Alt ſaa gaaer det ud paa Arbejd og Bindſkibelighed, og jeg er kun Præſt.

Pejrupsmanden, der overdriver Sagen.

Bræbe ſkyndte ſig med Middagsmaden; han vilde endnu ſamme Dag alle tre Stederne hen.

Præſten og Glud fulgtes med ham. De kom forſt til Pejrupſmanden. Han ſagde dem, at naar han ſkulde ſige rent ud, hvad han mente Skolevæſenet angaaende, ſaa gav han gjerne hundrede Daler for, at hans Børn maatte ſlippe fri for at gaae i Skole.

For Bønderbørn, ſagde han, er Mark og Eng, og Stald, og Kornlade den beſte Skole. Læſeſkolerne proppe dem Hovederne fulde af det, ſom er dem ligesaa nyttigt ſom det femte Hjul til en Vogn, og det, ſom de ſkulde vide, ſiges dem ikke et Ord om. Jo mere de har lært i Skolen, jo mindre tænke de paa Algeren, naar de ere i Marken, eller paa Kreaturet, naar de give det at æde.

Herrerne gav ham Ret i, at ſligt kunde være en

Følge af flette Skoler, men de vilde gjøre ham det begribeligt, at det kunde være og blive anderledes. Han lo, og sagde: af al Tidsspilde er ingen værre end den at tage Bog i Haand.

Hans Formening var ikke efter deres Hoved, dog blev de hos ham, og fandt ogsaa her, det Glud saa ofte i sit Liv havde lagt Mærke til, at hvo der i sin Wandel hænger ved noget Fast og Meest, nærmer sig derved alt andet, hvad ret og godt er, selv endog det, som han synes at bestride, og det ofte mere end han selv troer.

De besaae hans hele Fremgangsmaade, saavel i Marken som hjemme, og det saa meget desto mere grandt, som de ved hans Tale vare blevne gjorte opmærksomme paa ham. Hans Sæd stod i Sandjord grønnere, end andres i Muldjord; de slaaede Enge vare fede Græsgange; Furerne efter Ploven vare som støbte; i Kjelderer var Overflod af Frugt og Mælk; alle Kister tilpakkede med Linned og hjemmegjort Tøj. En Dreng paa ti Aar rakke Korn af saa rask, som en Karl paa 24.

Alle vegne sporedes Velstand; men kun Kreaturene glindsede.

Enhver, der foretog sig Noget, stod det saa godt i Hænderne; og Alt, lige til Nødningen, var indrettet uforbederlig.

Men naar Herrerne vilde tale med Børnene, løb de først langt bort, bleve saa staaende og lo, som om de vare Børn af Vilde.

Faderen saa det og sagde til de Fremmede:

Imellem Aar og Dag see de aldrig Nogen som ej har Træsko paa ligesom de selv; men jeg er vel tilfreds med, at de ere bly, og ikke taste enhver an som næsvise Kjøbsteddreng.

Man kunde ikke kjende nogen Forskjel paa Bar-
net i Huset og Tjenestedrengen; men man saae, at de alle befandt sig vel. Det er heller ikke andet muligt; Alt hvad de behøve, sund og god Kost, saae de i Overflodighed; og har intet Begreb hverken om Lædighed, Lediggang eller Lidelighed.

Da Manden saae, at hans Fremmede med saamegen Agtsomhed betragtede alle hans Indretninger, og ikke tog ham det ilde op, at han havde sagt dem imod, begyndte han ligesom at blive mere godmodig, og da de gik bort, gav han dem sin Haand og bad dem ikke tage ham sin Driftighed ilde op.

Glud rystede venstabelig hans Haand og sagde: min gode Mand! vi tør ikke være bekjendt at tilstaae al den Sandhed, der laae i Jer Ord.

En Mand som man ikke venter at finde i en Landsby.

Fra ham gif de til Hørvælsmanden Christen Holm. Han havde været et fattigt Barn, som en gammel Mand, der ingen Børn havde, formedelst hans Skikkelighed og Ordentlighed havde fattet den Godhed for, at han først lod ham gaae i Regne- og Skrive-

Skole, og derhos lære at binde Hoser, og derpaa søgte at gjøre ham begribeligt, hvormeget han ved Flid, Bindstibelighed og god Opførsel nu var istand til at gjøre sine Medmennesker.

Men til Uheld traf Christen Holm med sine gode Anlæg og den bedste Willie ind paa den Tid, da den gamle Herremands og Lars Brems's Udsærd forvoldte den Forvirring, Lidelighed og Anggesløshed paa Godset, at Christen ikke kunde være Andre end sig selv til Nytte.

Denne Christen Holm var naturligvis ikke findet saaledes som Jørgen Pejrup. Han fandt ingen Lykke paa Jorden, som kan lignedes ved den at kunne regne og skrive. Da Brabe spurgte ham om, hvorledes han troede man burde bære sig ad for at gjøre Orby Sognesolk velhavende og formuende, udbredte han sig udførlig om Vigtigheden af en Skoleindretning, hvorved Børnene hele Dagen vare fra deres saa dybt forfaldne Forældre, og i et til huslig Flid og Fabrikfortjeneste indrettet Værelse kunde vænnes til alt det som et Barn nødvendig maa kunne og forstaae, naar det, uden at eje andet end de bare Hænder, skal kunne bane sig sikker Vej til godt Udkomme.

Men fremfor alt paastod han, det var nødvendigt, tidlig at venne Barnet til at spare og at lægge en Skilling hen, for at, naar det var bleven stort, det da kunde have Noget mellem Hænder til at begynde at holde Hus med.

Brabe. Men lader det sig tænke?

Holm. Et Barn som er vant til at røre Hæn-

derne, kan, fra det er syv Mar af, fortjene ugentlig ti, tolv a fexten Skilling. Lægger man nu deraf først to og siden fire Skilling i en Sparebøsse hver Uge, saa er Barnet, inden det er en Snes Mar gammelt, Ejer af et Par Snesse Daler.

Brabe. Men vil Forældrene ikke lægge Hindringer i Vejen?

Holm. Jeg, som en Begynder i min Næringsvej, havde kunnet faae Sagen i Gang, naar Lars Brems og det Herskab, vi da havde, havde lidt det.

Brabe. Men jeg?

Holm. De har ti Gange flere Midler i Hænde til at udføre saadan en Plan, end som jeg

Brabe. Hvorledes det?

Holm. Lov kun et Barn som til sit tyvende Mar lægger sig fyrretyve Daler til bedste, at det skal faae et Hus med nogle Skjepper Land uden Fæste og uden mindste Afgift. Landvæsenet er den eneste Næringsvej, som Mængden i Almindelighed maa give sig af med, og de maa ledes til først at eje et Par Faar og et Par Bistader, saa en Ko, saa et Hus med en lille Tofte, og endelig en stor Gaard paa sex a otte Tønder Hartkorn.

Han overtlydede Brabe om, at naar den Fattige ved Husflid og Hørspinden fortjente saa meget, at han derved banede sig Vejen til den hæderlige Bondestand, saa vilde det ogsaa hjælpe til med Algerbrugets Opkomst og Forbedring.

Hans Tale gjorde saa meget des større Ind-

tryk, da han selv var et levende Bevis paa Rigtigheden af hans angivne Plan. Han var paa den Maade selv kommen til Velstand. Han havde først været Husmand, og ejet en Kaalhave med et Par Bistader og nogle Frugttræer; derpaa havde han kjøbt sig et lille Sted med noget Jord til, hvorpaa han kunde holde 2 Heste og 4 Køer; og nu var han Gjer af den bedste Gaard i Sognet.

Han skammede sig heller ikke ved at tilstaae, at han havde i sin Ungdom været saa fattig som en Kirkerotte; han havde ikke syntes om, at Brabe havde gjort Frants til Ladefoged, og havde ikke store Tanker om Brabes Skjønsmhed, men traf stundom paa Smilebaandet ved et og andet Ord som Brabe lod falde.

Hans Søster derimod var ganske indtaget af Brabe. Saa længe hun havde levet, havde hun aldrig gjort sig noget andet Begreb om en Herremand, end saadant et som de Bilde bar om vor Herre, at han er den som tordner.

Nu saa hun her en som var høflig og godliksom og saa ligefrem, at hun viste ham alle sine Indretninger ved Spinderiet og Bævnningen, og kom til at fortælle, hvorledes det var fremspiret og var voret til fra en ganske ringe Begyndelse, og hvorledes hun for 30 Aar siden havde gaaet for hver Mands Dør og tigget. Jeg erindrer mig, sagde hun, det endnu ganske grandt, hvordan det gik mig engang paa Gaarden. Det var den strænge Vinter Anno fyrretyve, en af de Dage, da det frøs allerstærkest. Det traf sig, deres Bedstemoder saa ud af Bindvet, ellers var

jeg frossen ihjel. Hun kom i sin Pelts med en Stof i sin Haand ned af den store Trappe. Jeg havde lagt mig ved en Stabel Brænde, som stod i Borgergaarden, og var næsten stiv af Kulde, da hun kom og hjalp mig op. Herre Gud! hvad der var et godt Hjerte i den Kone! Hun lod mig klæde fra Top til Taa, og blev den hele Tid hos mig. Hun satte en lille Dreng, som hun lod til at holde meget af, ved Siden af mig paa Skorstenen, og formanede ham til at vise Medlidenhed mod alle Trængende.

Brøge blev inderlig rørt; det var det allerførste han fra sine Barndomsaar kunde erindre.

Hans Bedstemoder hentede ham ned fra sin Informator og sine Bøger, satte ham hos det fattige Barn, viste ham dets hele Elendighed, og sagde til ham: Kjære Carl! jeg er gammel og bliver ikke længe hos dig; men tænk paa mig, der forestaae ingen gode Tider. Man bryder sig kun søje om, om ens Underhavende forkomme af Nød og Elendighed. Men naar det engang bliver dit, saa vær du anderledes. Lad heller disse gamle Mure falde ned, end at Folk paa dit Guds skulde komme til Gaarden i saadan ussel Tilstand som dette stakkels Barn.

Hvad et eneste dueligt og ordentligt Menne-
ske er istand til at udrette til sine Medmen-
neskers Gavn.

Fra Christen tog Brahe og hans Følge hen
til Gertrud.

Gertrud havde, fra den Tid hun havde lovet
Espens døende Moder at tage sig af Espens Ting,
været som en sand Husmoder i Huset.

Da hun, Morgenens efter den Glædesdag da
Junkeren havde givet dem Tøsten tilbage og den her-
lige Ko, traadte ind ad Døren, laae Børnene endnu
i Sengen, deres Pjalter omkring paa Gulvet, og
Ratten sad i Grødgryden paa Bordet. Faderen var
i Købhuset for at malke Koen; men han vidste ikke
hvorledes han skulde bære sig ad, og var bange for
at røre ved Koen.

Gertrud tog Spanden, malkede, og sagde: det
gjør hende ikke ondt.

Han stod der i Møg over Anflerne, med
Haaret hængende ned i Djnene, og Hænderne næsten
burkne af Snavs, og i denne Tilstand siger han til
hende:

Åh, Herre Gud, Gertrud! hvor jeg nu er et
lykkeligt Menneſke!

Gertrud vidste neppe, om hun skulde lee eller
græde. — Det mangler der meget i, sagde hun, at
du kan kaldes lykkelig.

Han studsede, og saae paa hende som den, der ikke forstod hvad hun vilde sige dermed.

Hun forklarede sig nøjere, gjorde ham opmærksom paa hele hans usle Forfatning, og opmuntrede ham til at indføre en ganske anden Levemaade end den, han i sin Armod havde vant sig til.

Nu klædte hun de Smaa i deres Pjalter, tøed og fjæmmede dem alle, og hjalp til med at rydde op og gjøre rent i det sorte, forrøgede Bærelse.

Da hun gif bort hen imod Middag, bad hun Børnene, at de om Estermiddagen vilde komme hen til hendes Børn. De kom strax de havde spist, og mente nu, at hendes Børn paa Djeblikket skulde staae op fra deres Høkke, og give sig til at lege med dem.

Det gjorde de ikke. De vare venskabelige og talte med dem, men rejste sig ikke, og bleve ved deres Arbejde. Espens Børn maatte staae ørkesløse og see derpaa, saa Tiden faldt dem meget lang. De kunde ikke engang vinde Garn.

Da det begyndte at mørkne, satte Gertruds Børn Høkkene tilside, lagde Hørren og Garnet fra sig, og nu med deres Fremmede ud i Marken.

Men Espens Børn forstod ikke engang at lege. Tørnene rev de dem paa, og hvor de saae en Pyt Vand, saa pjaskede de deri.

Da de kom tilbage, fortalte Gertrud dem, hvor meget hendes Børn ugentlig kunde fortjene med deres Spinden, og viste dem hvers Sparebøsse især, hvori der ugentlig henlagdes en vis Penge af Fortjenesten.

Synet af disse Skillinger bleve de saa indtagne af, at de lovede hende, de ogsaa vilde lære at spinde.

De stakkels Børn drømte den halve Nat om intet andet end Sparebøsser, det ene fortalte det andet, hvad det saa vilde købe for det de fortjente, og om Morgenens tidlig sprang de hen til Gertrud og satte sig ved de ny Kofke, som hun havde anskaffet til dem.

Men deres Glæde var ikke af stor Varighed, De havde aldrig haft Naal eller Traad eller nogen Sort Arbejde i deres Hænder, og selvfølgelig faldt enhver Ting dem tung. Neppe var en Time gaaet, før de sagde, de ikke kunde lære det; saa græd de, og de gik om Middagen hjem i den Tanke ikke at komme igjen.

Men Gertrud havde taget det Løfte af Faderen, at han ikke skulde tilståde dem at skulke, men holde dem til Stadighed ved det begyndte Arbejde. De maatte selvfølgelig derhen igjen; de gik trevne og vrangvillige, og at slide og være bestandig sysselsat kom dem endnu mere utaaleligt for end den første Dag. Det kom dem for som om de vare i Arrest, og de pønsede kun paa at slippe snart derfra. Gertruds Taalmodighed, og hendes Børns Venlighed mod Espens, overvandt alle Vanskeligheder. Ved Øvelse blev Arbejdet lettere, de skammede sig ved deres Banart og modtog nu Gertruds Anvisning til Flid og Ordentlighed, som den største Godhed og Belgjerning.

Hendes Belgjerninger strakte sig ogsaa til Faderen.

I de første Dage var det ham en stor Plage, at Børnene altid kom grædende hjem og sagde, de ikke kunde lære at spinde. Det skar ham ind i Sjælen, at den ældste Datter om Aftenen, da hun med al Magt vilde sætte det igjennem, at hun den følgende Dag maatte blive hjemme, sagde ham lige i Øjnene: I er selv Skyld i, at vi nu maa døje al den Fortræd; hvorfor har i ikke ladet os lære Noget før vi blev saa gamle?

En hel Uge igjennem gav de ikke Faderen et godt Ord. Det gjøs i ham hvergang Kloffen slog tolv om Middagen, eller naar det begyndte at mørkne.

Af! der gives ingen skrækkeligere Følelser, end en Faders Følelse, der i sit elskede Barns Afsyn læser Ringagt og Bebrejdelser.

Saa snart Gertruds Formaninger til Ordentlighed og Skikkelse begyndte at virke paa deres Hjerter, saa førte de sig ogsaa bedre op mod deres Fader; derved lettedes en tung Sten fra hans Hjerte. Han saae, at de kunde blive lykkelige, og derved fik han Mod og Styrke til selv at stræbe efter at faae alle sine Ting i Orden.

Han hvidtede sin Stue, og kjøbte af en Bissefræmmer syv Billeder til at hænge paa Væggen. De forestillede den hellige Familie, Christus paa Korset, Christian IV. Kongen af Preussen, Tordenstjold, Drakenberg, og Norcross.

Gertrud frier for Espen.

Da Gertrud mærkede, han begyndte ret at komme i Orden, at faae net hos sig, og blive et Menneske igjen, tænkte hun ved sig selv: det skulde Mette Mortensdatter see. Mette gif engang der forbi; hun kaldte udaf Bindvet paa hende. Mette kom, og gjorde store Sjine, da hun saae den Forandring her var foregaaet. Men hvad dog alting her seer nu ganske anderledes ud! sagde hun adskillige Gange.

Gertrud viste hende den ypperlige Ko i Kohnuset. Mette gif hen til den, skappede den, og sagde: det maa være en Glæde at malke saadan en Ko! Derfra gif Gertrud med hende ud i Toften, at hun kunde see den herlige Eng. De kom igjen tilbage ind i Stuen og fandt Børnene, som hun tilforn havde seet i deres jammerlige Forsatning, næsten lige saa ordentlige, pæne og skikkelige som Gertruds Børn. Gertrud taler om Børnene, tager den lille Slut paa 4 Mar, og leverer hende: hun siger, det er ret en Engel. Nu udbryder da Gertrud: Dersom kun de slakkels Børn havde dem en Moder igjen!

Med et faldt det Mette ind, hvad Gertrud tænkte. Strax blev hun blodrød og leverede Gertrud Barnet tilbage.

Hvad er der? sagde Gertrud. — Ah! Intet. Jeg synes kun, det er paa tide jeg gaaer.

Gertrud. Tog du det af det jeg sagde?

Mette. Jo men!

Gertrud. Det er dog vist at Børnene trænge til en Moder.

Mette. Det tykkes jeg ikke.

Gertrud. Hvorfor ikke?

Mette. Du er dem saa god som en Moder.

Gertrud. Na, Snak! — I sin Forfatning er han ikke saa slet, et Parti.

Mette. Der er dog en hel Aede Børn.

Gertrud. Der er kun 7.

Mette. Ikke fler?

Gertrud. Og han er saa hjertelig god.

Mette. Og ung —

Gertrud. Det siger jeg ikke just, men dog seer han nu ikke saa gammel ud.

Mette. Ja saa! Men jeg maa til at gaae. Farvel!

Gertrud. Skam dig, at gaae, uden at sige Børnene Farvel.

Hun siger Farvel til Børnene ind ad Stuedøren, og siger til Gertrud, hørte du jeg sagde dem Farvel!

Gertrud. Og naar du kommer her igjen, siger du nok: Guds Fred!

Mette. Ja, naar jeg kommer igjen —

Dermed gif hun, og Gertrud syntes ved sig selv, at der var gjort en god Begyndelse til Frieri for hendes Egen.

Almueopdragelse læres af en Bondetone.

Brabe, Glud og Præsten vare blevene opholdte saa længe hos Christen Holm, at det blev Aften, og de kom ikke til Gertrud før Morgenens derpaa.

De havde om Natten overvejet Mandens vidt-omfattende Plan; men det Forslag, at tage Børnene fra de ryggesløse Forældre, og hele Dagen igjennem holde dem i en Arbejdsskole, og derved forberede dem til deres tilkommende Bestemmelse, forekom dem at være umuligt at sætte i Værk.

Eysfælsatte med Forestillingen om Sagens uoverstigelige Banskkeligheder kom de ind i Gertruds Stue.

Alle vilde til at rejse sig. Brabe vinkede og bad, de skulde blive ved deres Arbejde.

De Fremmede kjendte ikke Espens Børn igjen.

Brabe blev forundret. Det Syn svævede for hans Øjne, hvorledes han havde seet dem som halvbilde i deres grønlandskagtige forrøgede Stue, og nu vare de i en Tid af 3 Uger blevene saa menneskelig dannede, at man neppe mere kunde gjøre Forskjel paa dem og Gertruds Børn.

Han ansaae dem som en Førstegrode af sin forbedrede Almueopdragelse.

Lieutenant Glud kastede sine Falkerøjne som et Lyn snart paa et Barn snart paa et andet, snart paa et Slags Arbejde snart paa et andet.

Jo mere han saa, jo dybere Rødder i hans Hjerte slog den Tanke: hun har udrettet og fuldført

det vi lede efter; den Skole vi gaae og gruble paa, den er hos hende.

Nu var han overbevist om Mueligheden af en Skoleindretning, der i alle Henseender kunde svare til Christen Holms Fordringer.

I Begyndelsen herskede en Tausked som grændsede til Uerbødighed. Endelig sagde Brabe til Gertrud: Hvorledes har Du i al Verden baaren Dig ad med disse Børn, at Du i den Tid har kunnet bringe dem saa vidt?

Glud udbrod ligeledes: Sig os dog det, hvorledes har Hun sig ad?

Gertrud vidste ikke, hvad hun skulde svare paa dette Spørgsmaal. Men de spurgte i saa venlig og kjærlig en Tone, at hun endelig svarede: en Smule Tvang maa der rigtig nok til.

Det er begribeligt, sagde Glud; men man mærker dog slet ingen Ulyst hos dem; alle saa ere de muntre.

Gertrud. Ja, saaledes har det ikke just været altid.

Glud. Ja, det havde ogsaa været umuligt.

Gertrud. I Førstningen vare de trodsige, og vilde med al Magt ikke bekvemme sig til at rette sig efter min Husstif.

Glud. Naturligt; det forstaaer sig, at I fik Børnenes Brede.

Gertrud. Ja, og det i høj Grad; og Faderen havde ogsaa sin Ulykke med dem.

Glud. Men nu har det vel alt forandret sig.

Gertrud. Ja, Guds Sketak!

Glud. Men det undrer mig, at det gik saa gesvindt.

Gertrud. Saa gesvindt gik det just ikke. Jeg kan endnu see deres sure og fortrædelige Mine; de troede, jeg var den slemmeste Kvinde paa Jorden og at jeg gjorde dem stor Uret.

Glud. Men, hvorledes fik I dem de Tanter ud af Hovedet?

Gertrud. Naah, som det plejer at gaae; et Menneske spretter og gjør Modstand imod et og andet, naar det mærker, det ingen Begne kan komme med sin Gjenstridighed, saa giver det sig tiltaals.

Glud. Ja, men med en Mismod, som jeg her ingen Spor seer til.

Gertrud. Den har jeg ogsaa stræbt at forebygge.

Glud. Hvorledes det?

Gertrud. Jeg skaffede dem saa megen Fornøjelse, som der stod i min Magt, og da Arbejdet begyndte at blive lettere for dem, og deres første Bitterhed havde lagt sig, saa tog jeg ogsaa Bibelen og Religion tilhjælp.

Glud. Hjælp det noget?

Gertrud. Ja, det er jeg overbevist om. Saa fage de begyndte at have den Tanke, at Gud forlangte det Samme af dem som jeg, saa gav de efter.

Glud fandt i det Hele hendes Fremgangsmaade højst mærkværdig, og bad hende, forklare hvorledes hun egentlig bar sig ad med at forene Læsningen og Arbejdet eller Brødfortjenesten med hinanden.

Det gjorde hun da Medde for. Børnene læste,

regnede, og lærte udenad uden at standse saa meget som det ringeste i deres Arbejde, og dette blev derfor alle Dage lige saa godt.

Han spurgte saa Gertrud, om hun mente, at det som gif an med tolv Børn ogsaa kunde sættes i Bærk med tredive og fyrretvne.

Hun svarede; hun kunde ikke skjonne rettere end at det lod sig gjøre; hun lagde til, at en Kone maatte der være i slig en Skolestue.

Da Glud spurgte hende, om hun vilde være ham behjælpelig med at indrette slig en Skole, lo hun og sagde: Ja, hvorfor ikke! Men da hun saa, at det var hans Alvor, undskyldte hun sig, og sagde, at Husbonde vidste nok, at hun ikke kunde paatage sig det.

Brabe anmærkede da, at den Ting laae ham usigelig paa Hjerte, og at han gjerne ønskede det kunde skee.

Da sagde hun, naar saa var, saa vilde hun heller sætte alt andet tilside, det var ikke mere end hendes Skyldighed.

Nej, sagde Brabe, mere end du kan bestride, skal du ikke tage dig paa.

Hun sagde, hun kjendte en Pige, som hed Margrethe, der overgif hende i alt, hvad der gaaer ud paa Arbejdsdrift og Opdragelseskunsten, og som nok vilde staae dem bi; Glud havde intet derimod.

Forslag til Sparebøsser.

Bræbe blev det meste af Ugen i Orby; paa det han kunde lære at kjende deres hele Bæsen fra Grunden af, og ret vide, hvad der tjente til deres Færv. Da han havde indhentet nøje Kundskab om alting, saa først begyndte han at rykke ud med de Understøttelser og Haandsrækninger som han havde tænkt at ville anvende til Orby Eogns Opkomst; somme Mænd gav han Bistader, Andre unge Pøder af sin Træskole, nogle Husholdninger forsynede han med nogle Faar, og saa fremdeles.

Han holdt i den Anledning en passende Formaningstale til de Trængende, som modtog hans Gave, og blandt andet sagde han tilsidst følgende: Kunde jeg kun bringe det dertil, at ethvert af Jeres Børn, naar det er bleven fuldværent, kunde være vis paa at være Ejer af nogle Skillingen til at sætte Bo med.

De Fattige saae paa ham, og taug.

Han blev ved: J troer vel, at det er umuligt, og det var dog saa let gjerligt. Dersom J ansporede Ederes Børn til større Flid, og saa af de serten til tyve Skilling som hvert Barn ugentlig kan fortjene, lægger et Par tilside brer Uge, saa kan J let komme saa vidt, at det før sit tyvende Aar har et halvhundredede Daler liggende.

Det syntes de var umuligt.

Men Bræbe lag e til: ethvert Barn, som paa denne Maade sammensparer en Capital, vil jeg i sin

Tid stjøde et Hus og en Tønde Land til evig Arv og Ejendom.

Da Mændene hørte det, saa forekom det dem ikke længere umuligt.

Den ene sagde da til den anden; man maa smede medens Jernet er varmt; det kan være hundrede Aar, inden en Herremand falder paa at give saadant et Løfte.

Nogle hvilede til deres Børn, og spurgte, om de ikke nok, for at faae fri Jord uden nogen Afgift, vilde spinde et halvt Pund mere om Ugen?

Børnene sagde ja, og vare nok saa glade.

Om Hindringerne mod Brabes Plan at hjælpe de Fattige paa Benene.

De store Gaardmænd bleve misundelige, og de fortrod paa, at fattige Husmænds-Børn fik Fortrin for deres og bleve Selvejere. Det er dog, sagde den Ene til den Anden, vort Landgilde og Tiende og andre Afgifter som beriger Herskabet og sætter det istand til at vise saadan Gæmildhed. Det er en let Sag at skjære en bred Rem af en andens Hud.

Brabe mærkede deres Mumlén, og spurgte Frants Fredelig, hvad det var?

Han var forlegen for hvad han skulde svare, tilsidst sagde han: de tænkte paa, hvorfor deres Børn

ikke lige saa vel kunde være værdige til at faae Jord til Gje som Fabrikbornene.

Jo, sagde Brabe, det kan gjerne skee. For hvert et fattigt Barn en velhavende Bonde tager til sig og giver en god Opdragelse, skjenker jeg et af hans Børn ligesaa stor en Plet Jord til evig Arv og Gje, som det jeg har lovet dem der arbejde ved Spinderiet.

Det var ikke efter deres Kogebog. Ingen svarede noget derpaa, men indbyrdes sagde de: det er der ikke Stort skjenket i. Nogle sagde: de vilde hellere opklække et Føl eller en Kalv end et fremmed Barn; Andre sagde: en Eke mere i Fadet kan ikke mærkes, og saa kan man dog bruge dem først til at vogte Gjæslinger og siden til at drive Plov; Andre sagde: hvad forstaaer han ved en god Opdragelse, og træffer det sig saa, at Barnet dør imidlertid, hvad har vi saa for vor Umage?

De bleve enige om, at de ikke vilde besatte sig dermed, og svarede ham intet.

En Kone af en rig Gaardmands = Familie
som tænker anderledes.

Op og ned ad Gaderne var saadan Støj og Glæde blandt de fattige Børn over alle de mange Penge, som de vilde samle i deres Sparebøsser. De løb hen til Christen Holms Søster, Maria, og for-

talte hende alt, hvad den rare naadige Herre havde sagt og lovet. Den gode Pige aftalte da med dem, at de alle i en Flok vilde gaae hen og takke Junkeren, og et af det allerbedste Sæt Spind søgte hun ud for at tage med sig.

Imidlertid hun syslede med det, fik hun Besøg af sin Veninde, Nicoline, en af de rigeste Gaardmændskoner i Sognet.

Hun havde altid ærgret sig over den Hovmod og Ringeagt, som de velhavende Bønder viste mod fattige Husmænd og Daglejere, og det var hende en sand Sjælefred at see et fattigt Barn noget tilgode.

Men hun havde som oftest kun Bryderi af sin Godbhjertighed.

Da hun af Naturen havde saadant et fromt Gemvt, ligesom Maria, saa vil hun gjerne være tjenstagtig imod Alle, og naar hun troer, at Nogen skeer Uret, saa lægger hun sig desaarfag ud med Slægt og Venner, selv med sine egne Forældre, og opnaaer saa dog alligevel ikke det hun ønskede, nemlig at kunne staae den Fortrykte bi. De Fattiges sande Larm kjender hun ikke, og det er som om hun slængte sine Gaver ud i et bundløst Svælg. Selv har hun ikke af Erfaring prøvet, hvad Modgang og Kummer er, og har intet Begreb om, hvad det egentlig er som kan redde en Familie, der allerede er paa Knæerne. Derfor passe hendes Naad ikke, og hendes Understøttelse er spildt; hun bliver bedraget af dem, som hun giver Almisse, og er til Patter for dem, som aldrig hjælpe Nogen.

Hun havde hørt, hvad der var passeret og hvad Maria havde ifinde. Hun kommer derhen med et af sine Børn ved hver Haand, og siger: det Indfald, at alle Børnene gaae sammen til Junkeren, det lider jeg. Disse to skal ogsaa med, uagtet de ikke gaae i Spinde-skole, og Gudskelov ikke har det nødig.

Det blev de andre Børn glade ved, at disse to kom med dem; og Nicoline sagde:

Oh! de stakkels Børn, de see saa usle ud i de Pjalter, lad dem komme til mig i Aften, jeg skal see at faae Noget samlet sammen og gjort tilrette til dem at tage paa, naar de skal hen til Præste-Gaarden.

Om tre Præster, hver med sine Fejl.

Imidlertid Bræbe og Blud i disse 4 Dage gif omkring, næsten Hus for Hus i hele Sognet, havde Præsten saa godt som bestandig været hos den, Side 46, omtalte studse Susannes Moder Ellen, der laae paa sit Dødsleje.

Armod og Kummer, og hendes Datters Utaal-nemmelighed havde dvbt nedbøjet hendes Sind.

Der staaer i Begyndelsen af Guds Ord: i dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød. Det Sprog tænkte Præsten Naaderig, i hvis Tid hun var opvoret, aldrig paa.

Han havde intet Begreb om, at der horer Kraft og Styrke til at slaae sig igjennem i Verden, naar

man hverken vil være en Skjelm eller en Staffel, og det faldt ham aldrig ind, at Gudsfrygtighed ikke nytter, naar Uduelighed, Enfoldighed og bagvendt Udsfærd gjør et Menneſte til et unyttigt Jordens Drog.

Denne Ellen var et af hans fjæreste Conſirmationsbørn. Naar han talte om hende, ſaa var det altid med det Tilſæg: den fromme Guds-Engel.

Hun var virkelig et godt Gemyt; men tillige noget tilbøjelig til at gaae og ſukke, og hænge med Hovedet. Uagtet al den Forflaring ſom blev proppet ind i hendes Hoved, da hun gif til Præſten, ſaa blev der dog ved at være meget mørkt.

Efter Naaderig kom der en Præſt til Kaldet, ſom var lidt mere jordiff ſindet, end hans Formand; han paſſede blot ſin Uvling og ſin Tiende, gif paa Jagt, spillede og drak med tilgrændſende Herremænd, lod en gammel forſulten Student prædike for ſig, og ſaae aldrig inden Døren til ſine Sognefolk, undtagen naar der var Gilde hos nogen af de rige Ejendomsbønder i Skovegnen.

Ham talte da Ellen aldrig med.

Efter ham fik de da den, ſom nu var Præſt, og ham glædede Ellen ſig ved, da hun troede, at det dog var en ſom man kunde komme i Samtale med om Gud og Guds Ord.

Men der lugtede i hendes Stue ſom i en Evi-neſti, da hun talede med ham om Pragten i det himmeſke Jeruſalem, og hvor hans Dine faldt hen, kunde han ſee, at Mand og Børn manglede alt Tilſyn.

Han ſagde da ligefrem til hende, at Naal og

Bandsfad og Kost og Børste vare hende mere tjenlige til hendes Sjæls Salighed, end Bøger.

Den arme Kone syntes at det var at tale imod vor Herre, og hun glemte aldrig de Ord, saa længe hun levede.

Han havde vist nok Uret.

De ufskyldige Ord og Talemaader som hun fra Barns Ben af var vant til, skulde han ikke have ladet saa haant om, og ikke sammenlignet Salighed med Børste, Kost og Naal, men heller søgt at finde en Overgang fra den aandelige Fornøjelse og Tjenstelse til den legemlige Nænsning og Basten.

Nu indsaar han det, men i hans Studenteraar lærte man hebraiske og græske Gloser, og ikke hvorledes man skal omgaaes med Mennesker.

Konens Levetid gif imidlertid hen, hendes Dage henrandt, og hun stod ved Gravens Rand uden at faae Kundskab om Kilden til hendes Jammer.

Hendes nærforestaaende Død aabnede hendes Øjne. Synet af de Stakkeleer, der stod beklemte ved hendes Leje, og som, uagtet hun ikke havde været imod dem som hun burde, dog elskede hende, det rørte hende; hun kunde ikke dølge for sig selv, at det var hendes Skyld, at de vare i saa udsel en Tilstand.

Præstens Erindring om Børste og Bandsfad, som hun endnu, uagtet det var tyve Aar siden, huskede, syntes nu ikke at stride mod Guds Ord. Hun følte, han havde sagt Sandhed; men dog sagde hun endnu til ham, at han skulde have kommen med det paa en anden Maade.

Hun befandt sig nu vel ved at tale med ham, og ved at græde over sin ufornuftige Gudsfrugt, og sin forrige ubeldige Sindsstemning.

Præsten fandt, at den gode Kone nu var ganske fri for det Sandhedshad, som han for tyve Aar siden kunde troe hende besjælet af, og faldt virkelig i Forundring over, at hun med saa skjært et Hoved og kummerfuldt Hjerte ved sin Opdragelse og i sin elendige Forfatning havde kunnet vedligeholde saamegen Sands for Sandhed, og han blev paa ny opmærksom paa Følgerne af Gudsfrugt.

Han sammenlignede denne enfoldige, fejlsfulde og sletthandlende Kones godmodige Sindsstemning med den bedrøvelige Maade, hvorpaa Johan Holte for et Par Dage siden var gaaet ud af Verden.

Det var en Mand fuld af Kraft og begavet med Forstand paa Alt, undtagen paa Religion. Han var ganske følesløs i alle religiøse Anliggender, og havde nu mod Dødens rædsomme Nærmelse ikke mindste Stav at helde sig til.

Han var ikke fyrrertyve Aar gammel, da en Tæring fastede ham, uden Haab om Redning, paa Sygelejet. Præsten kom til ham. Han spurgte Præsten, hvad han vilde hos ham, man skulde lade ham ligge i Ro; han kunde ikke taale at tale.

Indtil det sidste Mandedræt paastod han, at han kom sig snart.

Kun om Morgenens, den Dag han døde, sagde han til sin Kone: Du lader saa ilde, og mener at jeg dør; naar du tænker det, hvorfor spørger du mig da

ikke, hvorledes en og anden Ting saa skal indrettes?

Hun svarede: det sørger Gud nok for. Han sagde: Nej det sørger Gud ikke for, det maa du selv gjøre.

Han vilde ikke lide, at Konen bad til vor Herre for ham. Vor Herre, sagde han, behøver ikke den Pluddren. I Nødsfald kan jeg med to Ord sige ham, hvad jeg fejler.

Da det begyndte at ralle i Halsen paa ham, da først begyndte han at bede, og hans sidste Ord var nogle Ord af en Ben.

Saaledes var den Mands Dødsleje, som Præsten i sine Tanker sammenlignede med den stakkels Ellens.

Tre gode Koner, og Datteren af en Mand som havde taget Livet af sig selv.

De 3 Fruentimmer, Christen Holms Søster Maria, Nicoline, og Gertrud, havde travlt med at faae den Børneslof i Orden og Geled, som skulde hen til Præste-Gaarden og takke Bræbe for Løftet om Ejendoms-Huse og Indretningen med Sparebøsserne.

Maria havde allerede om Mandagen sagt til Børnenes Moder, at de skulde to og kjæmme Børnene, og give dem deres Søndagsklæder paa.

Det gjorde de ogsaa, men hvad var saa disse Søndagsklæder for det meste andet, end gamle, elendige

Pjalter! Det var kun faae af disse Koner, der kunde sy et ærligt Sting, knap at de engang kunde vaske et Barn.

Saa dybt synker Mennesket, naar det Nar ud og Nar ind slet ingen Dag har til at gjøre sig en Smule tilgode, eller pynte sig paa.

De 3 Fruentimmer havde den hele Formiddag nok at gjøre med at faae Børnene ret i Skif.

Allevegne fra havde de samlet og skrabet sammen, hvor de kunde faae Noget, Sko, Strømper, Særker, og hvad det var.

Da alting var klart, skulde de til at vælge en til Majdronning, som skulde være foran, i Spidsen af Troppen, og føre Ordet til Bræbe.

De lod deres Djne løbe omkring paa Børnene som stod i Kredse om dem.

Noget affides ved en Pils stod et Pigebarn, ussel klædt, men dejlig som en blid Foraarsdag.

Paa engang faldt alle Tre's Djne paa hende og de udbrød paa engang: Jeg veed, hvem jeg vil vælge!

Det var den ældste Datter af Søren paa Bjerget, som havde stævnnet Lars Brems, der en Aften vilde gjøre Afregning med ham, ind at møde sig i Josaphats Dal, og derpaa var gaaet hen at hænge sig.

Hun stod og tænkte paa sin Fader.

Ham tænker hun bestandig paa.

Åh, han døde for hendes Skyld; thi han troede, at han ikke kunde ernære hende.

Før han gif, kom han hen til sin Barbara's Seng, trykte hendes Haand, og ønskede hende hulkende Godnat.

Barbara græd, uden at vide hvorfor. Hun pleiede aldrig saaledes at komme hen til hendes Seng. Der bares hende en Ulykke for.

Hun lukkede hele Natten ikke sine Øjne til. Saa kom hendes Moder med grædende Taarer med den Efterretning, at Fader var borte, og havde ladet Døren staae vid aaben. Barnet sagde: Jesus Christus! og skyndte sig afsted med Moderen. De ledte efter Fader; de fandt ham snart. De gav begge et fælt Skrig af sig, og daanede. Folk kom til og hjalp dem noget tilrette.

Datteren kan fra den Dag aldrig glemme sin Fader. Ved Midnatstid, naar Moderen troer hun sover trygt, ligger hun paa hans Grav.

Hele Nætter vaager hun ved den Grav. Hun havde beplantet Gravhøjen med Blomster, blaa Violter, gule Tulipaner, blegeøde Roser, og lyse, hvide Stjerneblomster, og midt paa Graven en Solsikke, som hun ofte stod og stirrede paa, naar den hældede sit Hoved efter Solen. Rundt om Højen havde hun sat Torn til Beskyttelse mod vilde Dyr, og en lang Strækning af Indgangen var tildækket med Ris og Grene, paa det intet Menneſke skulde falde paa at gaae derhen.

Alle Børnene tænkte ved sig selv: hvem mon dog blive Dronning. Hun allene tænkte ikke derpaa. Hun hørte ikke engang, at de nævnede hendes Navn. Nicoline saae, hun stod fordybet i sine egne Betragtninger, gif hen, tog hende ved Armen, og sagde: Det er Dig, som er det!

Hun ligesom raagnede af en Søvn. De stimlede alle sammen om hende og ønskede hende til Lykke.

Det gode Barn! hvor blev hun ikke tilmode! Fra den Tid, hendes Fader døde, havde hun aldrig haft den Tanke i sin Sjæl: Menneffene ere gode. Stedse var det hendes Tanke: Fader var god. Hun blev inderlig rørt, og græd.

Nicoline tog hende leende ved Haanden. Kom Dronning! sagde hun, kom, og vær munter med os, lad de misundelige Gaardmændsdøttre græde længe nok.

Hun tager hende hjem med sig, klæder hende sne-hvid med røde Baand og sætter en Krands paa hendes Hoved.

Barbara beder hende, ikke at gjøre det, og siger, det passer sig ikke for hende.

Hun svarer: See dig i Speilet, om det ikke klæder dig godt.

Hun bliver ved at bede, hun maa være fri for den Stads. Du lille Tøsse! siger Nicoline, den er ikke for din Skyld, men for at pryde Processionen og gjøre Ære af Junkeren.

Derpaa lægger hun hende de Ord i Munden, hun skulde sige til Bræge, og kommer saa pent ledende med hende, som en Brudepige med en Brud, hen til de andre Børn, som vare samlede i Marias Have.

Nu var alt i Orden og nu gik Flokken. Foran Dronningen, de mindste Børn næst efter hende, og de ældste vare sidst i Raden.

Da de skulde afsted, sagde et af Børnene:

gid vi vare vel forbi den store Gade! og de andre gjentog: ja, gid vi først vare der forbi.

Hvorfor det? spurgte Nicoline.

Børnene sagde: Der vil de vist lee af os og gjøre os Fortræd.

Nicoline betænkte sig et Øjeblik, og sagde saa: Tager min Diane med, og naar Nogen gjør Jer Noget, saa siger blot: puds! og peger paa hvem den skal pudse.

Det kom dem virkelig tilpas, at de havde Hunden med dem. Aldrig saa snart kom de ligesom de store Gaarde med de røde Stolper, før man begyndte at grine, huje og løbe efter dem, som naar en Ugle om Dagen kommer blandt andre Fugle.

Alle Øjeblik vilde Nicolines Datter, Sidse, kalde paa Diane, men altid sagde Dronningen: Nah gjør det dog ikke! Men da de kom uden for Lars Johansens, spurgte hun hende ikke længere ad.

Drengen holdt med Billie med sin Mægbovn saaledes tvært i Gaden, at de knap kunde komme forbi, og saa i det samme de gik forbi slog han Mæg paa Bognen, saa de Forbigaaende bleve overstænkede.

Hu kaldte Sidse paa Diane, viste ham Krabaten bag Bognen, og sagde: puds!

Den lille Hund jog afsted som en Windspiller og imellem Benene paa Johan, og saa som en Pil tilbage igjen. Johan smed Stene efter ham, men traf ham aldrig. Børnene stod og gottede dem over den Spøg, og over at Johan blev saa ibrig, da han aldrig kunde ramme.

Omsider, da Dronningen bad Sidse saa meget, hun vilde holde op, saa kaldte hun paa Diane, og sagde: nu er det nok. Før helmede Hunden ikke med at forfølge det man havde bidset ham paa.

Børnene fik nu Lov at gaae i Ro, og det havde de Diane at takke for.

Herremanden med et Faderhjerter, og om nogle Bøtter Tyk = Mælk.

Bræge sad i dybe Tanker paa en Græsbænk i Præstens Have, og grublede over de mange Bamskeligheder som han havde at overvinde, før han kunde opnaae sit højeste Ønske, at opbjelpe sit forfaldne Guds og skabe lutter lykkelige Menneſker omkring sig.

Han hører en Lyd, seer op, og faaer Øje paa Børneskloffen som kom ind ad Havelaagen, med den Engel foran dem.

Han blev forundret, og vidste ikke, hvad det skulde betyde, før Dronningen tiltaler ham saaledes:

Vi fattige Børn ved Spinderiet i Ørby takke af Hjertet for alt beviſt Godt; vi takke nu, vi ere smaa, naar vi blive ſtore vil vi altid gjøre, hvad Ret er, og opføre os saaledes, at I altid kan holde af os; og Gud ſkal belønne Jer Godhed mod os.

Gud lønne Jer for Eders Godhed mod os! gjentog den hele Had lige ned til Enden af Haven.

Bræge blev inderlig rørt, ſtrækker ſine Arme

ud som om han vilde omfavne dem alle, og siger: mine Børn! I kan ikke troe, hvor meget det glæder mig, og hvor kjært det er mig, at I er kommen.

Taarerne stode ham i Øjnene og han takkede Gud for denne overvættets Glæde.

Han sætter sig igjen ned paa Græsbænken, og giver sig i Snak med Børnene, som vel i Førstnningen vare noget tilbageholdne og knappe med Svar paa hans Spørgsmaal, men lidt efter lidt fik de Munden paa Gang.

De fortalte ham da om de tre rare Koner, som havde pyntet dem, og givet dem, hvad de havde paa. De viste ham deres Strømper og deres Sko. Nogle greb efter hans Stof, hans Uhrbaand, hans tressede Hat, og hvad han havde paa som glimrede, og den ene viste den anden, hvor smukt det var.

Han befandt sig saa vel i det Selskab. En Konge maa være i hvilket han vil, saa befinder han sig ikke bedre.

Han snakkede, lo og spøgede med dem, da Præsten og Glud kom til, vare Vidner til hans Glæde, og toge med ham Del i de gladeste Forestillinger og Forhaabninger om hans Planers heldige Udfald.

Børnene lod de ikke gaae hjem.

Præstekonen tog frem alle de Bøtter Tykmælk, som hun havde i sin Mælkkestue, kom Sukker og reben Brød paa, lod dem bære ud i Haven, tilligemed saa mange Stykker Mad som der vare Børn.

Brøbe fordelte Børnene ved alle disse Bøtter Mælk, han sad selv ved en, Præsten ved en, Glud

ved en, og hans Søn Carl ved en. De fik hver sin Træskee, og gav sig til at spise.

Børnene havde den hele Dag intet nydt, og det var allerede langt ud paa Eftermiddagen.

Bræbe troede da, at de vilde tage meget graadig for dem.

Men intet mindre; de spiste langsomt. Enhver holdt sig til sin egen Side i Botten, og ingen tog mere af Fløden og det øverste, end saavidt som Melken ogsaa var spist med.

De sad alle saa andægtig ved deres Mad som en god, stille Familie en hellig Aften.

Imidlertid kom Bræbes Kone og Døttre for at hente ham hjem med sig.

Carl hørte først Bognens Råsen, sprang op, smed sin Ske i Græsset, raabte: Mama! Mama! og løb hende imøde.

Alle rejste sig; Herremanden, Præsten, alle gik hende imøde.

Hun seer sin Mand, staaer af Bognen, Døttrene raabte Papa! Papa! Hun blev omringet af Flokken som raabte Mama! Mama! ligesom de hørte Carl raabe.

Hun omfavnede sin Mand, og en Glædestaare glindsede i hendes Øje. Hun vilde hos Præstekonen intet nyde uden sur Melk ligesom de andre havde faaet. Hendes Mand fortalte hende alt, hvad der den Dag var passeret, lige fra først til sidst, da de Fattiges Raars Forbedring var Noget, der ligesaa meget laae hende paa Hjerte som hendes Mand.

Efter Maaltidet gik hun bort. Hun fik en af Præstens Piger til at gaa med sig om til de tre Koner som havde foranstaltet Toget.

Amalia vilde hen at takke dem alle tre.

Pigen fulgte hende først hen til Maria, som den, der boede nærmest derved.

Maria havde just Besøg af adskillige Husmænds-Koner, som vare komne for at takke hende, da de havde seet, hvor kjærlig og venlig Herremanden havde taget mod deres Børn. Hun var omringet af disse Koner, saa hun ikke blev Amalia var, før denne stod tæt ved hende, gav hende sin Haand, og taltede hende for den Godhed og Kjærlighed, hun havde vist imod de Stakkels Børn, og for den Tjeneste, hun derved havde gjort hendes Mand.

Dette var mere end tilstrækkelig Belønning nok for Maria.

Hun skjælvede, da Fruen rakte hende sin Haand.

Amalia var munter, satte sig ned paa Bænken, tog hende atter i Haanden og sagde: Sid ned her ved Siden af mig, og fortæl mig, hvorledes du nu lever, og hvem disse gode Koner er, som ere hos dig.

Maria sagde hende, at det var de Børns Mødre, som vare henne hos Præstens.

Konerne begyndte paa at ville takke det naadige Herfskab.

Hun vægrede sig ved at modtage deres Tak. Takker Marie! uden saadanne Medhjelpere kan Herfskabet ingen Ting udrette.

Maria gjør Indbendinger og siger: For Guds

Skuld! er det at tale om? Men Amalia svarer: Det er som jeg siger. Og det er naturligt. I er her paa Stedet og seer Tingene som de ere, isteden for at vi maa lade os dem fortælle af Andre.

Hun takkede nok engang, da hun gif, og bad hende hen mod Aften at træde inden Døren til Præstens. Saa gif hun til Nicoline.

Hun var just bestædt i megen Vaande. Hendes Moder havde i to Timer skjændt og larmet, fordi hun havde taget sig af Børnenes Narreoptog, ja endog hos sine Søstre laant Sko og Strømper og Særker til de Fattigste blandt det Tiggerpæl.

Dykkes du, sagde hun til Datteren, at det ikke er nok med, at du selv fører dig saa slet op, at du ogsaa vil have dine Søstre i Ledtog med dig? At Christen Holms Søster giver sig af med de Unger, og hjælper dem tilrette, det lader sig begribe; hun er selv ikke kommen af Bedre; men at du, i den Stand du er i, vil lade dine Børn komme i Flokken med disse Stodderunger, og gjøre Familien den Skam, det er saaskam! uforsvarligt i højeste Maade. Hvad godt gjør vel den Nar Herremanden dig eller dine Børn? Men det er altsammen for at drille mig; du veed, at du ved saadan Opførsel kan ærgre Livet af mig; men gjør det kun længe nok! Læg mig kun i Graven! den Tid kommer nok, at du tænker paa din Moder, og kommer til at indsee, det du nu ikke vil begribe, at hun har ment det godt med dig, og raadt dig til dit Gavn.

Saaledes løb Munden paa hende, lige til Amalia traadte ind i Stuen.

Amalia gik hen til Datteren, rakte hende sin Haand og takkede hende, ligesom hun havde takket Maria.

Nicoline, Stakket, kunde intet svare. Faarerne stode hende i Djnene. Moderen var rasende forbittret, men hun forstilte sig, takkede med et Smil den naadige Frue for den Gæst, hun viste hendes Datter, og bad hende, hun vilde undskylde, hendes Datter var af den Natur, at naar Noget stærkt rørte hende, enten Glæde eller Sorg, saa vidste hun ikke strax at fatte sig.

Amalia saae stivt paa Nicoline, og fattede nogen Mistanke om Sagens sande Sammenhæng. Den Gamle blev ved: den naadige Frue havde gjort sig alt for megen Ulejlighed; hendes Datter havde jo ikke gjort andet, end hvad hendes Skyldighed var; og hun maatte jo være glad, om der gaves flere Lejligheder, hun kunde tjene den naadige Herre og Frue.

Denne Snak varede Amalia for længe; hun havde paa Tungen at sige: at det var ikke for hendes Skyld, hun var kommen, men for Datterens; dog sagde hun det ikke saa ganske rent ud, men skyndte sig at komme bort.

Hun saae, at Datteren led, og hendes Dine sagde hende, at det gjorde hende ondt. Da hun gik, bad hun hende at besøge sig i Aften tillige med Maria og Gertrud.

Moderen fulgte Amalia uden for Porten, og

da hun var borte, gjorde hun sig til af for Nabokonerne, at hun havde haft Besøg af det høje Herskab.

Amalia vilde nu til Gertrud. Hun var gaaet hen til Espens. Der gik hun hen til hende. Den smukke, pene Stue, den Orden i Alting, og Manden, saaledes forandret, at hun knap kjendte ham, det var saadan Fryd for Amalias ædle Hjerte, at hun i sin Glæde derover i Førstningen blot taler med Gertrud om ham og hans Børn, og den hele ny Indretning hos ham, og saa først bag efter takker hende, ligesom Maria og Nicoline, for den Del hun havde i den Børnefærd.

Amalia tog Gertrud med sig hen i Præstegaarden, hvor de allerede fandt Maria og Nicoline ved Børnene. Disse havde, saasnart de saae Konerne komme, holdt op at lege, og vare løbne dem imøde. De sagde hvergang til Brahe, det er den, som har givet os det; det er den, som har gjort det.

De hængte efter Maria; spøgede og vare overgivne hos Nicoline; og toge ærbødigen mod den stille Gertrud.

Brahe tog venlig imod dem, og takkede dem forbindtlig, ligesom hans Kone.

En god Mands Datter ved sin Faders Grav.

Det var sildig, og Maanen var allerede staaet op, da Brahe med sin Familie kjørte hjem til Gaarden.

Saa snart som Majdronningen var kommen hjem, havde hun skyndt sig ud til sin Faders Grav, hvor hun var ankommen, før Brahe kjørte forbi Bjerget. Hun vædede igjen sin elskede Faders Grav med sine Taarer, og hulkede de Ord frem: Min Fader! Min Fader! Menneskene ere gode; men — imod dig vare de det ikke.

Hun hører Vognen komme henne i Dalen, hun hulker stærkere, en Taarestrøm bryder frem, hun lægger sig langs hen paa Graven, og paakalder Gud og sin Fader.

Vognen kommer nærmere. Hun hører, som hun ligger, at der synges en Lovsang til den Allerhøjeste, der har skabt Mennesker og Stjernerne; hendes Taarer standse; hun rejser sig; Maanen skinnede igjen — nem Bøgetoppene ned paa Graven; hun blev mere rolig og lyttede efter Sangen, indtil hun ikke længere kunde høre den. Hun læner igjen sit Hoved ned til Graven og siger: Min Fader! min gode Fader! havde han været her, saa var du ikke død. Hvorfor skulde du ogsaa dø, før vi bleve bekendte med ham? Min gode Fader! han ligner dig. Han gjør det for sit Gods, som ingen Herremand i Landet, og du var ogsaa en Fader imod dine Børn uden Mage.

De fornemste Synspunkter ved Vandalmu- ens Opdragelse.

Nu skyndte Bræbe og hans Venner sig at lægge Haand paa deres Hovedværk, nemlig at prøve paa at opdrage Ungdommen i Orby paa en Maade, som kunde svare til det dens Løb og Forfatning krævede.

Den gamle Skoleholder gav Bræbe Afsked, men lod ham beholde Lønningen i Pension. Om Søndagen fremstillede han paa Stebnet Glud, som den, der skulde forestaae den ny Opdragelsesanstalt, som han vilde oprette i Orby, isteden for den gamle Skole.

Da man var bleven enige om den Grundsætning, at Forstand og Gyde til at erhverve, sammen spare og vedligeholde Ejendom maatte være Hovedmaalet for alle deres Skoleindretninger, søgte Glud i sin Skoleanstalt at forene de forskjellige Planer, han i saa Henseende havde bemærket hos Jørgen Pejrup, Christen Holm, og Gertrud.

Han saa, at de saa rige Selvejeres Børn, forgjældede Gaardmænds Børn, og deres Børn, som beboe jordløse Huse, behøvede en aldeles forskjellig Opdragelsesmaade. Han gjorde derfor 3 Afdelinger mellem Børnene, og behandlede dem for saavidt paa en forskjellig Maade.

For de to første Classer fandt han Pejrupmandens Grundsætning, at deres Mark og deres Eng,

deres Stald og deres Lo var for dem den bedste Skole, fuldkommen rigtig; saavel som og at man maatte see til, at hverken Bøger eller Skole, eller nogen anden Verdsjens ting skulde afbrude deres stadige, arbejdsomme Færd, eller give Anledning til, at de ved at blive vaer hvor tung den er, fik den mindre kjær.

Derfor søgte han saa meget muligt at forkorte disse to Classers Ophold i Skolen.

Han lod det mest bestaae i at vænne dem til Overlæg, Hensigtsmæssighed, Orden og Sammenhæng i deres Idrætter, at faae dem til at vide den rette Forskjel imellem det, deres Velstand beroer paa, og det, som kun tjener til Djebliffels korte Nydelse, og saaledes lære dem til, hjemme at føre sig det daglige Livs Skole ret til Nytte.

Men Børnene i den tredie Afdeling, eller de fattige Husmænds-Børn, som intet Haandværk forstod, men blot beboede et Gadehus med en Kaalhave, tog han sig især af. De maatte i alle Ting rette sig efter hans Opdragelsesplan, og dens indvortes Beskaffenhed var en ren Efterlignelse af Gertruds huslige Indretning.

Grundvolden saa vel for hendes som for Lieutenantens Bygning bestod deri, at Børnene strax fra Begyndelsen af daglig maatte fortjene deres Underholdning.

Rokke, Bæve, Syposer, vare de første Bøger, som han gav Børnene ihænde i 3 store Bærelser, som Herremanden havde ladet indrette i en Sidebygning ved den gamle Skole. Og her sad de fra

Morgen til Aften under Mettes Opsyn, som Gertrud havde anbefalet til at være Lieutenantens Medhjælperse.

Enhver havde det Arbejde for, som enten Forældre eller de selv havde bestemt sig for, og havde tillige den Fordel, at de daglig og idelig havde de andre Sysler for. Dine, hvis Natur, Fordele og Vanskeligheder de bleve bekjendte med, og derved fik et større Forraad af Ideer, end om deres Synskreds var bleven indskrænket enten til lutter Rokke, eller lutter Bæbe. Det stod dem ogsaa frit for om Aftenen at prøve deres Held til andre Forretninger, naar de først vare færdige med deres eget Arbejde, som de ernærede sig med.

For at øve dem i Agerbruget i det Smaa, hvis Forbindelse med Manufacturfortjenesten han fandt saa væsentlig nødvendig til deres Dannelse, fik han et stort Stykke Land udlagt til Skolehave.

Deri havde hvert Barn 3 Bed, hvori det maatte saae og plante hvad det vilde, og der var udsat Præmie for dem, som i deres Bed havde de fleste og bedste Kjøkkenurter; men det var kun visse Aftentimer om Ugen, som de maatte anvende paa dette Arbejde.

Mette, Gluds Medhjælperinde ved Skoleundervisningen, havde midt imellem disse Bed et stort Stykke Land med allehaande Kjøkkenurter og Blomster.

Selv de huslige Sysler inden Døre, saasom Kundskab om at forvare Nodder Frugter og andre Madvarer Vinteren over, og gemme hen; om den be-

timelige Tid til hvert Slags Arbejde, og om hvad der ved hver Ting er at tage vare paa, Alt sligt var Gjenstande, som Glud sørgede for, at hans Skolebørn havde for Dine, ligesaa godt som i den bedste Husholdning.

De havde Grise og Smaacreaturer i Gaarden, som de tildels opfødte med Affald fra Haven, og Faar og Gæs som gik paa Byens Fællede. De lærte at tilberede Hør og Hamp ligesaa Rustningen af og indtil det som Traad og Toj kommer i Skræderens Hænder, ligeledes med Ulden, lige fra den klippes af Faarene indtil der bliver Klæde eller Bademel deraf.

I alle Ting kunde Mette være Glud behjælpelig, og det mere, end han nogenstinde havde ventet.

Hun var saa dreven i alle huslige Forretninger, at hun i Skolen strax blev det vaer, saa sage blot en Haand holdt op. Saa snart en Traad brast, eller et Barn standsede ved Noget, strax var hun ved det, og gik ikke derfra, før det var kommen i Skik igjen.

Ligesaaledes passede hun paa i Haven. Hun havde samme Omhu for den mindste Kjøkkenurt, som for et Barn i Skolen; og der var heller aldrig et af Børnenes Bed, hvori det, der var saaet eller plantet, stod saa godt som i hendes.

I Armod var hun opdraget, og kjendte alt, hvad saadanne fattige Børn kunde føre sig til Nytte og bringe noget ud af.

Hun viste dem, at man kunde samle det unge Bøgeløv, tørre det i Skyggen, saa det blev blødt, og

bruge det til Senge, næsten som Fjær, der for fattige Folk falde for dyre.

Hun lærte dem alle de Maader, de ved at samle tørrede Løv og Grønt og Grene og Dynd kunde forskaffe sig Gødning. Hun lærte dem at plante de saa nyttige Kartofler, og Glud underviste dem om den store Fordel af Kloveravl. Skridtvis gjorde de stadige Fremskridt i Landhusboldningen, og begyndte at øjne en Mulighed i deres Kaars mærkelige Forbedring.

Da Glud var overbevist om, at det for Enhver er højest vigtigt at vide og rette sig efter, hvad Skif og Brug fører med sig i den Stand han er og paa det Sted, han lever, saa gjorde han sig ogsaa i høj Grad Umage for at sætte Skif paa sine Skolebørn.

I Skolen maatte der altid være saa rent, som der er i en Kirke, naar der er Brudevielse. Børnene maatte i Læretimerne hverken spise eller snakke sammen. Han taalte ikke, at de kom tradskende ind i Skolen med slidne Træsko, de maatte tørre dem af uden for Døren.

De maatte altid være toede, deres Haar altid redt, og deres Negle flippede.

Naar de enten om Middag eller Aften gik af Skole, maatte det ene Barn efter det andet komme hen til ham og sige ham Farvel, og han eftersaae da om Alt fra Top til Taa var i sin Orden.

Tilflugt til Religiositet.

Med al den Umage Glud gjorde sig for at danne Børnenes moralske Karakter, og udsaae en Sæd til Dyd og Retskaffenhed i deres Hjerter, mærkede han dog, at der ved Siden af hans gode Sæd opvorte allebaande Ufrud, Stolthed og Hovmod hos de Riges Børn, Underfundighed, Misundelse, Hyflerie hos de Fattiges. Den Sparsomheds- og Erhverbssesaand, som han saa ivrig søgte at indgyde dem, udartede hos adskillige af dem til Gjerrighed og Haardhed; og den Godmodighed i Karakteren, som han havde troet at kunne gjøre saa sikker Regning paa hos Ungdommen, forekom ham Dag for Dag at tabe sig.

For at forebygge de skadelige Følger af slig uselstabelig og vanartet Gemytsstemning, vidste han intet bedre Raad, end at følge Gertruds Fodspor og tyе til Religionens Kraft.

Han gjorde dem opmærksomme paa deres Skaber, og et Liv efter dette. Han sang Morgenspsalmer med dem, naar de kom om Morgen, og om Aftenen takkede han Gud for en god og vel tilbragt Dag. Han forestillede dem Guds Allestedsnærværelse, hans Kjærlighed til Menneffene, og at alt Godt kommer herovenfra, fra Lysets Fader.

Disse og lignende religiøse Forestillinger virkede utrolig. Frygt for at synde og forsee sig mod Glud gav dem Herredomme over dem selv og deres

Lidenstaber, og var som en Dæmning imod de utal-
lige Anledninger til Uvillighed, Paastaenhed og ondt
Lune. I deres Hjerter opvæktes Følelse af Uedel-
modighed, Velvillie og Godmodighed, og de bleve der-
ved sikrede for den Forstokkelse, som ved Trællearbejde,
Frygt for Udkomme, den evige Riv om Mit og
Dit, og vort hele Væsens Modbydelighed mod
Statsindretningernes Tvang og Indstrænkninger, om-
sider næsten maa bemestre sig alle Menneſker.

I denne Fremgang med Børnene blev han
hverken hindret af sine personlige Tvivl om et og
andet i Pontoppidans Forflaring, ikke heller af Met-
tes Overtro.

Denne hans tro Medhjælperinde i Skoleunder-
visningen troede der var Spøgelse til. Han smi-
lede, naar hun lod et Ord falde om slike Ting, og
var overbevist om, at hendes overordentlige Gaver
til at omgaaes Børn, og vænne dem til Orden og
Arbejdsomhed, gavnede Skolen uendelig mere, end hen-
des enfoldige Religionsbegreb kunde skade.

Bidtløstighed i Religionsundervisning.

Gluds Religionsundervisning i Skolen havde
saa god Fremgang, at Præsten blev opmærksom, ind-
saae, at den Maade, som Glud brugte, var den eneste
rigtige, og begyndte at bygge paa den Grundvold, som
Glud og Mette lagde i Skolen. Han følte, at

ifølge Børnenes meget Arbejde med at røgte deres Kald, og Gluds Maade at omgaaes dem paa, maatte han forandre og forkorte sit Foredrag og sin Catechiseren.

Han lod Confirmanterne være fri for at lære alle de Epidesfindigheder og Dunkelheder udenad, hvori Religionens saa faa og simple Lærdomme fra ældgammel Tid af have været indhyllede.

Han betegnede med Rødkridt i Forklaringen det saare Lidet som de maatte lægge mærke til og lære uden ad. Resten ønskede han var borte, som den Sne, der faldt ifjor.

Naar Nogen spurgte ham om Marsagen til denne Forandring i hans Læremaade, svarede han, at Bønder skulde jo ikke være Skriftlærde, og et Menneske har kun lidt Gavn af, at der proppes saa meget Uforstaaeligt i det, som kun forvirrer Hovedet og gjør Hænder og Fødder ubrugbare.

Skolelærernes Indflydelse.

Glud havde saa særdeles Gaver til at omgaaes Børn, og de holdt overmaade meget af ham. Det kunde den gamle Skolelærer ikke udstaae. Man havde altid sagt, at det var hans egen Dpførsel, der var Skyld i, at Børnene ikke kunde lide ham. Men det vilde han aldrig tilstaae, og paastod altid, at om saa en Engel fra Himlen kom ned og holdt Skole,

saa vilde Børnene hade ham, og det var naturligt, sagde han, thi af Naturen hade Børn al Tugt, og folgelig ogsaa alle Tugte- og Skolemestere.

Nu saae han lige det Modsatte for sine Øjne. Det kunde han ikke faae i sit Hoved. Og dog var det let at begribe, naar man tænkte sig, hvor himmelvidt forskjellig hans Behandling af Børnene var fra Lieutenantens. Barnlige Følelser og Glæder havde han ingen Sands for. Han sandsede kun sig selv. Han var barsk, og forvirrede dem, saa de af Angst for ham toge dobbelt fejl. For at underkue deres Lidenstaber og tvinge dem til blind Lydigbed, gjorde han dem ligesaa nederdrægtige og falske, som han var selv. Han kudslede dem og skjældede ganske umærkelig ved den allermindste Forseelse. Aldrig saasnart gjorde de Noget som var ham imod, før han sagde: I Dgleunger! I vil rent tage Livet af mig; eller: kommer I ikke i Helvede for andet, saa kommer I der vist for Jer Opførsel mod mig; og saa videre i den Smag. Han talte fra Morgenstund og indtil Aftens Ende aldrig et venligt Ord. Altid var der Rynker i hans Pande, og aldrig saae man et Smil i hans Ansigt. Naar de gjorde noget galt, knurrede han, og gjorde de hvad det var, saae han dog surt. Selv naar han vilde være god, var han frastødende.

Nu var det ganske anderledes. Glud lod enhver barnlig Følelse vederfares Ret. Aldrig blev et Barn hvidt i Ansigtet af Uergrelse og indvortes Følelse af den lidte Uret. Aldrig vare de hange hos

ham. Naar de vare for hastige, styrede han deres Fremfusenhed; naar de vare opbragte, stillede han dem tilfreds med et Smil; han kunde lede dem, hvorhen han vilde, og faae dem til at læse og bestille, hvad det skulde være.

Det værste han sagde til Noget, naar de forsaae dem grovt, det var: Du er en Døgenigt, eller: der bliver aldrig Noget af dig. Men det virkede; thi det var sandt.

Hvad den anden sagde, var Løgn; og Børnene tog det og for det, det var.

De havde altid det Mundheld indbyrdes om den forrige: min Fader har aget Skolelæreren sin Tørst, eller sit Hø hjem, eller givet ham nogle Kyslinger, nu er jeg i fjorten Dage fri for Hug og Stjænd.

Gluds Straffe bestod mest i saadanne Øvelser, der kunde vænne Barnet af med den Fejl, som han vilde straffe. Thi han troede, at Menneskets Kraft til det Gode, saavel som til det Onde ligger i den Grad af Vane, som det har til det ene eller det andet.

Den Dorne maatte bære Sten og fløve Brænde; den Glemsomme gav han en Mængde Grinder omkring i Byen; den Letsindige fik ikke Lov at lege alle Lege med; den Uhosflige og Uansændige blev ved alle Lejligheder sat tilside; den Ulydige maatte i et andet Kammer see at komme selv tilrette med sit Arbejde og fik ingen Hjælp eller Undervisning, før han kunde finde sig i at være lydig.

Men med alt det han straffede dem, var han

derfor lige kjærlig imod dem, og sagde: Dovenskab, Raadhed, Uhosflighed og Ulydighed ere Baner, og jeg vil hverken blive vred eller lade ilde derfor, men kun see at faae Jer vant til det Rigtige, isteden for at I hidtil har vænnet jer til det, som ikke duer.

Bed saa kjærlig en Omgang indyndede han sig Dag for Dag mere i Børnenes Hjerter. Men derover blev just den gamle Skolemester forfærdelig opbragt, og han var i alle Henseender det, som Skolemesterbaandværket altid maa gjøre et stakkels indbildsk Menneske til.

I Førstningen gav han sig en fornem Mine i Omgang med den nye Skolelærer. Han holdt ham for en Slags Snyltegjæst, mente, at han nok snart blev kjed af de Narrestreger, som han, for at faae et Maaaltid Mad havde bundet Herremanden paa Ormet, og han søgte allevegne at gjøre Nar af de nye Indretninger.

Men da Tingene i Skolen gik frem, og der bestandig vare flere og flere, som roste den nye Skoleholder, og det hed, det var som om han havde forgjort Børnene, saa han kunde faae dem hvorben han vilde, saa faldt den Stakkels engang paa den underlige Tanke, at det vel var muligt, det hængte ikke saa rigtig sammen.

Han gik strax om Matten i Mulm og Mørke hen til Egskov til den kloge Mand, som havde Eyprianus, og bød ham Penge, om han vilde forhere den nye Skoleholder, saa han ikke længere kunde udrette noget med Børnene.

Men Manden, som det hed om, han havde Cyprianus, turde ikke paatage sig det. Han sagde: havde det været en Ko, en Hest, eller andre Kreaturer, saa skulde han nok have tjent ham i hans Forlangende, men at lægge noget i Vejen for en Skolemester, at han ingenbegne skal komme med sine Skolebørn, det torde han ikke vove.

Her fik han da ingen Trøst, og vidste aldrig det Onde, han vilde sige om Blud, indtil paa engang Jacob Bæver og Andre af den Sort Mennesker udsprede det Nygte, at Skolelæreren var ingen rigtig Christen, og at Børnene kunde staae Fare for, ikke at blive salige, dersom de længer bleve overladte til hans Opsyn.

Dermed var den forrige Skolelærer med et ret i Gang; nu indsaae han, hvad han havde at holde sig ved, og forundrede sig over, at han havde været saa ensfoldig og ikke før indseet det.

Det syntes ham nu ikke længere, at Lieutenanten var hans Modstander, det kom ham for, som om han var Guds.

Nu drejede han Alt om i det Hjørne, han kaldte ham en Hedning, og sammenlignede Skolearbejdet med Bøxerernes Handel i Templet i Jerusalem, og tilføjede, at det fortjente, at man skulde bære sig ad dermed som vor Herre gjorde med Bøxererne og Duefræmmernes Borde.

Dog tog han sig i Agt, ikkun at sige det de Steder, hvor han var sikker paa, det ikke kom Herremanden for Øre. — Han var ellers bange, han skulde

miste den Brændeundervisning, som han hvert Aar fik af Brabeslunds Skov.

Ifke alene Skolemesteren, men ogsaa adskillige Andre havde Skrupler over, at det lod som om man i Skolen ikke oplærte Børnene i den rette Tro.

Men de Allerfleste brød sig intet derom. Og naar Ingen hidjede dem op, var det ogsaa naturligt, at det var disse raa Menneſker lige meget, hvad Lieutenanten sagde for Børnene om vor Herre, naar de kun havde bragt meget og godt Spind med sig af Skolen. — Nogle tænkte ogsaa, at saa længe Mette fortæller Børnene saa mange rare Spøgelseshistorier, har det ingen Nød med Religionsundervisningen.

Men at Herremanden havde forbudt al Krogang, det gif de Fleste mere til Hjerte end Troen.

Tager man en Fisk af Bandet og lægger den paa tørt Land, som den da er ilde deran, saaledes vare Orbyerne ogsaa nu, da de ikke kunde gaae tilfroes.

En og anden snakkede om, at fordi en Ting blev misbrugt, derfor var det ikke just sagt, man rent ſkulde ophæve dens Brug. En ſtakkels Bonde har desuden kun ſaa ſjelden Lejlighed til at gjøre ſig en glad Dag.

Nogle tog Bladet rent fra Munden, og ſagde, han var et Skarn; om Nogen brækkede ind i hans Vinkjelder og tog alt hans Vin, ſaa han ikke kunde ſaae en Draabe at lædſke ſig paa, hvad mon han da vilde ſige?

Hvad Religionsundervisningen angif, ſaa lærte Lieutenanten og Præſten af Erfaring, at de gjorde

bedst i, naar de talte om religiøse Materier, at betjene sig af de Billeder, Talemaader og Udtryk, som de saae vare hellige i de skikkeligste og fornuftigste Folks Djne.

I Førstningen havde de ikke brugt den Forsigtighed. Præsten havde ofte udladt sig om unyttige lange Prædikener og Bønner, og om Urimeligheden at sætte Religionen i at lære Forklaringsbogen udenad og at kunne opramse en lang Skriftebøn. Lieutenantens Grundsætninger stemte overens dermed; og det var, som det hedder i Ordsproget, Vand paa Tørgen Pejrup's Mølle. Hvad de sagde, det begreb han paa Timen, forenede det med sin Forestillingsmaade, og fremsatte det igjen ved Lejlighed i langt stærkere Udtryk.

Den Umage man gjør sig for at vibringe Børn Religion og Christendom ved at lade dem lære udenad, den lignede han ved, om man, for at faae Kreaturet til at æde det Foder, der ligger for det, vilde lænkebinde det til Krybben med Hoved og Fodder. Og naar man gjorde ham den Indvending, at Religionen paa den Maade rent kunde gaae tilgrunde, svarede han: Det hjælper ikke til, at vor Ager og Eng ikke skal gaae til Grunde, at vi veed, hvor de ere beliggende. Det bedste Middel dertil er, at arbejde paa dem.

De Udtryk og Billeder, som han betjente sig af, vare stærke, som Hestene for hans Plov, og lige, som Furerne i hans Ager, men, naar han blev ivrig, var hans Tunge som en Rageskniv.

Den fordrufne Knud, som altid stillede sig saa hellig an, fik det engang at føle, da han i Smedien, hvor adskillige vare samlede, begyndte at sige ham imod, og anføre en hel Hoben om Guds Ord, den evige Salighed, og hvad man havde at iagttage ved Børneundervisningen.

Jørgen slog sine tindrende Øjne paa ham, da han begyndte, og da han havde udtalt, svarede han: Ja, du maa melde dig! En maa være ædru til Legeme og Sjæl, og ikke ved sin egen Brøde lam og frum, naar han vil tage Guds Ord og Saligheden i sin Mund, og snakke om hvorledes man skal opdrage Børn, at de kan blive til Folk, og ikke ligne dine.

Knud, som man ellers kunde skjælde ud for et Svin, en Skjelm og en Træring, uden at han brød sig derom, blev bleg, skjælvede, og gik, uden at svare et Ord, ud af Smedien.

Det var forfærdeligt. Sandt var det, hvad Jørgen sagde; men gamle Ole og nogle Andre paa- stod, at han var gaaet forvidt med at nærne hans Børn, og, hvad Undervisningen i Christendommen angik, kunde Retten maaske dog nok være paa Knuds Side.

Min gode Ole! sagde Jørgen; tænk kun Sagen nøje efter, og sig mig da, om jeg har saa meget Uret. Lad os engang antage, at en Religion blev paa følgende Maade udbredt: En kom og lærte den Tro, at Solen var Gud, Maanen hans Kone, og Stjernerne deres Børn. Sæt nu, at han havde mange store gamle Bøger, hvori adskillige hundrede

Mennesker havde anvendt al deres Skarpsindighed paa at forklare, bestyrke og anbefale denne Himmeltro, og paa at udfinde, hvad der skulde svares, naar No-gen paastod, at det ikke var den rigtige. Tænk nu, at man fra Barns Ben var vant til denne Himmeltro, til at glæde og trøste sig ved den, synge derom, og ovenikjøbet at lære det Fornuftigste af slig en Tro udenad. Troer du ikke, at Mennesker ved slig Behandling maatte i dette Capitel om Religion blive som fortumlede i Hovedet saa længe de lever?

Men der var neppe Noget af de Tilstedeværende, som begreb, hvad Jørgen mente.

Imidlertid gik der mere og mere Ry af den nye Tro, som den gamle Skolelærer beskyldte Gud for; og der opstod Samvittighedstvivl hos en og anden, saa de hverken vidste ud eller ind.

Maria, som hverken havde lært at læse eller skrive, faldt af sig selv paa det Svar, som man i slig Fald kan give de Enfoldige og Uoplyste.

Hun sagde det til Konerne, som kom at spinde hos hende, og som ved en anden Lejlighed klagede over den Uvisshed, man nu var i angaaende Guds Ord.

Hvad, sagde hun, naar Lærde saa uophørlig flammes om, hvad der er Meningen af Guds Ord og hvad Guds Ord er, saa kan simple Folk, mener jeg, ikke andet end tænke: der er saa Meget i Verden, der viser ethvert Menneske, hvad Gud vil det skal gjøre, og som for det er Guds Ord. Det lærer jeg af Solen, af Maanen, i Have og Mark; og ved Jer som nu staae her for mig taler jo Gud til mig.

Naar jeg tjener Jer hvori jeg kan, og gjør hvad ret og billigt er, saa adlyder jeg jo Guds Stemme. Og saa mine Broderbørn, som jeg er forbunden til at staae i Moders Sted; de ere et, mig allene angaaende, Guds Ord. Naar jeg retter mig efter det som saa tydelig er Guds Tale til mig, saa kan jeg ganske rolig lade være at bekymre mig om Næsten.

Adelsstolthed.

En af de Hindringer, som sinkede Brahe paa hans Bane og som voldte, at han langsommere rykkede frem mod sit store Maal: sine Undergivnes Oplysning og Velstand, var den Omstændighed, at en gammel Farbroder, som han skulde arve, kom næsten hver Maaned engang til Braheslund og opholdt sig der et Par Dags Tid.

Ham havde de da egentlig intet Bryderi med. Han elskede Rolighed, og lod dem paa Gaarden følge deres eget Hoved, uagtet de ny Skikke og den Mangel paa store Selskaber i Grunden slet ikke stod ham an. Men en Cousine, Frøken Luise, som han bragte med sig, var det ikke saa godt at komme tilrette med. Hun er ganske utaalelig. Hun slaaer Krøller paa Næsen, naar der tales om at en Kone laver til Barsel, og smaa Børn kalde hun Abeunger. Indbildninger om hendes høje Byrd har som forrykket hendes Hjerne. Hovedstadens Støj og Brimmel og Hof-

fets tomme Pragt er bleven hende saadan en Nødvendighed, at hun hader Landlivet, og er i ondt Lune, hvergang hun skal følge med Onkelen ud til Brabeslund. Hun anseer Brabes Levemaade og Adfærd endog for mere gemen, end Borgerliges af Middelstanden i Hovedstaden. Altid naar hun kommer, bliver der Spektakel paa Gaarden.

At Generalen, den gamle Farbroder, havde indsat Junker Brabe til sin Arving, det fortroed Frøken Luise paa, og hun pønsede paa, om det var muligt, at faae Onkelen til at gjøre Testamentet om, ved at gjøre hans Brodersøn foragtelig i hans Øjne.

Ved Hoffet var det hende let, at faae Alle til at stemme i med sig. Det var en afgjort Sag, den Ting lod sig ikke drive. En sagde: han byggede paa falske Grundsætninger; en anden: han manglede de dertil behørige Indsigter; andre: han indsaae ikke Følgerne af sit Foretagende.

Collegieherrerne bemærkede, at man ikke kunde lade Herremænd saaledes have Gnevælde paa deres Godser; det var et Indgreb i Fyrstens Rettigheder.

Andre sagde, man maatte lade Bonde, Borger og Adelsmand hver for sig blive det han blev, ellers var det at betage Menneffene Raadigheden over dem selv.

En tyk, fed Mand, som med Nød og neppe kunde røre sig i sin Lænestol, mente, at man burde lade Alt i Verden være som det engang er, saa gif det allerbedst. En anden, som, uagtet han var fornem, gav sig af med Læsning, paastod, at Brabe kom

en Sne's Aar for sildig med sine Projecter; havde han læst Journaler, saa vilde han have vidst, at det hele Væsen var prøbet af Andre og befunden impracticabel.

Saaledes taltes med Ringeagtelse om Brabe.

Den Ringeagtelse var højest ubehagelig for den gamle General; siden den Tid hans Regiment faldt igjennem ved Mynstringen, har ingen Ting gjort ham saa ondt.

Luiſe ſtræbte, at vedligeholde hans onde Lune, og ſik ham bragt ſaa vidt, at han beſlattede igjen at tage ud til Brabeslund, for at formaae ſin Fætter til at afſtaa fra ſine Daarligheder, og, uagtet Landet ellers var hende en Ørk, og Brabeslund et forhadet Sted, ſaa drev hun dog nu paa Reiſen, da Hæren var hende ſødere, end Hovedſtadens Glæder.

I en Skrivelse, høflig kold — ligesom Maanen der ſkinner paa Sne — meldtes deres Ankomſt; og nu kom de da.

Generalen var meget forlegen med, hvorledes han paa en god Maade ſkulde komme til at ſige, hvad der laae ham paa Hjerte. Han begyndte med at ſnakke om den Godhed, han bar for Brabe, hvad han allerede havde gjort for ham, og hvad han fremdeles agtede at gjøre.

Brabe ſvarede meget forbindtlig. Men tilſidſt begyndte den Gamle ſukkende at tale om, hvad Folk ſnaktede om de Anſtalter i Ørby.

Hvad bekymrer De Dem om ſaadan Snak? ſagde Brabe. Generalen ſvarede: Det er ikke løs

Snak; det er Folk der forstaae mere end du og jeg, der sige det.

Brabe. Jeg forstaaer kun lidt, men —

Generalen. Just det sige de, at Du mangler de behørigte Indsigter.

Brabe. Mangler jeg i saa Fald Noget, saa kan jeg forlade mig paa Folk, som jeg har hos mig.

Generalen. Hvem kan de da vel være?

Brabe. De vil maaskee forundre Dem derover, uen det er dog saa, at jeg, i hvad de ny Skoleindretninger angaaer, fuldkommen kan slaae min Lid til Glud, Barberg og Præsten i Orby.

Nu blev Generalen opbragt; han sagde med Bitterhed: Din Glud er en Landløber; Din Præst kjenner jeg ret godt fra min salig Broders Tid, han var til Mar for alle Præsterne i Egnen; Barberg, er en Idiot, som ikke forstaaer at opdrage din Søn til andet, end til at blive Bonde.

I den Tone talte Generalen længe, og endte med at forlange af ham, at han skulde holde op med de naragtige Nyheder.

Brabe undskyldte sig med sin Plikt. Generalen gik misfornøjet fra ham, og hen til Luise, som naturligvis gjød Olie i Ilden.

Imidlertid lod man fra begge Sider, som om Intet var passeret. Luise fik Generalen overtalt til at blive der længere end sædvanlig, og søgte, dels at ærgre Brabe med de evige Jagt- og Spillepartier, som han ved den Leilighed ikke kunde undslaae sig for, dels at udspionere et og andet om de ny Ind-

retninger, som hun ved Fordrejelser og Tillæg kunde stille i et ufordelagtigt Lys.

Grusomhed og Medlidenhed.

Hendes Tragten efter at ærgre Brabe havde nær kostet Mikkel i Krogen Livet.

Hun viste Generalen ham en Dag, der var en Mængde Fremmede paa Gaarden, og han kom gaaende, med disse Ord: De skal see, at Brabe for at tage imod ham lader os være allene.

Generalen raabte ned af Bindevet til Mikkel, at han skulde pakke sig. Mikkel mumlede noget inden Skjægget om en gammel Knark, gik lidt affides, men forføjede sig ikke bort.

Luiſe gjorde Generalen opmærksom derpaa med dette Tillæg: ikke engang en Bondefnold agter her det mindste hvad vi ſige!

Det ſtod den Gamle for Hovedet, og hun ſik ham derved til at kalde paa ſin Jæger, at han med Hunden ſkulde ſkaffe Bonden bort.

Denne Hund var rigtignok lært til, naar han blev hidſet paa Fattige, da ikke at gjøre dem andet, end rive et Stykke af deres Klæder; men Mikkel vidſte ikke af denne Oplærelſe at ſige. Han ſtillede ſig med Ryggen op til en Bæg, og tog ſaaledes imod den med ſin Knortekjæp, at den glemte ſin Optugtelse og efter ſin Hundeart bed ham i Læggene, hvorover

Mikkel gav den et Drag paa Sidebenene, at den pek og krøb fra ham.

Luiſe, ſom ſaae, hvad der ſkete, raabte ud af Vinduet: bi kun du, derſom han kommer noget til!

Mikkel havde paa Tungen: og derſom jeg kommer noget til, hvem ſkal ſaa vie? Men Brabes Søn Carl kom løbende til, tog den ſaarede Mikkel ved Haanden og ſagde! af, ſvar hende ikke, Du ſeer jo nok, hvorledes det er fat. Kom, lad os gaae herfra! Da de gif ſammen, forſikrede Carl, at det ſlet ikke var hans Papas og Mama's Skyld.

Mikkel ſvarede: det vidſte han nok, og om dette Tilfælde end kom til at koſte ham hans Liv, ſaa holdt han dog alligevel lige ſaa meget af dem.

Luiſe ſaae dem gaae ſammen hen imod Borgeſtuen, og ſagde til en Herre, ſom ſtod hos hende: See hvor den Ubekatdreng tager Bonden under Armen, ſom hans Onkel hidsede Hunden paa! Herren ſvarede: det er et Træl af den naragtige, følsomme Dpdragelſe!

Før Mikkel kunde vinde op af Trappen til Stuen, faldt han næſten i Beſvimelſe, ſaa Carl gav ſig til at ſkrige ſaa højt han kunde, at Nogen ſkulde komme ham til Hjælp.

Brabe hørte, der blev ſaadan en Allarm i Gaarden, og ſpurgte hvad der var paafærde.

Man ſkreg, at Mikkel var død! ſtrar gif Brabe og hans Amalia hen til den beſvimede Mikkel, de efterſee Saaret, og Amalie lægger hans Hoved i ſit Skjød. Da han begyndte igjen at komme til ſig

selv og slaaer Øjnene op, falder den Edles Taare varm paa hans Kind. De bringe ham ind i Skriverstuen. Det første han ret kom til sig selv, saa taalede han om intet uden om Carls Godhed og Ombu for sig, hvorledes han var kommen løbende ud af Haven, havde kaldt paa Hunden, hjulpet ham tilrette, og forsikket ham, at Papa og Mama ikke kunde gjøre ved det. Carl afbrød ham og sagde: du maa ogsaa fortælle, hvad du sagde til mig. Det husker jeg ikke, sagde Mikkil. Da gjør jeg, svarede Carl; han sagde: at om han end satte Livet til berøver, saa var min Fader og min Moder ham dog lige kjære.

Bræbe og Amalie bad Mikkil om Forladelse for, at denne Ulykke var truffen ham i deres Hus. Derpaa kyskede de deres Carl, og sagde til ham: Vær altid saadan, saa længe du lever, og tag dig altid af dine Underhavende, naar Nogen vil gjøre dem Fortræd.

Carl svarede: Ja, men naar jeg engang kommer til at raade, og Nogen i mit Hus fører sig saa ugudelig op, saa jager jeg dem paa Døren.

Mikkil, som laae paa Sengen, svarede: gode Dreng! det gaaar ikke altid saa lige an at jage Folk paa Døren.

De blev hos Mikkil saa længe indtil Doctoren var kommen, og havde, efterat have beseet Saa- ret, erklæret, at han var uden Fare.

Brabes Sygdom.

Denne og flere lignende Historier som Luise fandt paa for at ærgre Brabe havde en sørgelig Følge.

Brabe havde i nogen Tid baaret paa en Sygdom i Kroppen; i Anledning af de mange Fortrædeligheder han maatte døje, brød den frem med al Kraft, som en tærende Feber, der syntes at blive hans Helse.

Han var selv saa vis paa, at han ikke gif derfra, at han paa femte Dag efter at han var blevet fængeliggende tog, som en Døende, Afsked med sin utrøstelige Kone og sine tre Bønder. Det som mest laae ham paa Hjertet, var hans Børns Opdragelse, og de ny Indretninger i Orby.

Hans farlige Sygdom spurgtes til Orby, og da man ansaae det som afgjort, at han ikke kom sig, opstod der i Manges Hjerter de forunderligste Tanker og Ønsker.

Saa gjør jeg (tænkte de) det anderledes; saa faaer jeg det igjen; dette som er mig en Torn i Øjnene, maa da blive anderledes; og saa videre. Alle vegne var der en Spørgen og Yttring af Nysgjerrighed, hvad der saa vel mon blive af?

Nogle sagde: Han er dog ikke mere end et Menneske, og han maa dø ligesom alle Andre. Somme sagde: der gjøres et Bæsen deraf, som om det var

Kongen der døde; vi faaer jo dog om det fleer, lige saa vel Lov at pløje og saae som nu.

Det gamle Lernet begyndte efterhaanden at pippe frem. Næste Søndag spillede, drak og svirede en Del igjen af Hjertens Grund. De velhavende Bønder begyndte igjen at see de fattige over Skuldrene, og holdt sig op over deres Sparebuddiker.

Den gamle Skolemester haabede nu at kunne faae den Hedning af en Skolelærer bort. Han kaldte Brabes Sygdom et Mirakel, og et Bevis paa Himlens Mishag med hans ny Skoleplan.

De Fattige beklagede sig, at alle deres Forhaabninger, alle de glade Udsigter om sammensparede Capitaler og fri Ejendomsbuse, saa hastig skulde forsvinde. Nogle liderlige blandt dem trøstede sig med, at de nu bleve fri for at aflægge Regnskab for et og andet, som Herskabet havde iforstrakt dem med i deres Trang.

De som mest tog sig hans Sygdom nær, vare Skolebørnene. De fortalte ogsaa, naar de kom af Skole, at Lieutenanten hele Dagen havde havt vaade Øjne. Nogle Forældre svarede da: det tro vi s'gu nok; naar Brabe dør, hænger nok Brødkurven ikke saa lavt for ham. Andre sagde: han kommer da til at gaae den Vej han kom.

Det kunde Børnene slet ikke finde sig i. Det kunde de ikke faae i deres Hoved, at han saa ikke længere skulde være deres Skolemester. Nogles Forældre svarede dem: hvem skal betale ham? der er nok ikke mange i Sognet, som give ham Skolepenge.

Børnene vare ganske utaalsmodige. Tilfældt faldt de paa, at de vilde skyde sammen af deres Penge i Sparebøsserne og deraf lønne ham, om han kun vilde blive hos dem. For at faae Ende paa den pinlige Ubished, hvori de vare, besluttede de, næste Dag at spørge ham, om han blev hos dem, og tilbyde ham deres sammensparede Skillinger.

Glud blev inderlig rørt. Mine kjære Børn, svarede han, det glæder mig, at I tænker saaledes, men eders Penge tager jeg ikke imod; om jeg ogsaa skal nøjes med Vand og Brød, saa bliver jeg hos Jer, det kan I forlade Jer til.

Børnene tørrede Taarerne af deres Øjne, sagde glade til hinanden: Gudskelov, at han ikke tager bort! og da de kom hjem, var det deres første Ord: Fader! Moder! han bliver her, det har han selv sagt.

Nogle sagde da: Her er ikke Spørgsmaal, om han vil blive her, det kommer an paa, om han kan.

Børnene. Jo, det har ingen Nød, naar han kun vil.

Forældrene. Det veed I nok meget af!

Børnene. Jo vi veed det; om han saa skal leve ved Vand og Brød, saa bliver han.

Forældrene. Ja! det lader sig let sige; men sliig en Herre plejer dog ikke at forsmaa et Glas Vin og en god Steg.

Paa Brabeslund var ikke et Menneſke, der jo gif dybt nedbøjet af Sorg.

Amalia kom hverken Nat eller Dag fra sin Mands Seng. Hun skiftede en Vogn til Kjøbsta-

den og lod hente den bedste Doctor i Landet. Han kom og skaffede den Syge Linderung, der blev Haab han kunde reddes, og lidt efter lidt blev det virkelig igjen bedre med ham.

Tidenden om at han kom sig drejede Hovederne om paa Bønderne i Orby, ligesom Vinden omdrejer Vejrhænen paa Klokketaarnet. Nu sagde ingen: nu vil vi see, hvordan det vil gaa med de ny Indretninger; den gamle Skolemester snakkede ikke længere om Tegn fra Himmelen; Frants Fredelig, som havde været glad ved sin Ladefogedbetjening, fandt igjen den Byrde for tung for sine Skuldre; og de rige Gaardmændsbørn gjorde ikke længere Nar af det fattige Spindebarn.

Da han var kommen noget til Kræfter, lod han allerførst de Børn hente til Brabeslund, som han havde talt med i Præstens Have. Det bad Carl ham om, og sagde, hvor forsorgede de havde været den Tid han var syg.

Børnene bleve bange, da de nu saa ham igjen. Der var ikke Andet paa ham end Hud og Ben, og han sad som en Benrad i sin Lænestol, men han talte saa venlig til dem, at de snart gik nærmere hen til ham; dog vare de saa stille, at man neppe kunde høre en Lyd i Stuen. Han spurgte dem, hvorledes det stod til i Skolen og hjemme, og de bleve omsider noget snaksomme.

Amalie, som var bange for, at hendes Mand skulde give sig mere af med Børnene, end han endnu

kunde taale, tog dem med sig hen i den saa kaldte
Midtersal for at give dem der deres Aftensmad.

I denne gamle Sal havde Brabes Oldesfader.
den ædle Jørgen Brabe, ladet paa Væggene male en
ugudelig og en veltænkende Herremands Levnet og
Endeligt.

Carl forklarede for Børnene Betødningen af
disse Billeder. See der! hvilket syndigt Hus den
fæle Mand holder med de Staffiler som staae og bøn-
falde ham om det, som med rette tilkommer dem; han
skjælder dem ud, fordi de komme paa en ham ubelej-
lig Tid. Der river han den kongl. Forordning itu,
som de beraabe sig paa til deres Retligheds Haa-
ndhævelse, og slænger den hen for deres Fødder. Her
rider han med sine Jagthunde og en Flok Jægere
over Bondens Kornmark, og nedtræder saaledes, hvad
Vildtet har levet. Her ligger Bordet fuldt af Penge
som han har faaet for at sælge Frihedspasser til
Bonderkarle, hvoraf somme har gaaet 12 Aar Sol-
dat og slippe dog ikke ud af Godset under 100
Rigsdaler. Her prygler han en Bonde i sin Jagt-
pidst, fordi han kom nogle Minuter forfildig til Hove,
og der lader han en ride Træhesten, fordi han ikke
strax tog sin Hat af, da han talte til ham. Her
hænger han nu og skal dø. See hvor han for-
tvivler! Fanden ligger under Sengen og venter paa
at Sjælen skal fare af ham, og i Borgegaarden
staaer en Deel Bønder, som af Glæde over at de bli-
ver af med ham, kaste deres Huer i Vejret!

Saaledes forklarede Carl de Billeder om den

ugudelige Herremænd. Børnene glemte næsten at spise deres Aftensmad, saa glade vare de ved at høre ham fortælle. Da de havde faaet Mad, gif Carl til den anden Bæg, og viste dem den skikkelige Herremænd. See, sagde han, hvor ordentligt alting er hos ham! Der sidde hans Børn ved et Bord og lære at læse, og hans Tjenestefolk ere hver ved sit Arbejde. Her giver han en Forvalter sin Afsked, fordi han havde taget saa ugudelig høj Indfæstning af en Gaard, og stukket Halvparten af Pengene i sin egen Lomme, samt paa adskillige andre Maader udsuet Bønderne. Der isteden for at føre Proces med sine Bønder, søger han at forlige alle tvistige Sager. Her spadserer han med Præsten ud i Bøndernes Marker og seer hvorledes Sæden staaer. Her seer I et helt Magazin af Klæder, som han, naar det fryser stærkt, klæder den trængende Fattige med. Her er hans Apothek, hvorfra alle de paa Godsset, som fejle noget, faae Medicamenter for intet. Her deler han Flittighedsbelønninger ud til de flitrigste og ordentligste Skolebørn. Paa sin Sotteseng ligger han der nu ogsaa saa rolig og vel tilfreds, og folder sine Hænder som den, der beder. Alle Omkringstaaende flyde hen i Taarer, Bønderne i Borgegaarden opløste deres Hænder mod Himmelen og bede for ham, og Englene i Skyerne vente efter hans Sjæl.

Saaledes gennemgif Carl begge Bæggene i den store Sal for Børnene, og da de kom hjem fortalte de mere om de gamle Herremænd, end om hvad de havde faaet at spise.

De fleste Forældre sagde: gid der paa alle Herregaarde vare saadanne Bægge! Nogle lagde til: og saadanne Junkere som Carl til at forklare dem!

Højtid i Drby.

I Drby havde man vedtaget, at den første Dag Brabe efter sin Sygdom igjen kom til deres By, vilde de holde hellig som en Højtidsdag.

Den berammede Dag kom. Det var en dejlig Morgenstund. Hele Byen gaaer ud for at møde ham.

Foran — Børnene hver med sin Urtekost i Haanden. Efter dem Espen, som for saa Dage siden havde faaet Ja af Frants Mortensens Søster, som Gertrud friede til for ham. Efter dem kom Præsten med de øvrige Byfolk.

Præsten begyndte at synge en Lovsang til Dødens og Livets Herre, og hele Menigheden stemmede i med.

Brabe hørte Sangen, da han var neden for Banken; det rørte ham, saa han glemte at fryde sig over den herlige Morgen.

Da han kom nærmere, forstod han, hvad de sang. Han og Amalia sang med og Bognen førte langsom.

Oppe paa Bakken saae Folkene fra Drby dem, og taug; Børnene løb hen imod Bognen, og de El-

dre skyndte dem efter Børnene. Han med Amalia og sine Børn steg ud af Bognen, og gik dem imøde. Alle raabte: længe, længe leve vort gode Herskab. Brabe takkede dem, gav En efter Anden sin Haand, gjentog ofte de Ord: jeg er glad ved at kunne leve for Jer. Da han bliver Præsten vaer i Trængselen, gaaer han hen og hilser ham; og ligeledes gaaer han hen til Espen, som hans Bedste-Fader havde forurettet.

Hans Venlighed og Fromhed oplivede Alle. Skoven gav Gjenlyd af deres Glædes Udbrud. Han og hans Familie gik nu det øvrige Stykke Vej tilfods, midt imellem den glade Flok.

De kom til Kirken.

Brabes Stol var behængt med Blomsterfrandsje —

Paa et Bink fra Præsten knælede hele Menigheden. Brabe allene stod, han jeer Amalie, sine Smaa, og hele Menigheden liggende paa Knæ og bede for sig. Det Indtryk, det gjorde paa ham, lader sig ikke beskrive. Han lader dødbleg sine Øjne løbe omkring, knæler selv ned i sin Stol, beder med, og lader sine Taarer frit Løb.

Han rejser sig igjen; han vil takke dem; træder et Par Skridt frem, men er saa inderlig bevæget, at han ikke kan faae et Ord frem. Hele Menigheden rejser sig og senger den Psalme, som Præsten begyndte: O store Gud! vi love dig.

Et Bryllup.

Præsten viede Espen og Frants Mortensens Søster.

Da de vare komne af Kirke, gjorde Brahe et muntert Gilde.

I en stor luffet Buegang i Præstens Have vare en lang Række Borde dækkede med gode landlige Retter. Ved det midterste Bord sad Brudeparret, Præstens, og de fra Gaarden.

Espen fik ikke saa lille en Brudegave. Blandt andet kom Carl ledende frem med to dejlige, hvide, blomsterbehængte Faar, og forærede Brudeparret, og Carls Søster bragte en Kurb med fint Garn som hun selv havde spundet.

Blandt alle Brudegaverne var Gluds dog Prisen.

De Ord, som Espens døende Moder havde sagt: tænk paa mig, min Søn, du vil nok engang blive lykkelig! dem havde han skrevet med Guldbogstaver paa det hvideste Pergament og indfattet dem i en forgyldt Ramme med det klareste Glas for.

Rammen var ombunden med en mørkegrøn Krands, Oven over Velsignelsesordene var malet en Biskub, og neden under et Timeglas. Brudgommens og Brudens Navn stod paa begge Siderne med lueforgyldte Bogstaver.

Det var den rareste Brudegave. Den gif om-

kring ved alle Bordene, og Alle vare enige i, at de aldrig havde seet Magen.

Efter Maaltidet dandsede Ungdommen; Alle vare glade, og Espen endte denne skønne Dag med en ædel Handling.

Den, som i saa mange Aar havde gjort ham Livet saa surt og bittert, forrige Ladefoged Brems, døde just den Dag.

Det havde længe været som rent forbi med ham. Hans Liv kunde lignedes med et Træ, der er gaaet ud, men der dog endnu har en liden Gren, som der fra Roden af gaaer en Smule Saft og Næring op til.

Ligesom en Lampe, kort før den rent slukkes, ofte giver et klarere Skin fra sig, saaledes havde han i Dag Mindelse af menneskelig Følelse.

Da det om Morgenens ringede med Klokkerne, og han horte Guden og Glædesstrig, og saa, at Espen med Brabe, og Frants Mortensens Søster med Amalie, gik forbi hans Dør hen til Kirken, var han i Forstningen nok nærved efter Sædvane at blive rasende over, at Andre vare glade.

Men endelig kom der Taarer i hans Øjne, og han kunde sige: Alf! Gud i Himlen! og lidt efter: havde det i min Tid gaaet saaledes til, saa var jeg aldrig bleven den, jeg blev.

Disse Ord gjentog han nogle Gange, derpaa blev han rørt af et Slag.

Den veltænkende Espen havde haft megen Umage, inden han fik en fattig Stodder-Kone til at

passe ham i hans Sygdom. Naar Frygten for den Onde kom over ham, saa brølte han sommetid som en Ro, eller tudede som en Hund, og dem, der gjorde det, er Folk bange for at være hos.

Konen, som aldrig før havde hørt ham nævne Guds Navn, blev glad, at han dog endnu kunde have en gudelig Tanke, før han blev maalløs af Slaget, og læste for ham den Bøn, som læses for en Synder, der føres til Retterstedet. Andet gjorde hun ikke; hun lod ikke engang Espen det vide; hun tænkte: den gode Mand har hele Tiden haft saa megen Plage af ham, og ført et saa kummerligt Liv for hans Skyld, at det nu var Synd, om han ikke skulde have Fred for ham denne glade Bryllupsdag.

Men Espen, saasnart han kom hjem om Aftenen, tog han noget Kage og noget Vin og skyndte sig dermed hen til den, som havde gjort ham. Livet saa surt, og som der nu ingen Glæde mere var for paa Jorden. Han traf ham da i den ommeldte Tilstand.

Han skyndte sig tilbage til sin Brud og til Gjæsterne, og sagde, han maatte blive hos den Syge, som nu droges med Døden.

Nogle sagde, han skulde nu ikke bekymre sig om den gamle Skjelm, men heller blive hos dem og sin Kjæreste. Men hun svarede: han gjorde ret, og hun vilde selv gaae med til det arme Menneske.

De gik da sammen derhen og bleve hos ham, indtil Manden var af ham. Saa gik de først hjem, og det begyndte da allerede at dages.

Frihed og Ejendom i Drby.

Det havde Byen den synderlige Mand, Christen Holm, som Børge havde gjort til Sognefoged, at takke for.

Denne Mand, der fra Grunden af kjendte Bondens Kaar og den ægte Grundvold til Bondevelstand med alle de Hindringer, som ere i Vejen, var overbevist om, at de aldrig kunde yttre den rette Kraft og Styrke i at lægge sig Noget til Bedste, naar de ikke vare aldeles fri og uafhængige i deres Næring og Bedrift, og han ansaae Høveriet saavel som Tiendeafgiften og Landgildet for Klipper, hvorpaa al oeconomisk Vindskibelighed ikke kunde andet end strandre.

Han mente dermed ikke, at Herremændene havde for store Indtægter af deres Godser; tværtimod troede han, at Jordegodsejernes Kasse vilde være ligesaa godt faren ved en Forandring, som Bøndernes. Han havde stedse haft de strengeste Begreber om Ejendomsret, og tænkte paa intet mindre, end at Herremændene skulde lide saa meget som det allermindste Tab. Det var ene og allene Maaden at oppebære Indtægterne paa, som han ønskede forandret.

Han antog, at alle en Herremands Indkomster af sit Gods maatte, som alle andre Indtægter i Verden, kunne anslaaes til en vis Værdi i Penge; hvilken Sum, naar den sættes ud paa Rente,

i alle Henseender maatte kunne kaste saa meget af sig, som Godset indbragte.

Efterat han i langsommelige Tider havde gaaet og overvejet den Sag og regnet efter baade Smaat og Stort, saa siger han det til Bymændene, at de ved at spare kunde omsider naae den Herlighed, at blive fri for at gjøre Hoveri og give Tiende.

Hvo der kjender Bonden, veed, at han ingen større Lyksalighed kjender, end Hoverifrihed, om han end ikke fuldelig, af Uvidenhed i Regnekunsten, forstaaer at bedømme, hvor unaturlig og trykkende en Skat Tiendeafgiften in Natura er.

Christen Holm søgte at gjøre det tydeligt for dem, at Herremanden, saavel som de, vilde staae sig godt ved hans Forslag.

Bønderne begreb, at hans Overregninger og Overslag ikke vare ugrundede, men de svarede: godt nok, men om det og var den rene Profit for Herremanden, saa gjør han det dog ikke.

Christen Holm erindrede, at Bræbe slet ikke var som andre Herremænd, og at der hos ham slet ikke kunde berygtes den sædvanlige Adelsstoltthed og Egenfindighed, da ingen Ting laae ham paa Hjertet uden hans Gods Beskæftigelse, og naar vi nu efter mit Forslag bringe en Capital tilveje, hvis Rente beløber sig til det allerhøjeste, som han var istand til at faae ud af Godset efter den gamle Indretning, saa er der ikke mindste Tvivl om, at han gjør det.

Jo mere Bønderne ønskede at den Sag kunde

drives igjennem, jo flere Indvendinger kom de frem med, for at Holm skulde opløse alle Tvivl.

En sagde, hvem der for nogle Aar siden blot havde ladet et Ord falde om sliig en Forandring i Bondens Forfatning, var ligesvem bleven beskyldt for at yppe Mytterie.

Holm svarede: det er heller ikke ret mange Aar siden, at Jorder ikke var i den halve Pris imod hvad de nu ere; saaledes ere mange Ting nu ganske anderledes end da.

Der er nu flere Penge mellem Folk, og det gjør strax en stor Forandring. Overhovedet bestaaer et Jordegodsses fordelagtige Bestyrelse nu ikke som i fordums Tid i, at forarme Karlene ved at tage ublu Betaling for Frihedspasser, at udsuge Gaardmanden ved høj Indfæstning, rent ruinere ham ved overdrevent Hoverie, og at ende med at forbugge Skovene og sælge Træerne bort for Fode.

Holm havde sagt dem, at den Capital, som maatte bringes tilveje, var henimod et Par Sene tusind Rigsdaler, og da de erklærede, det var umuligt at skaffe saa græsselig en Sum samlet, havde han vist dem, at ved at spare paa det og det og bestandig lægge en Toskillling hen efter en anden i 25 Aar, saa kom den fornødne Sum rigtig ud.

Da Holm bragte Sagen for hos Bræbe, forekom det ogsaa ham, at det var umuligt, saa fattigt et Sogn som Orby kunde komme ud af at faae saa meget til bedste, som der behøvedes efter Beregningen.

Selv endog Lieutenanten blev forbauset; uag-

tet han ellers nok var overbevist om, at Menneskenes Kræfter i Forening utrolig forstærkes, og ogsaa kjendte hvad store Ting Industri forbunden med Agerbrug er istand til at udrette, saa syntes ham dog, at det var for meget at haabe af Orbyerne i den Forsatning, de nu vare.

Holm regnede med dem, gik ind i de mindste smaa Omstændigheder i Landvæsenøconomien, viste dem at Kilden til Velstand berøer paa, hvad der vel synes at være Smaating, en ubetydelig Sparen og en ringe Fortjeneste, men som ved den hyppige Gjentagelse beløber sig imellem Aar og Dag til noget anseeligt.

Amtmanden og hans Frue.

Alle de Nyheder, som Brabe foretog sig paa sit Gods, vare Amtmanden en Torn i Øjnene. Jo mere skikkelige ædruelige og ordentlige de bleve, og jo mere Brabe gjorde sig Umage for at bilægge alle Tvistigheder i Mindelighed, jo færre Processer bleve der, og jo sjældnere var det Tilfælde at Nogen tyede til ham. Nu ordedes det med den ny Plan, at Bønderne lagde an paa at købe dem selv, og at Brabe torde indlade sig i slikt uden at have hans Minde dertil, det ærgrede ham. Han var selv af borgerlig Stand, men havde giftet sig med en fattig Frøken af gammel Adels, der i meget lignede Luise. Hun

ringeagtede sin Mand og hans borgerlige Forretninger, og naar hun var i ondt Lune, kaldte hun ham Hr. Penneslikker. Da hun havde spurgt, hvad man havde for paa Brabeslunds Gods, udbød hun: min Hr. Penneslikker er du Amtmand og lader den gemene Brabe skalte og valte under dit Amtmandskab efter sit Godtbefindende, som om du ikke havde et Ord mere at sige?

Hun paaftod, at Brabes Nyheder vare Indgreb saa vel i Adelens og Kongens Rettigheder som i Amtmandens, og kom omsider til at klage over sine Tjenestepiger, som disse Nyheder ogsaa havde Indflydelse paa.

De Tæver, sagde hun, der ere fra mit eget Gods, understaae sig at sige mig lige i Djnene, at Retten er for dem ligesaavel som for mig, og det gaaer endog saa vidt, at jeg næstendel maa give dem gode Ord for at blive, og ordentlig accordere med dem om Lønningen, som om jeg var en Præstekone.

Hun endte med at paalægge sin Hr. Gemal, at han den paafølgende Dag ufortøvet skulde ride hen til Nogen af hendes højadelige Slægt, for at lægge over med dem, hvad der var bedst at gjøre ved denne Sag.

Han kom til en af dem, som just den Dag havde en Del af sine Naboherremænd til Gjæst hos sig.

Amtmanden fortalte dem om de ny Paafund, hvorved Brabe sætter gemene Folk saa mange Grillen i Hovedet. De skjældte Brabe ud for en Nar, en Ubekat, og en Skam for sin Familie. I Anledning af de, som de kaldte dem, dumdriftige Orby

Bønders Friheds- og Ejendomsplaner udlode Nogle sig saaledes:

Det Onde har sin Oprindelse deraf, at man lader gemene Folk blive for rige og formuende; man har dog Lejlighed nok til at aarelade deres Pung, naar den begynder at blive for blodrig. Det, paastode de, var absolut nødvendigt, naar der skulde være nogen Subordination til og Øvrighedens Ansæelse ikke rent gaae tilgrunde.

En af Gjesterne paastod, at det Uvæsen rejste sig ene og allene af den nymodens Almueoplysning; Almuen maatte nødvendig holdes i Uvidenhed og Blindhed, ellers kunde hverken Herskab eller Øvrighed bestaa, eller have noget for dem selv; Forskjel maa der jo dog være paa lavere og højere Stand.

Til Slutningen bleve man enige om at opsætte en Klage over Bræbe, og sende den uden Underskrift til Fyrsten.

Klagen over Bræbes ny Indretninger.

De skrev saaledes til ham: at Bræbe paa sit Guds Bræbeslund begyndte med Nyheder, som kunde have farlige Følger for Jordegodsejere, for Øvrigheden, og hele Landet; allerhelst paa en Tid, da Almuen har Gang til Oprør og viser Modvillighed, naar den skal svare sine Afgifter, uagtet den nu staaer sig

meget bedre end tilforn, imod at hos Adels og Øvrighedspersoner Pengemangel tager mere og mere til.

Højest ubilligt og skadeligt er det, at han saa meget stræber at formindske Rættens Gebyr, Skriverpenge, og andre Accidentier ved at forkorte Rættegangen og forlige Parterne. Ikke at tale om, at han foranlediger, at de falde paa Ræts-Begreb, som slet ikke passe til deres Stand som Borne og Stavnslundne.

Alt hvad han slaaer paa er der ingen der profiterer ved uden det usleste Stodderpaa; han følger ogsaa i Alting en Mands Raad, der, fordi han selv stammer fra Tiggere, hader enhver der ikke har saagemen en Herkomst, som han, og søger at tilvende sig hver en Skilling som Øvrigheden og Rættens Betjente ellers kunde have faaet.

Denne Fabrikjode, der ene ejer ligesaa meget som den halve By, har sat Bønderne i Orby de Griller i Hovedet, at de med et Par Snes tusind Daler kan afkjøbe deres Herreskab alt hvad han har at fordr af dem, deres Landgilde, Tiende, Høverie, og Forpligtelse at pleie Fodestavn. Og disse Griller ere saa meget des farligere, som de ved deres Fabrikflid og ved det de bringe ud af deres Bistader, Kløver, Humle- og Høravl, Kartofler, Havfrugter o. s. v. nok maaskee med Tiden blive istand til at udrede den dertil behøvende Summa.

De gif saa vidt i Klagen, at de i Almindelighed besværede sig over Spindeskolerne og det overhaandtagende Stillesiddende ved Børning og andet Fabrikarbejde, og skrev, at om Kongen i Dag eller

i Morgen vilde oprette et nyt Regiment af Bønderkarlene og leje dem ud i fremmed Tjeneste, vilde han formodelfst den ny Slags Levemaade ingen Karle kunne faae, der duede noget. De blive ved det Arbejde til Krøblinger, man kan ikke engang bruge dem til en raff Klapjagt, da de ere stibenede. Sætter man En af dem i Hullet paa en 8 Dages Tid, maa man frygte, de komme noget til, som adskillige Gange var hændtes dem.

Endelig hed det, at dersom disse Nyheder blot bleve ved at være indskrænkede til det lille Brabeslunds Gods, og de andre Godser ikke tillige bleve befængte med de samme Griller, saa vilde de ikke have sat Pen til Papir derom; men da det Onde greb videre om sig, og alle andre Jordegodssejere stod Fare for, at deres Underhavende tog efter et saa forførerist Exempel, saa bad de underdanigst, at Hans Majestæt vilde lade Sagen nøje undersøge ved Amtmanden og Herredsfogeden, som bedst kunde give derom en fuldstændig Indberetning.

En anden Forestilling om den samme Sag.

Brabe skrev paa samme Tid til en Ungdomsven, som han havde ved Hoffet:

At hans Sognesfoged havde udfunden en Plan, hvorefter hans Bønder kunde komme til at eje dem selv og han tillige faa større Indtægter af dem.

Han holder det for muligt, ved Bindskibelighed, ved Fabrikslid, og ved at afbenytte alle de Indtægtskilder, som staae en duelig og af Fælledsskab udstiftet Landmand aaben, forenet med uafladelig Sparksomhed, i 25 Aar at tilvejebringe en Capital, hvis Rentepenge vilde beløbe sig til langt mere, end hvad jeg nogenfinde kunde vente at faae ud af Godset paa den sædvanlige Maade.

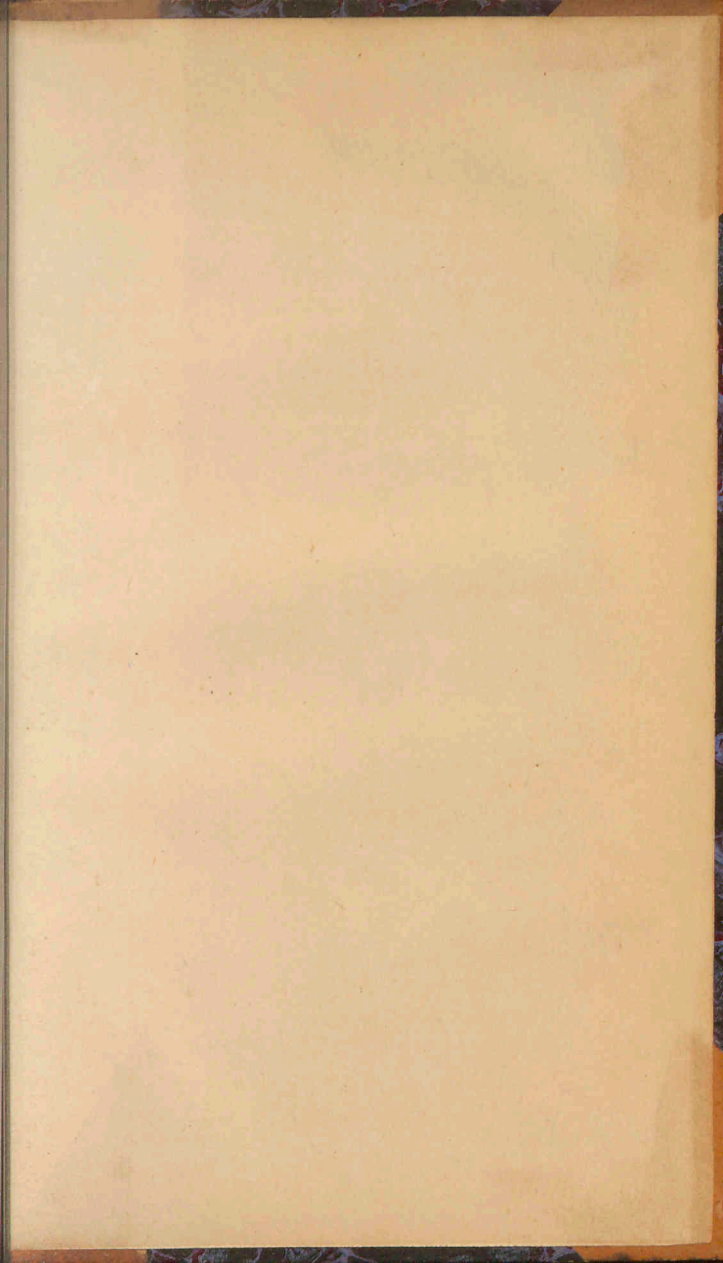
Denne Plan er lige vigtig for Godseieren, for Bonden, og for Staten, da Manden har gjort mig det ganske haandgribeligt, at dette samme lader sig udføre paa ethvert Gods, hvor Jordbunden ikke er alt for slet, og hvor Bønderne ikke rent ere forfaldne til Drik og Liderlighed.

Brabes Ven viste Kongen det Brev, han havde faaet, og Kongen, efterat have indhentet sit Rentekammers Betænkning om alle de Landvæsensforbedringer, som Brabe dels nylig havde begyndt paa paa sit Gods, og dels vare der i den bedste Gang, besluttede Tid efter anden, at udføre det samme over hele Landet. Grundvolden hvorpaa den hele Bygning af Landborelsstand blev opført, blev lagt ved Forordningen om Fælledsskabets Ophævelse; thi deraf fulgte Jordens bedre Dyrkning med Kløver- og Kartoffel- Humle- og Høravl; Jordens forbedrede Cultur med samt Havedyrkning og Spinderiet kastede store Fordele af sig; Bonden fik da Penge mellem Hænder, hvormed han udløste sig fra hvad han var Herremanden pligtig; Herremanden udstykkede sine fleste Hovmarker, og sandt sin Regning ved at dyrke dem, han be-

holdt, med egne Folk, isteden for ved Horningsbønder; med et Ord: Stavnshaandet, Høveriet, Tiende, og alle de trykkende Byrder, hvorunder Bonden fra umindelige Tider havde sukket, ophørte, de store Jordlodder forsvandt efterhaanden, som Dug for Solen, Landet var helt igjennem ligesom besaaet med enkelte Gaarde og Huse, og tilsidst hørtes Ordene Herremænd og Ladefogeder, Træheste og Udpantninger, Høveribud og Tiendetællere, aldrig mere i Sproget.

THE
HISTORY
OF
THE
CITY
OF
BOSTON
FROM
1630
TO
1800
BY
JOHN
B. HENNING
OF
THE
CITY
OF
BOSTON
PUBLISHED
BY
JOHN
B. HENNING
OF
THE
CITY
OF
BOSTON
1800

R

